

NAŠ TOVARIŠ TV 15

Št. 4 2. februarja 1978 Leto XVI

Glasilo Zveze združenj borcev NOV in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije

Glavni in odgovorni urednik:
SILVO TERŠEK

Novinarji:
Milena Štrajnar, Tone Urbas, Milan Vogel, Bojana Žokelj Jesih

Tehnični urednik:
Sine Kovič ml.

Tajnica uredništva:
Mara Okorn

Telefon uredništva: 327-780

Letna naročnina 180 din, za inozemstvo 190 din; posamezna številka v prosti prodaji 4 din

Uprava in naročninski oddelk »TV-15«:
Miklošičeva 28, pp 598 61001 Ljubljana

Telefon uprave: 320-486

Tekoči račun:
501000-833-30005 pri SDK Ljubljana

»TV-15« izhaja vsak teden – izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28

Rokopise pošljite na naslov:
Uredništvo TV-15, Miklošičeva 28, pp 598, 61001 Ljubljana

Rokopisov in fotografij ne vračamo
Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije štev. 421/1-72 od 12. 4. 1974 se za »TV-15« ne plačuje temeljni davek od prometa proizvodov

Tisk:
CGP Delo, Ljubljana, Titova 35

Ognjeni ples z divjimi
Kozaki
str. 6

Napad na Draganovo
domačijo
str. 8

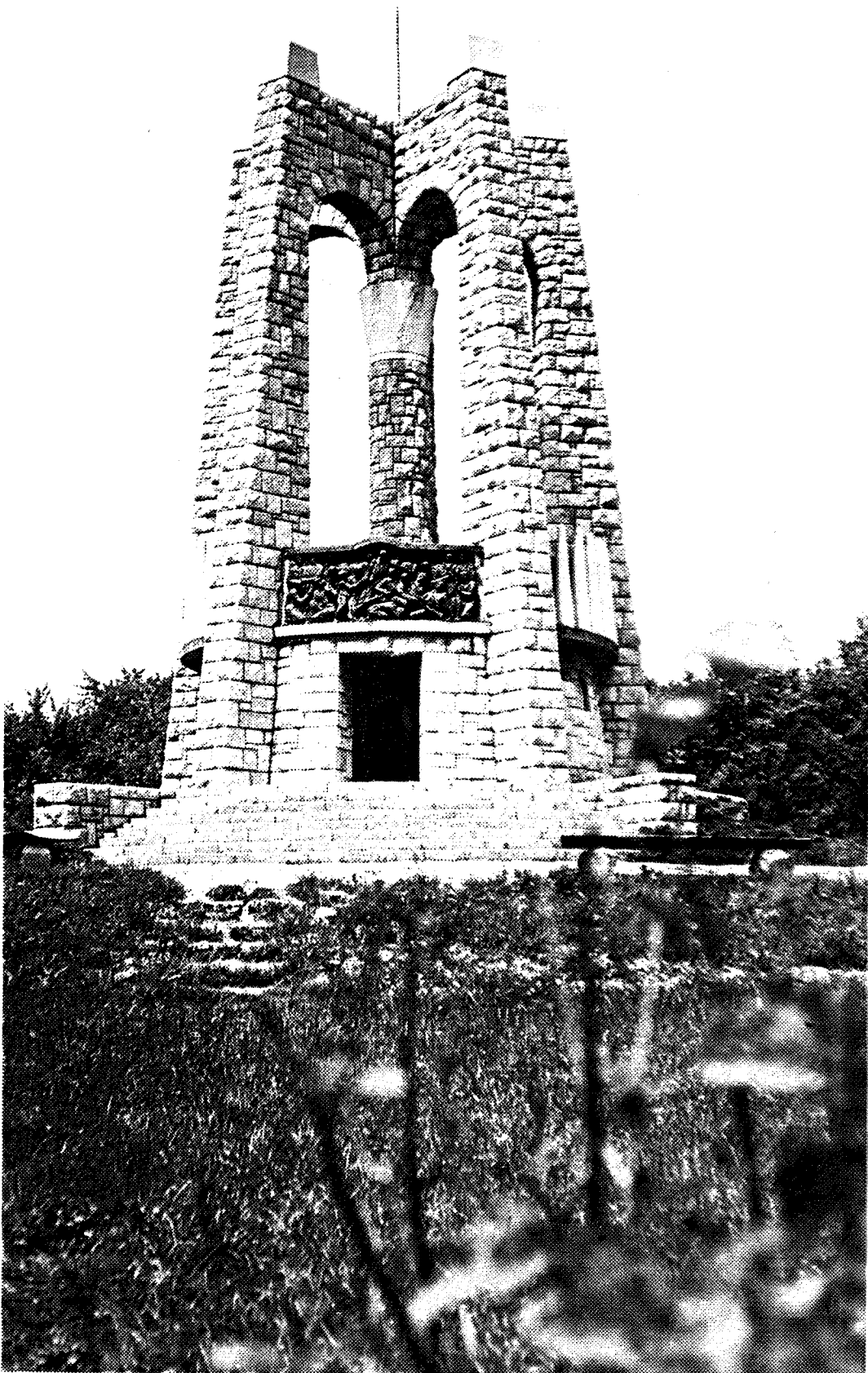
Sledovi v snegu
str. 12

Rdeče zastave
str. 13

Priznanje uredništvu, ki ga je izročil Janko Rudolf predsednik RO ZZB NOV Slovenije, prejema Silvo Teršek, glavni in odgovorni urednik TV-15.

(Več o tovariškem pogovoru in srečanju, pripravljenem v počastitev petnajstletnice TV-15 – glasila ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije – lahko preberete na četrti in peti strani današnje številke.)

Spomenik na Ulaki nad Starim trgom pri Ložu opozarja, da je v narodnoosvobodilnem boju Loška dolina žrtvovala petsto življenj. Tako množično vključevanje v osvobodilno gibanje je rezultat tudi predvojnega komunističnega gibanja. Precej podatkov o tem je zbranih v Notranjskih listih 1, ki so pred kratkim izšli. Več o tem preberite na strani 7.

Petnajst let TV 15

Ob petnajstletnici izhajanja TV-15 – glasila ZZB NOV Slovenije in ZRVS Slovenije – sta republiška odbora obeh organizacij 27. januarja letos pripravila v Klubu delegatov v Ljubljani tovariški pogovor in srečanje, ki so se ga udeležili številni ugledni gostje ter med njimi: Franc Leskošek-Luka, častni predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, Mitja Ribičič, predsednik republiške konference SZDL Slovenije, Miloš Prosen, član izvršnega komiteja predsedstva centralnega komiteja ZK Slovenije, Tone Krašovec in drugi.

Ob tej priložnosti je Janko Rudolf, predsednik republiškega odbora ZZB NOV Slovenije, v imenu obeh organizacij, izročil Silvu Teršku, glavnemu in odgovornemu uredniku TV-15, kiparski izdelek Stojana Batiča (stiliziran granatni izdelek) kot priznanje delovnemu kolektivu ob njegovi petnajstletnici ter ob tem dejal:

»Dovolite, da izrazim svojo željo in željo vseh nas, da bi to naše skupno glasilo v prihodnje, tako kot doslej ali pa še v večji meri, odražalo revolucionarni utrip naših organizacij, hotenja in prizadevanja našega članstva, tudi na bojišču boja za samoupravno socialistično družbo, v katerega se vključujejo po svojih sposobnostih in močeh – tako, kakor so to delali v oboroženi revoluciji. Tako bo časnik še bolj odražal revolucionarnost vseh nas, vključno z delovnimi ljudmi, predvsem pa z našo mladino, zakonitim in naravnim dedičem revolucionarnih pridobitev, ki je že neštetokrat dokazala, da zna to našo revolucijo pravilno vrednotiti in da je pripravljena samoupravno, socialistično in neuvrščeno Titovo Jugoslavijo, tako kot se je uveljavila v sodobnem svetu, braniti pred vsemi pritiski, od katerekoli strani bi prihajali, da je pripravljena odločno vztrajati na tej poti, ki so jo začeli naši revolucionarji daleč pred vojno, ki jo je vodila naša generacija med narodnoosvobodilnim bojem in ki jo danes nadaljujemo vsi skupaj.«

Pridobivanje novih naročnikov

Odmev na sestavek o povišanju naročnine, 1. številka TV 15

Na vaše razmišljanje, kako razširiti število naročnikov, na to edino borčevsko glasilo v Sloveniji, se oglašam tudi jaz.

Strinjam se z vami in tudi s prispevkom Jožeta Pašiča iz Sela 13, p. Suhor, da bi moral biti vsak član borčevske organizacije naročnik tega glasila! Ne strinjam pa se, da bi vam borčevska združenja pošiljala sezname članstva, ker s tem po sklenjeni akciji ne bi imeli nič boljše in nič točnejše evidence o stanju naročnikov, kot jo imate sedaj.

Moje mnenje je, – to sem delal tudi pri Ljubljanskem dnevniku – da pošljete »adrema trakove« naročnikov, iz katerih bo razvidno, kdo je naročnik in koga je treba še pridobiti.

Če boste poslali »adrema trak« za področje Novega mesta in morda tudi naročilnice (kot jih ima Dnevnik, Delo, Dolenjski list), sem se – kot član upravnega odbora ZB Kandija – voljan z vso vnemo vključiti v to akcijo, in prepričan sem z uspehom. Trakove in naročilnice lahko pošljete na moj naslov ali pa na ZB s pripombo, da je zame.

Pripominjam, da bi rad postal tudi vaš dopisnik.

LADISLAV STIBRIČ

Novo mesto, Paderšičeva 19

PRIPOMBA UREDNIŠTVA:

Kar oglasite se s prispevki in z veseljem jih bomo začeli objavljati.

Še bi lahko kaj povedali

Zakaj nikoli ne pišete o nekdanji »nabavljalni zadrugi« uslužbencev državnih železnic na Masarykovi cesti

Sem naročnik TV-15 in ga zelo rad prebiram.

Prav zato se mi zdi čudno, da nikoli ne pišete o nekdanji »nabavljalni zadrugi« uslužbencev državnih železnic na Masarykovi cesti. Kakšno vlogo je le-ta odigrala med borbo in o ljudeh, ki so delali v njej. Ali je šlo vse v pozabo zato, ker je kmalu po osvoboditvi razpadla? Mnogo njenih članov je še živih in bi lahko še marsikaj povedali. Bila je zveza med narodnoosvobodilno vojsko in tistimi uslužbenci, ki so sodelovali pri prevzemu in nakladanju vagonov.

Vse, kar je prispevala Ljubljana v blagu za partizane je šlo skozi skladišče omenjene zadruge.

Zanima me, če so dobili vsi ti ljudje priznanja. Meni se zdi, da jih je prejelo zelo malo, saj so to skromni ljudje in se ne trkajo na prsa, kaj vse so storili za naš boj, čeprav so sodelovali v njem že od leta 1941. Gledam ploščo pred vrati, kjer so napisane žrtve, ki so dale življenje za našo svobodo, pa se mi zdi, da ni vseh. Zakaj tudi tega ne bi popravili in se tako oddolžili vsaj žrtvam.

Tovariški pozdrav!

MIHA

uredništvo tv-15

miklosiceva 23

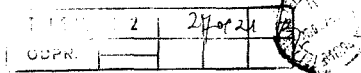
ljubljana

oo vasem jubileju vam zelimo mnogo delovnih uspehov in poglabljanje temeljev ki ste si jih s svojim delom že ustvarili

janez svajncar glavni urednik vecera

8/877

beograd 113 27/0845

uredništvo lista tv-15

klub delegata punarjeva 7

ljubljana

dragi drugovi

povodom petnaest godina izlazevanja tv-15 glasila boraca i rezervnih

vojnih staresina sr slovenije saljem vam iskrene cestitke i

drugarske pozdrave stop u ime svih kolega – novinara

stop i ostalih radnika redakcije lista i novinsko

izdavacke ustanove 4 jul sa

page 2/50

zeljom da i dalje uspesno kao i u proteklih 15 godina stop

postizete zapazene uspehe u nasem zajednickom odgovornom poslu

stop javnog informisanja stop ka odsledni i angazovani tumaci

linije saveza komunista stop aktivnosti saveza udruzenja boraca

narodno osobodilackog rata jugoslavije stop i politike druga tita

stop 4 jul list

page 3/ 13

savaza boraca jugoslavije – vrslac direktor i glavnog i

odgovornog urednika dobrivoje popovic

31112 u ljb

26222 b spt

36/5798

split 24 25 0845

46

uredništvo tv-15

ljubljana miklosiceva 28

srdacne cestitke povodom 15-godisnjag izlazenja uz najbolje zelje

za daljnji uspjeh u radu

uredništvo ,, poruka borca ,, split

Morda bi tudi to pomagalo

Pogovoril bi se rad malo glede finančnega položaja našega lista, ki ni rožnat.

Že večkrat sem mislil na to, da bi vam pisal, a sem vedno odlašal. Naš stari pregovor pravi, da potroši le toliko, kolikor imaš in to naj bi po mojem veljalo tudi za naš list. Tu mislim predvsem na izplačevanje honorarjev za dopisnike, med katere štejem tudi sebe. Ali ne bi prihranili kar precej, če bi honorar znižali za 20, 30 ali morda celo za 50%. Prepričan sem, da se ne bi nihče pritoževal. Vsi dopisniki so, vsaj po mojem, upoko-jenci ali pa stalno zaposleni in jim honorarji niso pogoj za preživljanje. Menim, da bi bilo to nekaj izhod iz denarnih težav, vsak do neke mere.

Toplo vas pozdravljam in želim mnogo dobrega v letu 1978, še posebno našemu tovarišu TV-15!

SREČKO ŠORLI

Blejska Dobrava 10, p.

Blejska Dobrava

Rad prebiram TV-15!

Pismo zaključujem z željo, da bi »naš tovariš« imel čim več naročnikov

Že večkrat sem bral v našem borčevskem glasilu razmišljanja o tem, kako bi ga razširili. Mislim, da bi bilo dobro, če bi TV-15 poslali na ogled vsem tistim članom naših organizacij (ZZB NOV in ZRVS!), ki nanj še niso naročeni. Prepričan sem, da bi se potem, ko bi ga prebrali, nanj marsikdo naročil.

Rad prebiram TV-15! Po mojem mnenju je dober, saj odmerja prostor preteklosti in sedanjosti. Borci smo naseljeni po vsej Jugoslaviji in tudi zunaj naših meja. Zato je povsem razumljivo, da radi prebiramo sestavke, ki jih objavljate. Tako se spominjamo, kje vse smo hodili in s kom vse smo se srečali. Vsi smo se borili za iste pravice, se žrtvovali za to, da je tistim, ki smo ostali, življenje lepše.

Ne zdi pa se mi prav, da same organizacije – posebno s Štajerske – ne posvečajo dovolj pozornosti svojim umrlim članom. In tako se zgodi naslednje: ko obiščem nekdanje borce Štirinajste divizije na Štajerskem, mi ta ali oni tovariš pove, od koga so se za vedno poslovili – v rubriki »imeli smo ljudi« pa nisem zasledil njihova imena. Še posebno pozornost bi morale borčevske organizacije posvečati kmetom-borcem, da ne govorim o partizanskih materah, ki so nam stale dan in noč ob strani in rešile prenekaterega borca.

Pismo zaključujem z željo, da bi TV-15 imel čim več naročnikov!

FRANC VESMAN

Rateče 5, p. Rateče

Primorska je veliko pretrpela

Odmev na anketo, 50. številka TV-15

Prosim, če moje pisanje vzamete kot dobronamerno.

V 50. številki »našega tovariša« sem zasledil rezultate ankete in med objavljenimi vrsticami zasledil mnenje bralca iz Velenja. Rekel je, da se premalo piše o Štajerski in preveč o Primorski.

Saj ima morda prav, vendarle bi želel nekaj povedati:

Sem rojak iz Štajerske, točneje iz Mozirja, a že dolgo živim na Primorskem. Želel bi povedati, da se glede na to, kar vse je Primorska pretrpela, o tem delu naše Slovenije še premalo piše! Polnih petindvajset let je ječala pod fašistično italijansko okupacijo. Bil je to čas, ko primorski človek ni smel uradno uporabljati slovenskega jezika. V šolah, trgovinah, uradih in celo v cerkvi je vladala samo italijanščina. In če si spregovoril v domačem jeziku, si bil pretepen ali pa celo zaprt. Meseca maja 1945, ko je za Štajersko posijala svoboda, je Primorska še ostala pod zavezniško »okupacijo«, vse do 15. septembra 1947.

Vse to kaže, da se je moralo primorsko ljudstvo še in še politično bojevati za svojo svobodo in svoje pravice.

Še enkrat: to so dobronamerne misli, saj vem, da je bilo tudi na Štajerskem hudo.

BRALEC IZ MIRNA

Sporočili so nam

Tržiški borci ogorčeni

Pred nekaj dnevi so v uredništvo telefonirali tovariši iz občinskega odbora ZZB NOV v Trziču in nas povabili, da pridemo k njim, češ, da gre za zadevo, ki buri duhove in o kateri bi radi povedali svoje mnenje.

Za kaj pravzaprav gre? Stanovanjska skupnost v Trziču je imela v lanskem letu za potrebe solidarnosti na voljo 20 solidarnostnih stanovanj. Prednost pri podeljevanju naj bi imele mlade družine, delavci z nizkimi osebnimi dohodki in matere samohranilke. Točkovanje po pravilniku je bilo opravljeno že pred tremi leti, stanovanja pa so bila zgrajena in vseljiva lani. Eno stanovanje so že v samem začetku dodelili prosilcu, ki se mu hiša, takorekoč podira, ostalih devetnajst pa naj bi razdelili po vrsti, kakor je pač pokazalo točkovanje. Tu se je zadeva zataknila. Stanovanjska skupnost je stanovanja razdelila, tistih, ki so bili zavrženi pa o tem ni obvestila, kot bi bila morala storiti. Tako se je na kranjskem sodišču združenega dela znašlo šest pritožb – ena posamična in pet skupaj.

Borci na zadevo ne bi bili tako pozorni, če se ne bi zgodilo, da je pet pritožnikov v svoji pritožbi pisalo stvari, ki blatijo naš družbeni sistem, našo ureditev in dvomijo o

tem, da bi bilo moč doseči pravico.

Predsednik občinskega odbora ZZB NOV Trzič tovariš Tone Stritih, podpredsednik tovariš Andrej Peharc in član predsedstva tovariš Sova so enoglasno zagotavljali, da jih pravna plat zadeve ne zanima, da je prav mogoče, da je komisija za podeljevanje solidarnostnih stanovanj tudi delala napake, vendar, da ne morejo mirno stati ob strani, ko se pritožitelji v svoji pritožbi sodišču izrazito negativno izražajo o naši družbeni skupnosti in blatijo kar vseprek »nekateri, ki si lastijo posebne pravice«. Kdo so ti nekateri, kaj in kje so jih oškodovali?

Tovariš Stritih in ostali sogovorniki pravijo, da povsem razumejo gnev občana, ki se mu je zgodila krivica, če pa se mu je ta resnično zgodila, bo razsodilo sodišče, ki je za to pristojno. Vsakdo ima v naši družbi pravico do varstva pravic. In če od te družbe nekaj pričakuje, potem mora verjeti vanjo.

Pet pritožnikov je kranjskemu sodišču zdru-

ženega dela poslalo skupno pritožnico, v kateri na peti strani zasledimo tudi tole: »Ne mislimo pretirati, če v en glas rečemo, da smo skupaj s svojimi družinami in sostanovalci, ki stisko tudi občutijo, duševno napeti in nemirni celo pri nočnem počitku. Preveč je nepravilnosti in napak, da bi jih lahko enostavno prezrli. Na drugi strani pa si nekateri lahko tako brezbrizno lastijo družbeno lastnino, zato, ker jih je njihova življenjska pot tako vodila, da so lahko iznajdljivejši in tako brezbrizni pri svojih dejanjih in odločitvah. Po eni strani bi skoraj lahko zavidali takšnim ljudem, čeprav ima njihova življenjska sreča grenak priokus. Vsaj morali bi ga nekje v sebi občutiti.«

Potem pa v naslednjih vrsticah tožniki govorijo o pomanjkljivosti pravilnika, o nepravilnosti pri točkovanju ter še o »luknjah«, kjer lahko nemoteno smukne mimo (tudi hotena) nepravilnost. Nazadnje pa med vrstami še to: »Družbena stanovanja se gradijo s točno določenim ciljem. Torej poma-

gati mladim družinam iz začetne stiske in temu podobno. So pa trenutki, ko se vprašaš če ni morda vse to že neka oblika beračenja. Berač berači tam, kjer lahko kaj dobi. So pa tudi ljudje, ki tavajo tam, kjer lahko izkoristijo priložnost, da kaj vzamejo. Takim primerom pa enostavno pravimo tat.«

Tovariši z občinskega odbora ZZB NOV pravijo, da naj se resnica in pravica vsekakor izkaže na sodišču (slednje je o zadevi že tudi odločalo) da pa nima nihče pravice blatiti in sramotiti vseh naprednih sil, ki si vsak dan in vsako uro vendarle prizadevajo za boljše medsebojne odnose, za pravilnejše urejanje družbenih zadev.

Borci menijo, da so ostre (in gotovo tudi nepremišljene) besede namenjene vsem, ki delajo kot družbenopolitični delavci in navsezadnje tudi vsem, ki so jim ljudje s svojimi glasovi zaupali odgovorne naloge. Torej gre za princip! Kako je mogoče v eni sapi družbo blatiti, hkrati pa od nje nekaj zahtevati?

BOJANA Ž. JESIH

Tudi v Ribnici za enotna merila

Številni udeleženci narodnoosvobodilne vojne in drugih vojn v ribniški občini so se v preteklosti resno zavzemali za enotna merila pri podeljevanju priznavalnin, ker so menili, da je ta oblika najbolj pravična. Z namenom da se odpravijo neskladja s tega področja je Občinska skupščina Ribnica pristopila k sklenitvi družbenega dogovora o skupnih osnovah in merilih za podeljevanje priznavalnin udeležencem NOV. Na podlagi tega dogovora je bil pripravljen nov osnutek odloka o družbeni skrbi za udeležence NOV in drugih vojn ter njihove družinske člane. O tem so razpravljali in sklepali delegati vseh treh zborov občinske skupščine na zadnji lanskeletni seji.

Omenjeni odlok povzema vsebino družbenega dogovora, časovne razmejitve so utemeljene glede na čas aktivne vključitve v NOV – pred in po 9. 9. 1943 oziroma 13. 10. 1943 z izjemo žena, bork, za katere velja datum vstopa v NOB do 1. 7. 1944 ter udeležence NOV, ki so vstopili v NOV do 1. 7. 1944, pa če niso dopolnili osemnajstega leta. Odlok določa premoženjski cenzus, kakor tudi višine zneskov priznavalnin. Tistim borcem, njihovim družinam in drugim članom pa bo mogoče dodeliti občasno ali enkratno priznavalnino, v primerih, ko bi ti zašli v nenaden težak gmotni položaj. Po doslednejših ugotovitvah bo na ribniškem to pravico lahko uveljavljalo okoli 220 upravičencev. V lanskem letu so že imeli težave, saj v okviru občinskega proračuna niso mogli pokriti vseh potreb s tega področja in so prejeli del denarja z republiškega proračuna.

VIKTOR DRAGOŠ

Postojnski železničarji – borci

Postojnski aktiv ZB NOB železničarjev pri Prometni sekciji je uspešno sklenil delo v minulem letu. Niso dosti »frazirali« marveč so se vseskozi trudili reševati probleme svojih članov. Tako so reševali ali posredovali reševanje problemov članstva od Brezovice pri Ljubljani do Kopra. Žal so pri nekaterih tovariših nekatera vprašanja še ostala nerešena, vendar borci-železničarji za to krivijo birokratsko obnašanje nekaterih institucij.

Sam aktiv borcev-železničarjev sicer ni ne zadolžen ne pooblaščen za reševanje zadev borcev v smi-

slu 167. in 177. člena statuta o pokojninskem in invalidskem zavarovanju v SR Sloveniji; za to so pristojni med drugim občinski odbori ZZB NOV in posebna komisija pri republiškem odboru ZZB NOV Slovenije. Naloge aktiva pa so vendarle opredeljene s statutom, oziroma, poslovnikom o organiziranju in delu aktivov ZB NOV v železniškem gospodarstvu Ljubljana – in zlasti v njegovem 3. členu. Tega se tovariši v postojnskem aktivu ZB držijo in bodo tako delali tudi v bodoče. V njihovem pravilniku je zapisano, da se aktivni borci:

»borijo za to, da se ohrani pridobitve NOB in socialistični družbeni odnosi ter v tem smislu sodelujejo s samoupravnimi organi in družbenopolitičnimi organizacijami, da se zavzemajo za uveljavljanje načel družbene samozasčite in splošnega ljudskega odpora za primer vojne nevarnosti ter sodelujejo pri usposabljanju obveznosti in nalog splošne ljudske obrambe. Aktivno sodelujejo pri vzgoji in pripravljanju delavcev v svoji delovni organizaciji s tem, da zlasti prenašajo izkušnje, tradicije, etiko in moralno-politične vre-

dnote socialistične revolucije na sedanje in bodoče delavce v delovni organizaciji – zlasti pa na mladino.«

Borci tudi spremljajo in sodelujejo pri urejanju socialnih, stanovanjskih, zdravstvenih in drugih zadev v kolektivu, obenem pa seveda skrbijo, da je socialna varnost v vrstah borcev aktiva čimbolj urejena.

Razen vsega naštetega pa se borci-železničarji pohvalijo tudi z lanskeletnim izletom v Bar. Na poti tja so si borci ogledali doberšen del domovine in si takih izletov še želijo.

I. M.

Pred novimi nalogami

Po občinski skupščini ZZB NOV v Celju je že opaziti razgibanost političnega dela v organizacijah ZB NOV v krajevnih skupnostih.

Tako se je 20. januarja t. l. sestal odbor Združenja borcev NOV »Tončke Čečeve« v Krajevni skupnosti Nova vas. Ob navzočnosti predsednika KK SZDL so se dogovorili o nalogah organizacije ob delitvi sedanje krajevne skupnosti v dve manjši krajevni skupnosti, o referendumu v zvezi z delitvijo ter o predvolilnih pripravah in samih volitvah delegatov v skupščine družbenopolitičnih skupnosti, v samoupravne interesne skupnosti ter delegacij stalnih območij v krajevni skupnosti.

Sklenili so, da bodo pozneje pristopili tudi k delitvi svojega združenja na dve organizaciji. Novonastala organizacija naj bi nosila ime po narodnem heroju Kovačiču Ivanu-Efenki, katerega ime že nosi osnovna šola v na novo predvideni krajevni skupnosti. Dogovorili so se tudi, da v letošnjem letu organizirajo izlet svojega članstva v Dražgoše, na prizorišče junaške borbe Cankarjevega bataljona. Udeležba na seji odbora je bila zelo dobra, saj so se je udeležili tudi vsi poverjeniki združenja.

M. G.

Mitja Ribičič, predsednik RK SZDL Slovenije

Časnik TV-15 se je z delom potrdil v naši javnosti

Časnik TV-15, glasilo ZZZB NOV Slovenije, glasilo organizacij, ki sta sestavni del Socialistične zveze delovnega ljudstva, se je s svojim dosedanjim delom prav gotovo ustrezno družbeno ovrednotil. Zavedamo pa se, da bi bilo potrebno odstraniti določene ovire, da bi časnik naloge, ustrezne vlogi in mestu, ki ga ima v našem političnem sistemu, lažje in čim boljše opravljal. Gre namreč za vrsto odprtih vprašanj na področju političnega in informativnega tiska, s katerimi so povezani materialni in kadrovske problemi in ne navsezadnje tudi vprašanja vsebinske usmeritve.

Socialistična zveza delovnega ljudstva je sinteza širokega in množičnega političnega gibanja krajanov in občanov v delegatskem sistemu, obenem je sinteza organizacij, ki jo sestavljajo. Med slednje sodita zveza komunistov in sindikati, naša vodilna in naša najširša delavska organizacija in med te sodita tudi ZSMS in ZZZB NOV, kot enakovredna in pomembna činitelja naše trenutne pa tudi dolgoročne politične akcije. Zveza borcev je resna in resnična politična sila našega socialističnega samoupravljanja.

Pod pojmom družbeno vrednotenje časnika, kakršen je TV-15, ne mislim samo na materialno vprašanje; gre tudi za odnos v naši družbi do tega tiska, za njegovo vrednotenje v celoti, od vseh faktorjev, ne samo od družbenopolitičnih sil v naši republiki. V nekem smislu gre tudi za odnos, ki ga imata tudi Zveza borcev in ZRVS do svojega lastnega tiska. **Končno TV-15 ni več dete. Rekli bi lahko, da se je ta petnajstletni mladenič z delom potrdil v naši javnosti saj ima 40.000 naročnikov in prav gotovo več kot enkrat toliko bralcev. V naši družbi ima ugled in najbrž ne potrebuje več nekakšne 'starešinske pomoči'. Potrebno mu je ustvariti pogoje za njegov nadaljnji razvoj.**

Mi si moramo prizadevati, da se naša revolucija, naš narodnoosvobodilni boj povsod pojasnjuje izvirno, resnično, da bo obraz tega obdobja tak,

kot je bil. Seveda ne gre za to, da bi imeli samo neko glasilo, nekoga, ki bi skrbel za avtentičnost tega enkratnega obdobja naše zgodovine. Vsi činitelji morajo skrbeti zato, vendar glasilo Zveze borcev in ZRVS mora biti občutljivejši ob pojavih protisocialističnih, protisamoupravnih in drugih sil. Mora biti neizprosna kritika in ne sme dovoliti, da bi se take sile oblikovale.

Soočamo se z nekakšno novo ofenzivo sovražne emigracije zunaj naših meja. Z ozirom na to, da so jim vse prejšnje taktike propadle, iščejo nove oblike uveljavitve v Evropi. To so poskušali ob razpravah o človekovih pravicah, to poskušajo z raznimi špekulacijami in intrigami o takoimenovanem obdobju po Titu. Posegajo celo v privatno življenje predsednika in podobno.

Ob Župančičevi proslavi je povedal tovariš Josip Vidmar misel, da pomeni banalnost kontrarevolucije. To gotovo velja za našo družbo, ki hoče biti revolucionarna, socialistična, humana in plemenita. Protirevolucionarno in protisamoupravno ni torej le reakcionarno rovarjenje proti našemu političnemu sistemu, ampak vsaka destrukcija, razčlenjevanje, vse tisto, kar ruši v moralnem pogledu temelje naše republike dela. Narodno osvobodilnemu boju in borbem NOV danes ni mogoče več vzeti ugleda. Množična udeležba na naših jubilejnih proslavah tudi v tistih krajih, kjer so bili vplivi antikomunistične in klerikalne propagande izdajalske gospode močnejši, najbolje izpričuje napredno in samoupravno socialistično zavest naših ljudi in krajanov. Vse manj bo v bodoče uspevala tudi najnovejša taktika idejnih nasprotnikov naše revolucije in socialističnega samoupravljanja, ki enostransko priznavajo našim vodilnim silam in zvezi komunistov sposobnost razreševanja družbenih, socialnih in gospodarskih vprašanj, odrekajo pa jim to glede moralnih, estetskih, etičnih in kulturnih problemov. V modi je tudi pačenje naše revolucije, kakor da je bila eno samo nasilje nad

človekom in ne osvobodilno osvobajajoče kulturno dejanje naših ljudi. Razbiti in popačiti hočejo obraz našega boja, razvretnoti moralno in estetsko podobo naše revolucije, da bi lahko mimo in za hrbtom organiziranih socialističnih sil manipulirali z »dušami« naših ljudi. Zato je prav, da danes oživljamo svetle primere iz osvobodilnega boja, primere junaštva, žrtvovanja, solidarnosti, upornosti in ponosa.

Omenil bi ob tem še pojav takoimenovanega »spravaštva«. Uspeli smo ga v preteklosti pregnati iz našega prostora, ko nismo dopustili, da bi kdorkoli lahko enačil partizanstvo z belogardističnim izdajalstvom ali pa se delal, da ne ve, kdo je bil kaj med okupacijo in v času preizkušnje resnične domovinske ljubezni in zvestobe svojemu ljudstvu. Sedaj pa se je pojavilo »spravaštvo« v taki obliki, da pri obnavljanju preteklosti enostavno izpustiš kakršno koli oceno – tako so na primer partizani porušili turjaško graščino, da pri tem mladim ljudem nismo pojasnili, kako je v njej deloval štab in vsa belogardistična zločinska soldateska. Zaradi zgodovinske resnice, pa če smo zato tudi manj »kulturni« bomo morali reči bobu bob, zločincu zločinec in kriminalu kriminal.

Na koncu naj ponovim, da čestitam časniku TV-15, ki se je z delom v petnajstletnem obdobju v družbi potrdil. Ta čestitka ob njegovih uspehih pa je seveda vedno, kadar jo izreče socialistična zveza, istočasno tudi nadaljnja delovna obveznost in vzpodbuda za uspehe v prihodnje.

Bogdan Osolnik, podpredsednik RO ZZZB NOV Slovenije

Za borce je značilno, da ne čutijo samo osebnih problemov

– Želel bi spregovoriti nekaj besed o odnosu naše organizacije ZZZB NOV do našega glasila TV-15. Mislim, da so tu neprestano in še vedno aktualne tri naloge:

– da si vedno znova prikličemo pred oči vlogo glasila in naloge organizacije, ki mora prispevati k uspešnemu uresničevanju teh nalog;

– skrb organizacije, da bo vsebina časnika TV-15 v skladu z družbeno vlogo, ki jo ima ZZZB NOV v našem družbenem razvoju;

– reševanje praktičnih problemov, ki so bistvenega pomena za obstoj in uspešno delovanje uredništva in vloge časnika nasploh.

Časnik TV-15 je bil od vsega začetka zamišljen kot glasilo tesne povezanosti borcev v njihovem družbenem delovanju ter negovanju tovarištva in tradicij NOB. Ni bilo naključje, da je dobilo naše glasilo ime »TV-15«. To je bila osrednja relejna kurirska postaja ob vodstvu osvobodilnega gibanja v Sloveniji, skozi katero je šlo tisoče pisem, navodil, informacij in časnikov z vseh delov Slovenije. Skupaj s celotno mrežo relejnih kurirskih postaj je omogočala enoten utrip celotnega osvobodilnega gibanja. Mislim, da je bila izbira tega simbola, šifre TV-15, ustrezna vlogi, ki je bila časniku namenjena – povezovanje celotne organizacije in njenega javnega delovanja.

Brez dvoma je še veliko možnosti, da bi naša organizacija prispevala k še večji aktualnosti vsebine časnika TV-15. Imam vtis, da bi se morali v večji meri zavedati, da borci pričakujejo, da bo časnik izra-

žal njihove probleme in skrbi, da bo pomagal osvetliti vprašanja, ob katerih slutijo posamezniki, da je njihov glas prešibak. Borci pričakujejo, da bo TV-15 pomagal pri osveščanju širše borčevske javnosti pa tudi javnosti nasploh.

Menim, da je za borce NOV značilno, da ne čutijo samo osebnih problemov in težav, ampak da čutijo kot svoje tudi širše probleme v naši družbi. Velikokrat so prizadeti, če vidijo v svoji sredini, da se zadeve ne razvijajo kot bi se morale. Prizadeti so, ko spoznajo protislovje med proklamirano idejo in njenim uresničevanjem. Glasilo Zveze borcev bi moralo v večji meri pomagati, da bi v teh vprašanjih osvetljevali poti in razreševanja problemov družbenega razvoja in da bi se preko tega našega glasila glas borcev v našem družbenem življenju slišal močnejše tudi takrat, kadar je potrebna kritika, kadar je potreben opomin. Zagotoviti moramo, da bo tudi v našem glasilu prišlo do izraza več občanov hkrati, več poglobljene kritike, konstruktivne seveda, ki bo kazala tudi na razreševanje vprašanj, ki jih občutimo.

Reševanje praktičnih problemov pri časniku TV-15 je vprašanje, ki je za uredništvo v tem trenutku prav gotovo še najpomembnejše. Mislim, da ni časnika v Jugoslaviji, ki bi deloval v takih pogojih, v tako številčno šibki sestavi in v tako neustreznih materialnih razmerah. Pravzaprav se ves čas postavlja vprašanje, kako pokriti stroške in kako zagotoviti obstoj časnika. Mislim, da se bo morala

naša Zveza borcev v socialistični zvezi zavzeti, da bo prišlo do sklenitve širšega samoupravnega sporazuma v pogledu financiranja. Pri tem naj bi bili vključeni vsi zainteresirani dejavniki, od Zveze borcev, SZDL, do štaba za teritorialno obrambo, kulturno - izobraževalne skupnosti in drugi. Prav gotovo lahko naredijo več na tem področju tudi naše organizacije – mislim na pridobivanje novih naročnikov. Brez dvoma obstojajo možnosti za njegovo nadaljnje širjenje.

Razumljivo je, da so ne-prenehane podražitve časnika TV-15 povzročile dovolj težav. Vedeti je treba, da so le-te povezane z drugimi premiki, ki »udarajo« po žepu predvsem tiste sloje, ki podražitve najbolj občutijo. Prav tu pa je TV-15 tudi najbolj prisoten. Razumljivo je, da morajo naročniki deloma prispevati k podražitvi stroškov, vendar ne morejo biti samo oni tisti, ki zagotavljajo obstoj svojega časnika. Moramo tudi mi, obe organizaciji ustanoviteljici časnika TV-15, storiti vse kar je potrebno. Moramo omogočiti tudi razširitev uredništva, da bo le-to lahko ustrezno prisotno tudi na našem terenu.

Uredništvu TV-15 bi želel dati posebej priznanje za organiziranje ustnih časopisov. V to akcijo uredništva bi se lahko še v večji meri vključevali bivši borci NOV, ki bi lahko na srečanjih in v pogovorih v partizanskih krajih uspešno sodelovali in tako pomagali uredništvu pri njihovem poslanstvu. Prav TV-15 lahko v prihodnje še veliko stori na področju krepitev stikov med posameznimi kraji in ljudmi, med borci NOV in mladino in ostalimi občani.

Prepričan sem, da bo 5. skupščina ZZZB NOV Slovenije pozitivno ovrednotila dosedanje delo uredništva in časopisnega sveta in da bo sprejela potrebne sklepe, da bo časnik TV-15 v večji meri deležen podpore svoje organizacije. Menim, da smo s čestitko uredništvu za dosedanje delo dolžni zagotoviti, da bo imelo v prihodnje pri delu večjo in bolj vsestransko podporo naše celotne organizacije.

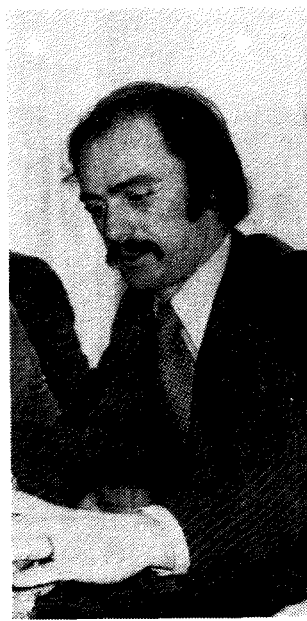
Sergej Vošnjak,
predsednik
časopisnega sveta
TV-15

**Seveda pa
časnik ni
namenjen
samo
spominom**

Slavko Korbar,
predsednik ZRVS
Slovenije

**TV-15 –
zveza
mladosti in
revolucio-
narnih
izkušenj**

Silvo Teršek,
glavni in
odgovorni urednik
TV-15

**Pred nami
so
odgovorne
naloge**

– Ugotovimo lahko, da se je časnik TV-15 v svojem 15-letnem obdobju povsem uveljavil in da predstavlja med tremi jugoslovanskimi borčevskimi listi (4. jul – Poruka boraca) najmočnejše borčevsko informativno sredstvo z naklado 40.000 izvodov. V petnajstletnem obdobju je časnik doživel več vsebinskih prenosov. Osnovna usmeritev, ki so jo skupno oblikovali člani časopisnega sveta in uredništvo, pa je bila predvsem v naslednjem: da se zbere čim več spominskih pričevanj o našem narodnoosvobodilnem boju, predvsem o tistih dogajanjih in tistih ljudeh, o katerih še ni bilo objavljenih zapisov.

Seveda pa časnik ni namenjen samo spominom. TV-15 je glasilo dveh organizacij, katerih delo in življenje bi moralo priti na strani njunega glasila še bolj do izraza. Ugotovimo pa lahko, da posamezne organizacije, posamezni odbori ZZB NOV čutijo premalo mero odgovornosti za povezovanje s časnikom TV-15. To vprašanje bo sicer postavljeno tudi na 5. skupščini ZZB NOV Slovenije. Menimo, da bo morala postati skrb za glasilo borčevske organizacije stalna naloga.

Časnik TV-15 ima tudi nalogo, da seznanja borce o njihovih pravicah s področja pokojninskega, invalidskega in zdravstvenega zavarovanja in o novostih, ki se na tem področju oblikujejo. Gre tudi za pisanje o drugih zadevah, ki pogosto kažejo na položaj borcev. Ves čas pa je bilo v ospredju prizadevanje, da postane TV-15 aktualnejši in bolj družbeno angažiran. Gre za aktiven odnos do raznih pojavov v naši družbi, predvsem s stališča, kako se obravnava naša revolucija in nenavsezadnje tudi naša današnja družbenopolitična aktivnost. Gre za odnos do primerov, ko se skušajo posamezniki prikazovati kot prekaljeni revolucionarji, čeprav so bili v usodnih dneh na drugi strani barikad. Pravzaprav gre še za vrsto problemov, kjer bi morali v časniku oblikovati stališče borčevske organizacije. Takšno obravnavanje bi bilo lahko tudi vzpodbuda za delegate borčevske organizacije v raznih družbenih in samoupravnih organizacijah. Prav ta neposredna družbena angažiranost bo morala najti več prostora v komentarjih, kritikah in drugih oblikah novinarskega dela. Seveda pa je treba ob tem opozoriti na potrebo po večji angažiranosti borcev NOV, ki naj na straneh svojega glasila povedo svoja mnenja. Tako bodo prispevali k javnemu oblikovanju odnosa borčevske organizacije do raznih današnjih pojavov.

Pri oblikovanju časnika je najpomembnejše, komu je namenjen. Časnik TV-15 je namenjen predvsem udeležencem NOB in mladini pa seveda naši javnosti sploh. V tem časniku ne iščejo bralci vsakodnevnih družbenopolitičnih aktualnosti, ki jih sicer prinaša dnevni tisk in druga sredstva obveščanja; v časniku iščejo predvsem zapise iz obdobja naše oborožene revolucije. Seveda so želje bralcev različne in uredništvo se jim skuša prilagoditi, kolikor je mogoče.

V konceptu TV-15 je dan poseben poudarek prispevkom, ki naj bodo v pomoč občanom pri njihovem deležu v pripravi na SLO. Na tem področju čaka uredništvo precej nalog. Uredništvo bo tudi v prihodnje pripravljalo srečanja z dopisniki (enkratno srečanje v Ljubljani!), prirejalo bo ustne časopise, predvsem v krajih z izrazito revolucionarno preteklostjo.

Nalog je veliko. Toda ali lahko objektivno pričakujemo, da bodo te naloge tudi zadovoljivo opravljene? V uredništvu so zaposleni samo štirje novinarji (minulo leto so bili le trije). Časnik se ves čas sooča s težkim materialnim položajem. Nujno potrebno bo s širšim družbenim angažiranjem zagotoviti nadaljnji obstoj TV-15, potrebno bo, tako kot za ves ostali tisk, ki obravnava našo revolucionarno preteklost, tudi za TV-15 omogočiti potrebna materialna sredstva. V mislih imam samoupravni sporazum, kot so ga sklenili za mladinski tisk, in ki bi bil lahko razširjen na vse slovenske občine. Mnoge so že izrazile svojo pripravljenost, da sodelujejo v taki sistemski ureditvi. Z zagotovljenimi materialnimi sredstvi bi lahko okrepili uredništvo, ne bi bilo potrebno stalno širiti oglasov.

Uresničenje teh želja bi bilo tudi najprimernejše voščilo uredništvu in vsem, ki so tako ali drugače sodelovali pri TV-15 v tem petnajstletnem obdobju.

– Oprl bi se na izjavo Sergeja Vošnjaka, predsednika časopisnega sveta TV-15, da se kot organizacija nismo v zadostni meri angažirali, da bi bil ta časnik – tudi glasilo ZRVS Slovenije – takšen, kakršnega si vsi želimo! Predvsem, da bi bila njegova vsebina bolj prisotna v današnjem trenutku in da bi še bolj odražala prizadevanja na področju podružbljanja naše obrambe.

Vedeti je treba, da so člani ZZB NOV v veliki večini pripadniki ZRVS! Kot taki so prisotni povsod tam, kjer se mladi ljudje vojaško in politično usposabljaajo za obrambo naše socialistične skupnosti. Pa nanje ne prenašajo le borbene izkušnje, temveč predvsem svoje moralnopolitično prepričanje in s tem prispevajo k dviganju obrambnih sposobnosti naše dežele. Trud, o katerem sem pravkar govoril, je poplačan in naša organizacija je od svoje ustanovitve leta 1952, ko je imela le nekaj tisoč članov, v glavnem zrasla iz narodnoosvobodilnega boja, postala močna šestdesettisoččlanska družbenopolitična in strokovna sila naših oboroženih sil in drugih obrambnih struktur.

Z drugimi besedami: ZRVS je danes zveza mladosti in revolucionarnih izkušenj.

To pa so hkrati priznanja, za katerimi ne le stremi, marveč jih tudi uresničuje uredniška politika TV-15! Iz tega sledi, da mora biti želja naše organizacije, nič manj kot želja ZZB NOV Slovenije, da TV-15 še razširi krog svojih naročnikov, da se vsebinsko obogati. In tu se bomo, kot sem rekel že v začetku, v prihodnje bolj angažirali.

Morda še misel, da je bilo doslej vse premalo sodelovanja med uredništvoma TV-15 in Naše obrambe, ki je prav tako revija obeh organizacij. Želeti je več ustvarjalnih srečanj. Pri tem mislim na izmenjavo izkušenj in konec koncev tudi dogovorov o vsebinski usmeritvi, saj imata publikaciji veliko skupnih bralcev. In še nekaj imata skupnega: tako uredništvo TV-15 kot uredništvo Naše obrambe s številčno več kot skromno kadrovsko zasedbo, v našem časopisnem svetu skoraj brez primerjave, po svojih najboljših močeh – kot je bilo ugotovljeno tudi na današnjem slavnostnem srečanju v klubu delegatov – odgovorno izpolnjujeta svoje veliko poslanstvo.

Ob koncu: uredništvu TV-15 ob njegovem prazniku, petnajsti obletnici izhajanja, iskreno čestitam!

– Brez dvoma so jubileji, kakršen je petnajstletnica izhajanja našega časnika, dodatne priložnosti za ovrednotenje našega dela in dela vseh tistih, s katerimi je naša aktivnost povezana. V našem primeru gre predvsem za ugotavljanje uresničevanja osnovne vsebinske usmeritve, ki sta jo v ustanoviteljskem aktu zapisali naši ustanovitelji Zveza združenj borcev NOV Slovenije in Zveza rezervnih vojaških starešin Slovenije. S tem v zvezi gre tudi za ugotavljanje naše družbenopolitične odgovornosti in novinarske sposobnosti, s čimer časnikarji ne moremo biti nikoli povsem zadovoljni.

Petnajst let dela pomeni splet prizadevanj vrste ljudi, ne samo ene generacije. Petnajst let dela pomeni razvoj v burnem družbenem dogajanju, ki se ne zadovoljuje samo s potrjenimi zgodovinskimi resnicami. V vsem tem obdobju smo v časniku TV-15 namenili sicer največ pozornosti dogodkom iz predvojnega revolucionarnega delavskega gibanja in našega narodnoosvobodilnega boja, toda naša hotenja so šla dlje. Želeli smo uresničiti soočanje idealov in kreposti iz tega nepozabnega obdobja zgodovine naših narodov, z današnjimi prizadevanji v naši samoupravni socialistični družbi. Nekateri so nam očitali, da smo postali tako manj »borčevski«, mi pa smo predvsem želeli slediti revoluciji, ki se ni končala leta 1945 – revoluciji in življenju, ki ima tudi danes svoje junake, ki si prizadevajo v praksi uresničiti, kar je napisano v ustavi in v zakonu o združenem delu!

Seveda se zavedamo, da smo predvsem glasilo ZZB NOV in ZRVS, ki sta aktivni družbenopolitični organizaciji in kot taki posegata v vse pore našega družbenega dogajanja. Zavedamo se, da bomo morali v prihodnje še pozorneje spremljati aktivnost njunega članstva, da pa bomo morali tudi povečati odgovornost v zvezi z natančnim udeležanjem dogodkov iz naše zgodovine, našega narodnoosvobodilnega boja. Preprečevati bomo morali kakršnokoli obliko improvizacije, se tesneje povezati s strokovnimi sodelavci in zgodovinarji. Uresničevati bomo morali naš delovni program, ki ga je sprejel in potrdil časopisni svet.

Naloge, ki jih postavljata pred naš kolektiv obe organizaciji in družba nasploh, pa bomo kvalitetneje izpolnili, če bomo imeli trdno zagotovljene delovne pogoje, pri čemer mislim na kadrovske in materialno nerešene vprašanje.

**Udeleženci tovariškega
srečanja, ki je bilo orga-
nizirano v počastitev
petnajstletnice TV-15**

Da bi spomin na padlega junaka Branka Bernota-Aljaža, člana znane partizanske družine Bernot-Tomšič iz Ljubljane, trajno živel, kolektiv osnovne šole Križevci pri Ljutomeru preimenuje ustanovo v šolo Branka Bernota-Aljaža.

Branko Bernot-Aljaž je bil rojen 20. junija 1924. Bil je najmlajši sin učitelja Ivana Bernota, ki je svoječasnno učiteljeval tudi v Križevcih pri Ljutomeru. Odkar je bila sestra Vida, poročena Tomšič, leta 1934 aretirana in obsojena na zapor, je Branko začel sodoživljati življenje revolucionarjev. Njegovo zadnje je spričevalo končanega 6. razreda 3. državne realne gimnazije v Ljubljani, izdano leta 1942. Z narodnoosvobodilnim gibanjem je začel sodelovati takoj po zasedbi Ljubljane.

Odšel je v partizane, kjer je bil večinoma politični funkcionar. Bil je tudi v partijski šoli na Rogu, od koder je bil poslan pozimi 1944–1945 v ljutomersko okrožje, kjer je postal sekretar okrajnega komiteta KPS in okrajnega odbora OF za takratni okraj Ljutomer. Kakor mnogo drugih, ki so prišli iz Dolenjske na območje okrožja Ljutomer že kot izkušeni borci in politični delavci, je izkrvavel tudi on in to v junaški borbi v Logaroveh pri Ljutomeru dne 3. februarja 1945.

Navajam podrobnejši potek te bitke z okupatorjevimi hlapi in znanimi morilci Kozaki, poslednje bitke šele 20 let starega Branka Bernota-Aljaža.

Bilo je 3. februarja 1945. Okrog Križevcev pri Ljutomeru se je tiste dni mudila skupina aktivistov: sekretar okrajnega komiteja KPS Ljutomer tov. Branko Bernot-Aljaž, Stane Simonič, Joško Berden-Rasko, Ciril Jureš-Maks, Vida Petje in jaz kot vodja skupine. Tiste dni smo hoteli organizirati miting v Dobravi pri Križevcih. Ker pa so bili tovariši že preveč utrujeni, smo to misel morali zavreči in tako smo ostali v najbližji vasi v Logaroveh.

Nekaj po polnoči smo potrkali pri Žaliku. To družino sem dobro poznal. Gostoljubni Žalikovi so nam ponudili celo postelje, kar je bilo v Prlekiji dokaj neobičajno.

Okrog 3. ure zjutraj nas je zbudila Žalikova mati rekoč: »Tovariši, Kozaki jezdiyo mimo hiše.«

Hitro smo se oblekli. Tedaj sem opazil, da so pred hišo obstali trije konji. Zato sem Raska brž poslal ven na stražo. Iztihotapil se je na dvoriščno stran. Gospodinja je postajala živčna in razburjena, saj je bilo pričakovati, da bodo nastopili težki trenutki.

Ognjeni ples z divjimi Kozaki

Bala se je predvsem za svoji vnukinji. Mi smo jo mirili in hrabрили. Dal sem nalog pripraviti se na krvavo borbo.

Kozaki so med tem obkolili nizko leseno hišico. Zavedali smo se, pri čem smo. Prsti so otipavali sprožilec na puški. Zadržano smo dihal, a še vedno je bilo vse tiho. Sedaj je zunaj nenadoma zaprasketalo in na stene in okna je udarila toča krogel.

Rasko, agilen aktivist in poln mladosti, se je zgrudil pred hišo. Imel je še toliko moči, da se je splazil po visokem snegu do bližnjega potoka. Tam je omagal in na ledu je našel svoj začasni grob.

Žalikova mati je hotela na vsak način rešiti svoji vnukinji. Odpeljala ju je na dvorišče, od tam pa so jih v hišo prepodili krvoločni Kozaki.

Komandant Kozakov je na dvorišču kričal na vse grlo: »Gospodare, donesi sijalico.«

Gospodinja nas je prosila, naj se umaknemo na podstrešje, ki pa je bilo zelo majhno in nizko ter brez potrebnih zaklonov. A vendar smo šli in se pri odprtini takoj pripravili na udar. S tem smo si položaj močno poslabšali. Računali pa smo, da se bo lažje rešila družina.

Gospodar Žalik je vzel svetilko in se še kar nekako miren odpravil na dvorišče, čeprav je vedel, da so mu minute življenja štete. Tam ga je kozaški komandant vprašal: »Gde su partizani?«, on pa je odgovoril: »Pri meni jih nema!«

»Zašto lažeš?«, ga je zavrnil surov odgovor Kozaka.

Tolpa Kozakov je Žalika potisnila nazaj in se za njegovim hrbtom vsula skozi duri. Komandant je kričal na Žalikovo mater. Vse, kar se je dogajalo pod nami, smo razločno slišali. Gospodinja je rekla odločno: »Nega jih!«

V naših rokah na podstrešju je drhtelo orožje v

pričakovanju, da vsak trenutek spregovori. Medtem je kozaški komandant v sobi našel plašč, ki ga je tam pozabil Rasko.

»Evo partizanski šinjel! Gde su partizani?« je zmagoslavno in preteče zarjovel Kozak.

Gospodar in gospodinja sta molčala. Dokaz je bil preočit. Nista pa hotela umreti kot izdajalca ali strahopetca.

Takoj za tem so vdiralci našli še torbico, ki jo je v sobi pozabila tovarišica Vida. Kozak je zavpil: »Evo partizansku torbico.«

Mi na podstrešju smo naperili puške navzdol, na stopnišče. Krvavi ples smo pričakovali vsak trenutek. Ozrl sem se po tovariših in jih vprašal: »Tovariši! Težka borba se nam obeta. Kljub temu pa upam, da ga ni med nami, ki bi se hotel predati sovražniku.«

Odgovor je bil odločen: »Predali se ne bomo! Raje v smrt!«

S tem je bila glasno izpovedana ljubezen naših borcev do domovine in izražen orkan besa in sovražstva do okupatorjev.

Kozaki so s pripravljenim orožjem previdno lezli po stopnicah, ki so vezale podstrešje s pritličjem. Najprej se je prikazal gospodar s svetilko. Kozaki so ga rinili pred seboj, da bi jim služil kot zaščitnica. Grdo so nas izkušali. Od izhoda na podstrešju smo bili oddaljeni le slaba dva metra. Nastal je izredno težak položaj. Kako naj bi streljali, ko pa so nam pred cevi potisnili našega dobrega Žalika, za katerega življenje smo bili odgovorni predvsem mi. Naše orožje je bilo pripravljeno na bojno pesem.

Za gospodarjem so počasi prihajali Kozaki. Prvi med njimi je bil komandant. Ko je prispel pod zaščito Žalika na podstrešje, je zavpil: »Partizani, predajte se!« Zadoneli so strel iz naših pušk. Zadedi Kozaki so se zvalili po stopnicah. Koliko se je v tej zmedbi dalo, smo pazili, da ne bi zadeli Žalika. Ta se je po prvih streljih živ in zdrav umaknil s stopni-

šča, a so ga spodaj ustrelili ostali Kozaki. Od sovražnika smo bili oddaljeni le nekaj metrov. Po prvem napadu so Kozaki utihnili.

Med nami se je prva oglasila Vida, ki je bila zadeta v prsa. Prosila nas je, da je ne zapustimo in da naj ne dovolimo, da bi se je Kozaki polastili žive. Medtem se je oglašil tudi Simonič, ki je bil zadet v levo roko in je močno krvavel. Oba smo hrabрили.

Pred nami je ležal kozaški komandant, ki je močno vzdihoval. Bil je težko ranjen. Z milim in ponižnim glasom, ki se je tresel od strahu, je nepretrgoma prosil: »Par-ti-zani pu-sti-te mi ži-vot!«

Odvzeli smo mu le orožje in ga pustili pri miru. Nismo imeli namreč navade ranjence sovražne vojske mučiti in ubijati, kakor so to počenjali z našimi ranjenci zverinski okupatorji.

Tedaj sem rekel tovarišem: »V smrtni nevarnosti smo. Če že moramo pasti, potem pazimo, da bo to vredno partizanskega imena.« Odgovor je jasn: iz grl treh zdravih in dveh že ranjenih partizanov so zaorili vzkliki: »Živela svobodna Slovenija! Živela svobodna Jugoslavija! Živel maršal Tito!«

Naša srca so sicer močno bila, vendar smo bili pripravljeni na vse. Mislili smo na svoje družine, spomnili smo se tistih, ki so do tega dne za svobodo že žrtvovali svojo kri in življenje. Ali bo za nas izjema, ali ne. Čutili smo že diha bližajoče se svobode, mi pa bomo vsak čas pomnožili krvni davek! Težka je pač borba za novo dobo. Boj je trajal že okoli dve uri. Začelo se je krasno zimsko jutro. Ali bomo dočakali sonce, sonce svobode? »Bomo! Moramo! Moramo zmagati tudi v tej borbi. Ni bil to prvi kritični trenutek v času našega partizanstva. Bilo jih je več! Pretolkli smo se že skozi silne sovražnikove ofenzive.

Toda Kozakov je bilo veliko. Besno so nas napadali, nas, peščico aktivistov. Glavo pokonci! Samo ena vroča želja je bila v vsakem od nas: sovražniku ne smemo priti v roke živi.

Tedaj so zapeli sovražni mitraljezi. Na podstrešju hiše so odpadali koščki lesa. Proti nam je gosto padal kovinski dež.

Dal sem znak za juriš. V naglici smo odpeli bombe in jih zmetali v pritličje hiše. Bilo nas je pet. Od tega sta bila dva hudo ranjena. Močno smo bili obkoljeni od sovražnika, ki je imel okrog 40 mož.

»Na juriš,« sem zavpil. V življenje, v svobodo, v nove boje.

Prvi se je vrgel v vežo mladinec Jureš, za njim smo se spustili še ostali. Mimogrede smo bodrili oba ranjenca. V veži je ležalo več trupel ubitih Kozakov. Žal je bil med mrtvimi tudi oče Žalik. Za svobodo je dal največ, kar je mogel, dal je samega sebe. Po hodniku je tekla kri. Mladi Maks se je neustrašno pogljal iz hiše. Za njim so Kozaki močno streljali. Iz hodnika na cestno stran je ranjeni Simonič opazil dva Kozaka. Z veliko težavo je dvignil puško. Pri repetiranju sem mu pomagal. V vežo je udarila bomba. Njeni drobci so spet ranili Simoniča, ki je že tako imel 4 rane.

Odločili smo se, da se bomo prebijali na cestni strani hiše. Legli smo na tla in se med visokim snegom po poti začeli plaziti. Kozaki so obroč okrog hiše že močno stiskali. Kljub temu, da so izgubili komandanta, njihova borbenost ni bila nič manjša. Na podstenu je obležala Žalikova mati. Tudi ona mrtva! Ubili so jo na begu iz hiše. Čeravno je bila že starka, ji kruteži niso prizanesli. Rešili sta se le obe vnukinji.

Na nas so streljali iz neposredne bližine. A mi jim nismo ostali dolžni. Toda streliva je bilo že malo in z njim je bilo treba skrajno varčevati. Ranjenca Simonič in Vida sta se opotekala med nami. Nismo ju mogli podpirati. Za vse je veljalo: naprej, samo naprej! Venomer sem ju pozival, da vzdržita.

Pred menoj je stopal Branko Bernot-Aljaž. Naenkrat se je ustavil. Ndaleč pred seboj je zagledal Kozake na konjih ter nanje začel streljati. Nenadoma se je Aljaž stresel. Bil je smrtno zadet. V tre-

nutku, ko je padel v hladni sneg, je zavpil: »Rado, ustrelj me!«

To me je prosil moj dober prijatelj in tovariš, s katerim sva partizanihala že na Dolenjskem, s katerim sva pretrpela in preživela veliko težkih dni. Sedaj je zahteval od mene, da ga ustrelim, ker se je, čeravno smrtno zadet, pač zavedal, da ga živega sovražniki ne smejo dobiti v pest. Strašna je bila ta prošnja. Kako ustreliti človeka, ki ga imaš rad! Ne, to ni bilo mogoče.

Toda Aljaž je izdihnil takoj. Še v svoji smrti je bil vreden vsega občudovanja in spoštovanja. Padel je kot junak. Njegovo brzostrelko je vzel ranjeni Simonič, ki je med prebojem dobil še dve rani.*

Vida se je zatekla na Magdičev skedenj. Tam so jo Kozaki izsledili, odpeljali so jo v Ljutomer, kjer so jo silovito mučili. Izdala ni ničesar. Podivjani fašisti so jo s številnimi drugimi borci in pripadniki OF ustrelili tik pred osvoboditvijo.

Že dobrih 300 m smo bili od Žalikove hiše. Obroč je bil prebit. Streljanje še ni ponehalo. Žalokovo domačijo so zajeli plameni. Počakal sem Simoniča ter za njim brisal krvave sledove. Skočila sva v Globetko in bredla po ledu in ledeni vodi. Edino s tem sva zabrisala Kozakom sled za nama. Bredenje po hladni vodi je bilo strašno naporno, zlasti za težko ranjenega Simoniča. In vendar sva se pri belem dnevu srečno pretolkla v sosedno vas Grabe, kjer sva se pri družini Slekovec preoblekla v suho domačo obleko ter se okrepčala z zganjem. Niti ta niti druga družine naju niso mogle sprejeti pod streho. Zato sva pri Kosijevih legla v sneg. Tovarišu Simoniču sem rekel sledeče: »Municije v puškah nimava več. V samokresu imam le še štiri naboje. Če pridejo Kozaki, uporabim dva zanje, dva pa za naju.

Kozakov ni bilo več. Bil je lep zimski dopoldanski dan in sonce je krasno sijalo. Nato sva se na Kosijevem skednju neopazno zakopala v slamo ter počakala noči, zvestega zaveznika partizanov.

Maksa Jureša so hudo ranjenega ujeli. Za svoj poraz so se skušali maščevati nad njim. Mučili so ga in pretepali. Drugi dan so ga obesili na Glavnem trgu v Ljutomeru, kjer je ostal obešen ves dan. Hoteli so zadušiti uporni duh med Prleki, ki se je vse bolj grozeče širil. Doživeli pa so prav nasprotno. Odpor proti okupatorskim tolpom in njihovim zločinom je samo naraščal.

Da, tudi delež Prlekijek današnji svobodi je bil pomemben.

RADO PUŠENJAK

Celovit prikaz Notranjske

Ob lanskoletnih proslavah 500-letnice podelitve mestnih pravic mestu Ložu (leta 1477), ki so sovpadale s Titovimi in partijskimi jubileji je bila v cerkniški občini zelo živahna kulturna dejavnost. Že februarja se je predstavilo šestnajst likovnih samorastnikov s tega področja, nekoliko pozneje je bilo srečanje s pisatelji in pesniki cerkniške občine ter srečanje pevskih zborov, na katerem je pelo preko štiristo pevcev. Odkrita so bila številna spominska obeležja iz predvojne in medvojne revolucionarne dejavnosti. Bogat zaključek pa vsekakor predstavljajo Notranjski listi I.

Siromašen svet med Planino in Babnim poljem, razrit s kraškimi vrtačami in poraščen z gozdovi, je bil dolga stoletja za ostali slovenski, predvsem pa za domači znanstveni svet, dokaj nezanimiv.

Zanj so se zanimali le tujci (Valvasor, Steinberg), saj domačih izobražencev s tega področja skoraj ni bilo. Prvi so se te kulturne revščine zavedali šele borci za svobodo, ki so leta 1944 poskušali na osvobojenem ozemlju Loške doline izdati zbornik o domačih krajih. Gradivo je ostalo v rokopisu in čakati morali več kot trideset let po osvoboditvi, da smo dobili prvo publikacijo s tega dela Slovenije – Notranjske liste I.

Za Notranjske liste lahko trdimo, da so znanstvena publikacija, saj je med šestindvajsetimi avtorji kar štirinajst znanih strokovnjakov za posamezna področja. V preprostem, tudi manj izobraženemu človeku razumljivem jeziku so v zborniku zbrane razprave o Ložu in njegovi okolici v davni preteklosti, o njegovem razvoju v srednjem veku vse do revolucionarnih dejavnosti pred drugo svetovno vojno in s posebnim poudarkom na narodnoosvobodilnem boju. Prikazane so tudi gospodarske razmere na tem področju ter povojni razvoj cerkniške občine, ki se je povzpela že v zgornjo polovico lestvice razvitosti slovenskih občin. Zajete so še nekatere etnološke razprave, prikazani pa so še slovstveni in likovni ustvarjalci tega področja.

Posebno mesto zaslužijo razprave iz predvojnega revolucionarnega gibanja in iz obdobja NOB (F. Strle, Boljševizem v Loški dolini, L. Mlakar, Komunistična organizacija in volitve v Loški dolini 1920/21, Avsec, Gospodarske in politične razmere v Loški dolini med obema vojnima, Avsec, Nekaj podatkov o NOB na Notranjskem leta 1941 in partizanskem napadu na Lož, F. Šušteršič, Val, ki se vrača, J. Šumrada, Iz kronike snežniških partizanskih bolnišnic, F. Strle, Letališče na Nadleškem polju). Posebej zanimiva je tudi razprava Marije Stanonik, Oris slovenskega narodnoosvobodilnega pesništva 1941–1945 na osrednjem Notranjskem, v kateri je avtorica obravnavala pesmi nekaterih neznanih ter tudi imensko znanih partizanskih pesnikov. Kot primer si oglejmo del njene razlaganja pesmi Leva Svetka-Zorina.

»Lev Svetek-Zorin (1914) se je poskušal z verzi že v gimnazijskih in študentskih letih, zato je še toliko hitreje začel prelivati vanje svoje doživljanje kot partizan, najprej v osemnajsti in nato v enaintrideseti diviziji. V njegovih pesmih se najpogosteje prepletata osebna izpoved in misel (refleksija), ki ju podpira metaforika iz narave in pokrajine:

Prav na grebenu, glej, kakor iz sive skale / poglal je v nebesno sinjino samotni borovec. / V dolgih, temačnih nočeh / ko veter viharil mu v zgrbljenih vejah, / da bi strmoglavil ga v silne globine- / uporno borovec svoj hrbet krivi, / da se skozi zimo v pomlad prebora: / drzni zmagalec te sinje višine!

V teh prvih dneh, ko pomlad se prebujala, / zdi se sam sebi samotni borovec, / ki s silo neznano se skozi viharje bori. / V meni uporno so vstale mlade moči / in razviharile so se tja v brezbrežni vsemir- / o, saj sem mlad, le naj preko mene / vsa sila srditih viharjev zdrvi, / naj le še silnejša, bujnejša bo moja rast... (Pomladna pesem).

Niso redki tudi vsaj rahli obris dogodkov, iz katerih je zaznati, ob kakšnih prilikah je vpesnjeval svoja občutja (Silvestrovo 1943, Božični večer na Ravni gori). Pesmi se, tudi če je njihovo težišče na izpovedi, ponavadi ne končujejo resignirano, ampak vedno poiščejo svetel izhod. Odgovor, od kod jemlje moč, ki odplavlja usedline grenkega, je razbrati iz pesmi Osveta. Sij zaupanja v cilje, za katere se bojuje, malokdaj izostane: npr. ko iluzije o harmonično urejenem svetu razbije vojna in se mu življenjski načrti zdijo prazni (Vzdih). Tako se zgodi tudi v pesmih, ki so posvečene padlim (Rdeče rože, Prijatelju), medtem ko v ljubezenskih zopet žari in daje osebni ljubezni novo kakovost (Ob slovesu, Vizija).

V pesnjenju L. Svetka-Zorina imata narava in pokrajina velik delež. To so največ razpoloženske ali žanrsko obarvane skice partizanskih pohodov. Nevarna pokrajina Gorskega kotarja zbujala slovenskemu partizanu neugodna občutja in zaželi si domače dežele (V Gorskem kotarju) Težave noči, ki jih povečuje še jesenski dež, spet premaguje osebni optimizem udeležencev pohoda (Na maršu). Tudi v boju z razbesnjenimi naravnimi silami je toliko močan, da opazi spokojne zvezde-simbol upanja (V snežnem viharju)...

Avtorica je svoje misli o narodnoosvobodilnem pesništvu strnila v naslednjem: »1. Večino omenjenih avtorjev družijo velika povezanost z rodno pokrajino. To se ne kaže le v hrepenenju po njej pri tistih, ki so odtrgani od nje bodisi zaradi internacije (M. Šumrada, Pesem slov. internirancev, Moniška I. itd.) bodisi zaradi partizanskih dolžnosti (L. Svetek, V Gorskem kotarju) ali zgolj v zunanji umeščenosti dogodkov pri avtorjih, ki jim je ni bilo treba zapustiti, ampak tudi v rezkem premisleku o njeni trdi preteklosti (F. Šušteršič, Notranjska žalostinka) in naravnost čustveni na njene posamezne zemljepisne točke. Posebno do Snežnika se poraja kar mitični odnos (M. Žnidaršič, Pesmi o Snežniku I-V, M. Stražišar, Snežnik), še posebej, ker se je staro hrepenenje sedaj zdelo bližje ureščitvi – do začetka vojne je dostop nanj preprečevala krivična meja!

2. Nikjer drugje doslej ni znano, da bi se v tem času več avtorjev skoraj hkrati na tako ozkem področju lotilo ene in iste snovi, celo istih motivov, kot se je to zgodilo tu. Streljanje talcev na Ulaki je globoko presunilo prebivalce ožje No-

transke in najmočnejše odjeknilo tudi med tamkajšnjimi ustvarjalci slovenskega pesništva NOB. Kar šest jih je sprejelo ta dogodek za enega osrednjih motivov svojih pesmi. Enajstletno dekletce Miljana Strle (1931) je ob tej priliki napisala svojo edino pesem Ulaka. Neznana Damjana izpoveduje sicer pogosten medvojni motiv o cvetočih krvavih rožah, ko so na Ulaki padli Lojze, Tone in Jože. S kar grozljivo plastičnostjo sta dogodek opisali I. Strle in M. Stražišar.

Prva v dveh pesmih (Bratoma v spomin in Zadnja košnja) objokuje svoja brata, medtem ko druga govori o vseh tridesetih talcih in srečnem pobegu enega od njih (Težka pot). Ta motiv je že po vojni pritegnil tudi M. Šumrado-Radoša. M. Žnidaršič je padle počastila z osebno prizadeto pesmijo (Talci I, II), a zdi se, da ji je bila takrat ta premalo, zato je tudi ona oblikovala še zunanje dinamičnejše dogajanje v Pesmi o lopati.

Druga skupna snov notranjskih avtorjev so nagrobnice: F. Šušteršič, M. Stražišar in Danica Petrič so jih napisali za padlo učiteljico Štefko Prešernovo, T. Palčič in M. Žnidaršič pa Viktorju Kraševcu.

Naslednje, kar je prizadevalo avtorje, so bili povratniki iz italijanskih taborišč po razpadu Italije. Pesmi so jim posvetili: Gustelj (Se vračajo), M. Stražišar (Vsak dan so med nami), M. Žnidaršič (Novembrska) in I. Skvarča (Vračajo se).

3. Več kot neposredne izpovedi osebnih lirskih stanj (M. Žnidaršič, delno L. Svetek, V. Šumrada) je prikazovanja ljudi v dogodkih in pripovedovanja o njih (M. Šumrada, I. Strle, M. Stražišar, F. Šušteršič, V. Šumrada, delno L. Svetek in M. Žnidaršič); pri tem ne gre le za literarizirano zgodovinsko sporočilo in spoštljivo počastitev padlih, kar je večkrat njihov namen, ampak nemara tudi za takšno književno perspektivo, ki se skuša tragičnemu razmerju do vpovedanega sveta odmakniti tako, da ga ne izpove naravnost, ampak posredno, prek zunanjega dogajanja.«

To je le eno izmed zanimivih branj vsebinsko bogatih ter oblikovno in tehnično skoraj vzorno urejenih Notranjskih listov, ki so jih uredili Anton Avsec, Lojze Mlakar in Janez Šumrada. Snovi iz davnega in polpreteklega življenja (partizansko šolstvo, partizanske delavnice...) je še veliko, zato smo vsi, ne samo prebivalci Notranjske, toplo pozdravili sklep izvršnega odbora kulturne skupnosti Cerknica, da bodo Notranjski listi postali trajna oblika seznanjanja širše slovenske javnosti z življenjem na tem področju. Posebej velja pozdraviti še sodelovanje organizacij združenega dela, ki so publikacijo podprle in precej izvodov tudi odkupile.

MILAN VOGEL

POD REFLEKTORJEM

POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM POD REFLEKTORJEM

Ciklus oddaj »Pota samo- upravlja- nja«

Skoraj ni človeka v naši republiki, ki ne bi bil vpleten v niti samoupravljanja. Od mladih in starih je slišati misli, sodbe, primere (in nepriemere) o samoupravnih aktih, dogovorih, ukrepih v šolah, tovarnah, pisarnah, zavodih, v kmetijskih in kulturnih ustanovah. V revijah, časopisih, po radiu in televiziji je zaslediti članke, pogovore in reportaže, pa tudi znanstvena razpravljajna o osnovah in razvoju novega, najbolj človeškega produkcijskega odnosa v zgodovini – o samoupravljanju.

Televizijske izobraževalne redakcije v Jugoslaviji so si pripravile načrt za serijo oddaj, ki naj bi na poučen, poljuden in zelo dostopen način govorile o poteh samoupravljanja. Ljubljanska televizija se je obvezala pripraviti štiri oddaje in bo prve tri posredovala v petkih ob 18.45 od 27. januarja dalje.

Prva oddaja z naslovom Marxova vizija – naša stvarnost je gledalcem posredovala nekatera dognanja marksistične teorije. Avtor oddaje Franc Šetinc je govoril o prvih zametkih samoupravljanja v dneh pariške komune in nato še oktobrske revolucije. Oddajo so spremljale slike, filmi in besede posameznikov in skupin iz delovnih organizacij z Jesenic, Medvoda, Kranja in Štor.

Druga oddaja, na sporedu bo v petek, 3. februarja, bo govorila o težavah in »otroških boleznih« pri uvajanju samoupravljanja pri nas. Kakšen je vpliv zveze komunistov in sindikatov, kakšna so pota boja, iskanja, preraščanja iz starega v novo, kakšne so napake in zmote, ki jih pri uveljavljanju naprednega in demokratičnega sistema srečujemo in lahko na novih izkušnjah tudi ovremo. V tem zapisu bodo poleg sekretarja IK CK ZKS Franca Šetince govorili še delavci steklarne v Hrastniku, rudnika v Trbovljah, Colorja v Medvodah, jeseniške železarne, Vezanine na Bledu in iz koprškega Tomosa.

Iz tretje oddaje 10. februarja bodo gledalci lahko zvedeli kaj več o razporejanju dohodka.

DRAGA ROGL-IVAČIČ

POD REFLEKTORJEM

Letos je minilo 35 let, odkar so 11. januarja 1943. leta italijanski fašisti in domači belogardistični izdajalci organizirali pohod na Draganovo domačijo v vasi Mladje. Ta vas se nahaja v vzhodnem predelu Gorjancev, blizu hrvaške meje in je oddaljena od krajevnega središča Podbočja (prej sv. Križ pri Kostanjevici) približno pet kilometrov. Vas Mladje je imela devet domačij; Draganova je bila odmaknjena kakšnih 600 metrov in je stala na vrhu košenice med gozdovi nad Ljubico. Približno dvesto metrov je bilo do najbližjega sosedstva Janeza Kuharja, ki se je nahajal v grapi imenovani Ljubica.

Draganovi so imeli lesono hišico z gankom, hlev, skedenj, kozolec in majhno kovačnico. Vodo so nosili iz studenca, ki je izviral pod gozdom na koncu gospodarskega splotja. Za hišo je bila speljana kolovozna pot, ki je vodila v dolino proti Kostanjevici, v nasprotno smer pa v naselje Mladje in naprej v Prušnji vasi, Planino in proti hrvaški meji. Malo od kovačnice se je odcepila ena pot na desno v strmi breg proti vasi Gradnje. Pod hišo pa je vodila pot do Ljubice in naprej v dolino do vasi Dol, Sutna in Podbočja, oziroma sv. Križa.

V Draganovi družini so bili mož France, žena Karlina in otroci Franci, Ivan in Zvone. Najmlajši sin Srečo se je rodil leta 1944 v partizanski bolnišnici v Spodnjem Hrastniku na Kočevskem. Franc se je povezal z OF že poleti leta 1941. Prve stike je imel s krajevnim aktivistom OF, takratnim poštarjem in poznejšim komandantom partizanskih enot ter znanim družbenopolitičnim delavcem Alojzom Colaričem. Ko sem bil novembra leta 1941 poslan od CK na to področje, da pomagam pri organiziranju dela OF, sem se že decembra istega leta sestal s tovarišem Draganom na njegovem domu. V njem OF ni dobila samo zavednega Slovence, temveč tudi bistrega in uglednega moža z naprednimi pogledi in predanega borca. Franc Dragan je bil leta 1942 sekretar odbora OF za vasi Mladje, Gradnje in Brlog, politkomisar narodne zaščite, julija leta 1942 pa je bil na tajnih volitvah izvoljen za predsednika narodnoosvobodilnega odbora za to krajevno območje, septembra leta 1943 pa v volilni enoti sv. Križ za odposlanca Kočevskega zbora. Tudi žena Karlina je z neizmerno predanostjo, požrtvovalnostjo in borbenostjo vsestransko pomagala. Kuhala je in prala aktivistom in partizanom, prenašala obvestila in razne materiale ter vzpodbujala sovaščane na odpor proti sovražniku. Oktobra leta 1943 je bila izvoljena kot delegatka za ustanovni kongres AFŽ v Dobrniču in se ga je tudi udeležila. V delo OF so bili vključeni tudi njuni majhni otroci. Bili izvidniki, opazovalci, kurirji

in podobno. Franci je šel pozneje med partizane. Zaradi terorja in stalne ogroženosti je morala Draganova družina v letu 1944 zapustiti že opustošeni dom in se umakniti na osvobojeno ozemlje v Belo krajino. Na Draganovem domu so dobili zatočišče aktivisti, ki so se umaknili pred italijansko ofenzivo na levi strani Krke. Med njimi je bil tudi učitelj Srečko Pečar z družino, ki se je takoj vključil v politično delo in kmalu postal član rajonskega odbora OF.

Napad na Draganovo domačijo

Zaradi take privržnosti Draganove družine osvobodilnemu boju in zaradi izredno ugodnega položaja njihovega doma, je tu kmalu nastalo eno najpomembnejših središč organiziranega delovanja NOB za območje rajonov sv. Križ in Kostanjevica. Od konca leta 1941 in vse do italijansko-belogardističnega napada, 11. januarja leta 1943, je bila ta hiša ena izmed važnih postojank, kjer so se ustavljali in sestajali politični aktivisti, kurirji in obveščevalci, pozneje vojaške patrulje in partizanske enote. Leta 1942 je bilo tu skladišče hrane in ostalega materiala za partizane. Tu so se sestajali ilegalci in organizatorji boja tega predela Gorjancev. Od tu so se širile niti, ki so leta 1942 povezovalle številne družine okoliških vasi v aktivno delo. Ena glavnih smeri je vodila do Janeza Kuharja v Ljubico in naprej po zvezi z zaupniki v dolini. Od novembra leta 1942 pa do 11. januarja 1943 je bil v Draganovi hiši sedež rajonskega odbora OF sv. Križ in sedež podokrožnega odbora OF za Gorjance.

To območje je bilo po eni strani zelo idealno za naše delo zaradi gozdov, gorskih vasi, številnih zidanic in vinskih hramov, ki so nam nudili kritje in zatočišče, po drugi strani pa je bilo tudi nevarno, ker so sem poleg Italijanov in belogardistov, zaradi bližine meje, lahko nenadoma vpadali tudi Nemci in ustaši. Novembra leta 1942 se je na tem predelu končala italijanska ofenziva. Ob tem ni bila prizadeta Draganova domačija. Močno pa so bile oslabiljene med ofenzivo partizanske enote (Gorjanski bataljon) in terenske organizacije OF. Te so bile prizadete že pred tem, ko so septembra leta 1942 ustaši požgali vas Planino in pobili 33 mož. Takoj po ofenzivi so začeli obnavljati organizacijo odpora na terenu in pomagati pri krepitvi oslabiljenih enot Gorjanskega bataljona. To delo je bilo težavno, ker so bili ljudje zelo demoralizirani. Večje uspehe smo imeli v pogorju, kjer po italijanski ofenzivi pa do začetka januarja leta 1943, sovražnik ni delal večjih izpadov

Vas Mladje

Napad na Draganovo domačijo

v hribovske vasi. Ostrejši nadzor pa je imel po vaseh v dolini. V sv. Križu so belogardisti postavili svojo postojanko, a so jih kmalu partizani pregnali nazaj v Kostanjevico.

Belogardisti so bili dobro seznanjeni z našim delom. S pomočjo izdajalca so zvedeli, kje se zadržuje politični aktiv rajona in podokrožja. Da bi uničili jedro tega aktiva, so se začeli pripravljati na pohod na Draganovo domačijo. V tem času so bili člani

rajonskega odbora sv. Križ: Franc Dragan, Nace Stanič iz sv. Križa, Janez Božič iz Prušnje vasi, učitelj Srečko Pečar, Ivan Kuhar in drugi. Martin Bajc-Grega je bil partijski sekretar za območje podokrožja, znan predvojni komunist in eden prvih organizatorjev OF in partizanov na tem območju. Z njim sem se povezal takoj po mojem prihodu v začetku novembra leta 1941. Ostali člani podokrožja pa so bili: Jože Penca-Dečko iz Vodenic, Jože Zamljen-Dreče, učitelj iz Sentjerneja, mladinka Vida Stanič iz Ko-

stanjevice in jaz, kot sekretar tega odbora.

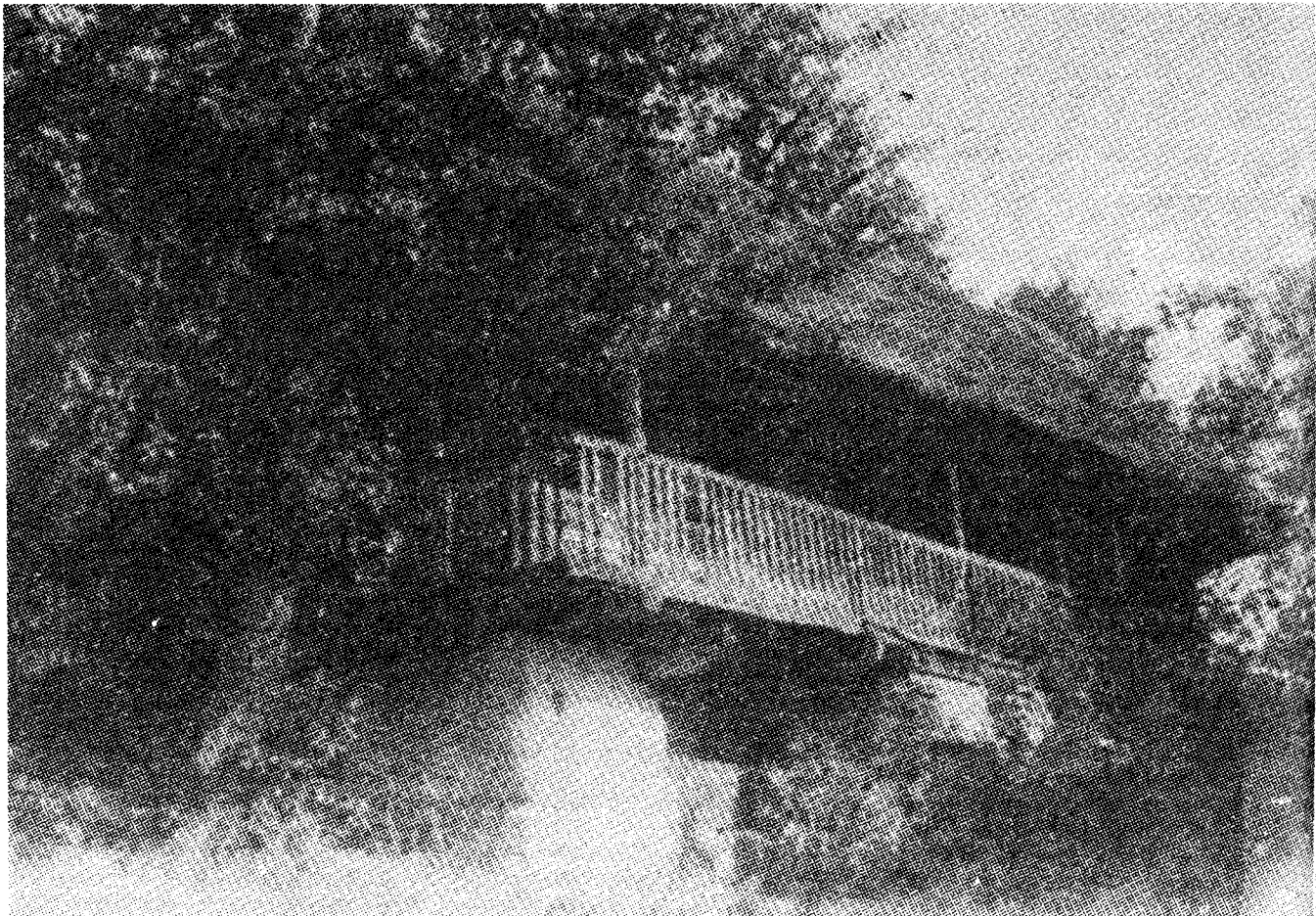
Nekaj dni pred napadom na Draganovo hišo sta šla tovariša Bajc in Penca na posvet v glavni štab. Ta je pripravljala napad na belogardistični postojanko v samostanu Pletterje in na Brezovici pri Sentjerneju. Zamljen je bil tudi nekje na drugem terenu. Nace Stanič je bil v Mladju, Srečko Pečar je prenočeval s svojo družino v Hudoklinovi zidnici na Hribu pri Mladju, Janez Božič pa je bil na svojem domu v Prušnji vasi.

V noči od 10. na 11. januarja leta 1943 smo bili v Draganovi hiši: gospodar z ženo in otroki, mladinka Vida, partizan rekonvalescent Bruno Hercog-Jon in jaz. Prav takrat sem bil hudo bolan, imel sem gripo z visoko temperaturo. Iz Kostanjevice so mi poslali zdravilo v sv. Križ, Dragan pa jih je šel iskat dan pred napadom, to je bilo na nedeljo. Tedaj je nekdo Draganu omenil, da se pripravlja napad na nas. Takim nepreverjenim vestem nismo vedno verjeli, ker smo čestokrat

doživljali, da niso bile utemeljene in so naše delo samo paralizirale. Tudi tega opozorila nismo vzeli tako resno, še manj pa smo mislili, da bo to že naslednji dan. Zvečer sem vzel zdravila, Draganova žena Karlina pa mi je skuhalala čaj. To noč sem izjemoma ležal v postelji, da bi se pošteno spotil, ker bi moral prihodnji dan na pot. Okrog četrte ure zjutraj sem moral ven. Bilo je zelo mrzlo in megleno, snega pa je bilo okrog pol metra. Ponovno sem vzel zdravilo in legel v posteljo. Bruno je ležal na klopi ob peči. Vida pa v kuhinji pri gospodinji. Zgodaj zjutraj sta vstali, da bi zakurili in pripravili čaj.

Karlina je šla po vodo. Ko se je vračala, je pes postal nemiren in začel lajati. Postala je in v temi opazila, da se približujejo neke sence. Skočila je v hišo in nas o tem opozorila. Takoj smo vedeli, da nas obklopujejo Italijani in belogardisti. Italijani so prišli iz Kostanjevice in Sentjerneja, belogardisti pa iz Kostanjevice, Sentjerneja (iz postojank Pletterje in Brezovica) in Bele cerkve.

V trenutku smo bili vsi na nogah. Vida je bila že oblečena, Bruno tudi, gospodar pa v hlačah in srajci ter bos, jaz pa v postelji. Vida si je nataknila čevlje, zgrabila svoj nahrbtnik, skočila skozi prednja vrata in bežala po stopnicah in jasi navzdol proti Ljubici. Čeprav je bilo še zelo temno in zamegleno, so jo obkoljevalci opazili in začeli za njo streljati. Med bežanjem je padla, se valjala po snegu in spustila nahrbtnik. Uspelo ji je priti v gozd pod hišo blizu Ljubice. Ko so belogardisti opazili v snegu temno liso, so verjetno mislili, da so nekoga zadeli in so prenehali streljati. Med tem sta skočila iz hiše še Bruno in gospodar. Oba sta zgrabila puške in sta bežala mimo kozolca in kovačnice ter po poti v vas Mladje. Dragan je bil bos. Oba sta srečno ušla. Le jaz sem bil še v hiši. Oblekel sem se, čevlje samo nataknil, v eno roko vzel pištolo, v drugo pa bombo. Gospodinja mi je pomagala in predlagala, da skočim skozi zgornja vrata. Hitro sem presodil položaj in šel raje proti spodnjim, oziroma prednjim vratom. V

Pri Draganu v Mladju je bil decembra 1942 in januarja 1943 sedež gorjanskega podokrožja in rajonskega odbora OF sv. Križ

Takrat so mi ubili očeta

tem je že eden od napadalcev stopil v hišo, kjer je bila popolna tema in se je težko ugotovilo kdo je kdo. Na sebi sem imel balonski plašč, na glavi barretko. Te so nosili tudi beli. Stekel sem po stopnicah proti kozolcu in naprej proti kolovozni poti. Šele po kakih 50 do 70 metrih so me opazili in začeli streljati. Ko sem pritekel na pot, sem pomislil, da je nevarno teči po čisti ni proti Mladju, zato sem zavil desno po jarku v strmi breg, da sem tako dobil kritje. Ta pot je vodila v vas Gradnje. Ker sem pa sumil, da je sovražnik lahko tudi v tej vasi, sem krenil s poti v levo v strmi breg. Tu sem si stresel sneg iz čevljev, jih obul in hitel v Prušnjo vas. Obvestil sem Božiča in druge tovariše. Umaknili smo se v gozd nad vasjo in opazovali, če nas sovražnik zasleduje. Toda sem jih ni bilo.

Tovariša Hercog in Dragan sta iz Mladja bežala preko Brloga v Hrastek. Draganu so tako ozeble noge, da ni mogel obuti čevljev in se je moral zdraviti. Mladinka Vida je mirovala skrita v gozdu. Bila je vsa prezeblja. Ko pa je videla, da napadalci niso šli skozi Ljubico, se je okrog devete ure podala h Kuharjevim, da se pogreje in malo poizve. Sin Ivan se je tudi umaknil, dekleta pa so že bila pri Draganovih. Preiskala so vso okolico, ker je Draganova mislila, da so mene ustrelili. Za druge so takrat že vedeli, da so srečno ušli. Od tu se je Vida podala v vas Dol. Zvečer istega dne okrog osme ure sem se oglasil tudi jaz v Ljubici in zvedel, kako je z ostalimi.

★

Najhuje je bilo za Draganovo. Ni mogla in ni hotela zbežati zaradi otrok. Ko je zaslišala strele, je mislila, da se ni nihče rešil in da so nas vse postrelili. Začela je vpiti na napadalce, naj pobijejo še njo in otroke. Ti pa se v začetku niso zmenili za njene krike, mrzlično so iskali nas. Zaslišala je, da peljejo živino iz hleva. Ko se je začelo daniti, so se Italijani in belogardisti lotili preiskovanja hiše. Našli so le nekaj streliva, torbo in Engelsovo knjigo. Gospodinj so začeli spraševati čigave so najdene stvari. Na vsa vprašanja je odgovarjala, da ne ve. Zato jo je eden udaril po glavi tako močno, da je padla po tleh. To se je še nekajkrat ponovilo. Otroci so začeli vpiti in jokati. Ko so napadalci vse pretaknili, so zažgali gospodarsko poslopje, ki je stalo ob hiši misleč, da bo pogorela tudi hiša. V njej pa je bila še vedno mati z otroki. V hišo je stopil eden od belogardistov, kateremu verjetno ni dovolila vest, da bi zgoreli v hiši in je zavpil, naj se umaknejo in znosijo iz hiše, kar se rešiti da.

Sovražno kolono so vodili belogardisti, med njimi sta bila domačina

Franc Barbič, kmet iz Šutne in Franc Žugič iz Dobrave ter učitelj Mirko Koleča, ki je bil poročen z domačinko. Slednji je bil sicer v začetku povezan z nami in je v poletju leta 1942 pomagal graditi sušilnice za sadje prav po teh krajih. Tako so mu bili kraji in ljudje dobro poznani. Koleča je vodil kolono, ki je zasedla vas Gradnje, Barbič (med ljudmi osumljen črnorokec) in Žugič pa sta vodila drugo kolono, ki je obkolila, oziroma napadla Draganovo hišo.

Da smo se vsi rešili, je v prvi vrsti Karlinina zasluga, čeprav je šla slučajno takrat po vodo. Če ne bi bilo tega, bi prišlo do katastrofe. Napadalci bi obkolili hišo in verjetno čakali, da bi se zdanilo. V tem primeru bi bilo za nas mnogo težje.

K srečni rešitvi pa nam je pomagala tudi naša prisebnost in hitre odločitve, ki so bile v tej okoliščini za naš beg najboljše.

Napadalci so odvedli dve Draganovi kravi, pobrali še nekaj drugih stvari in od tu šli v vas Mladje. Naši aktivisti in zaupniki OF so se takoj po prvih streljih umaknili iz vasi. Tako sovražniki tudi tu niso nikogar dobili. Preko Brloga, Šutne in sv. Križa so se vrnili v svoje postojanke. Njihova široka zasnovana akcija, v kateri je sodelovalo okrog 350 moč, je imela slab uspeh.

Draganov dom ima poseben pomen pri nastajanju in organiziranju množičnega gibanja na tem območju. Zato so preživeli člani takratnega podokrožnega odbora OF Goričanci predlagali, da se v tem kraju postavi spominsko obeležje, ki bo opozarjalo današnji rod in jutrišnji čas na dogajanje na tem kraju in na doprinos, ki so ga ljudje tega kraja dali v NOB. Z ozirom na to, da Draganove domačije ni več in glede na dogajanje v neposredni bližini v Ljubici, predlagajo, da se postavi to obeležje pri Kuharjevi hiši. Delo Kuharjevih mladincev in položaj njihove hiše in okoliških zidanic so pogojevali, da je Ljubica postala center mladinske aktivnosti. Pobudnik in organizator te aktivnosti je bila mladinska aktivistka prvoborka Vida Stanič, poročena Škraba.

Tu je bila obveščevalna točka, sem so prihajali vodilni kadri mladinske in skojevske organizacije in tod preko so prihajala obvestila, navodila ter literatura.

Napad na Draganovo domačijo je bila ena izmed mnogih akcij nasilja, s katero so hoteli uničiti NOG domačinov na tem območju. Ob obujanju spominov in opisovanju napada na Draganov dom smo ponosni na naše skupne napore in draga nam je zavest, da vse kruto nasilje ni moglo zatreti borbenega duha in vere ljudi v končno zmago in lepšo in srečnejšo bodočnost.

VENCELJ PERKO-ŠTE-FAN

»Tistega marca ne bom nikdar pozabila«, pripoveduje Delopstova Tilčka iz Topolšice pri Šoštanj, po domače – Pušnikova Tilčka. »Kaj se je zgodilo, je bilo med vojno?« »Da, bila je vojna,« pritrđi Tilčka in zdi se, da ji v modrih očeh zaigrajo solze. »Takrat so mi ubili očeta.«

»Pripovedujte, prosim!«

»Sneha je bilo še kar precej, a otroci smo že iztaknili teloh. Bili smo doma na kmetih in komaj smo že čakali pomladi ter dela na poljih. Oče, skrben gospodar, je že načrtoval delo – kje se bo najprej sejalo, kje bolj pognojilo, da bo pridelek obilnejši. Mislil je, da bomo poleti morda že svobodni in da bo dosti lačnih ljudi.«

»Očetove načrte smo morali uresničiti sami.« Gospodar Johan (tako so ga klicali vsi) ni dočkal prve setve.

Nekega večera so pri Pušnikovih potrkali partizani. Johan je bil nezaupljiv, ker so hodili tam okrog tudi ovaduhi. Končno so ga le prepričali in spustil jih je v hišo. Partizani so pripeljali s seboj ranjenca – partizana in partizanko. Johan se ni dal dolgo prositi. Oba partizana je skril v hlev in ju tudi sam hodil hraniti. Mati je kuhala, babica pa jima je previjala rane.

Otroci so morali hoditi v šolo, kot da se ni nič zgodilo. Partizana pa sta, ko sta nekoliko okrevala, želela oditi drugam, kajti blizu Pušnikovih so vse prepogosto hodili policisti. Vedela sta, da preti nevarnost njima in tudi gostoljubni družini. Oče Johan je partizana odpeljal k neki drugi hiši, bliže gozdu, misleč, da so tudi tam trdni ljudje doma. A se je usodno zmotil. Partizana sta nekaj zaslutila in hitro odšla od tam, oče pa je menil, da je najbolje, da gre na žandarmerijo in javi, da so bili pri njem partizani, ter jim pove naporno sled, kam so odšli. Po mučnem skrivanju partizanov v hlevu nevarnosti in po obisku na žandarmeriji je kmet Johan zavil v cerkev. Ni še dobro stopil na svetlo, že ga je pred cerkvijo našel žandar in ga takoj nagnal nazaj od

koder je maloprej sam prišel. Seveda se je na policiji oglasil tisti kmet, ki je prevzel oba partizana – s čisto drugačno zgodbo od Johanove. Soočenje obeh je zapečatilo usodo gospodarja Johana Pušnika. Začeli so padati udarci... Odpeljali so ga v celjski Stari pisker, kjer so ga najprej mučili, zasliševali in spet mučili. Sojetniku je po enem od hudih pretepanj zaupal, da ne bo več dolgo zdržal in bo vse povedal. A tovariš ga je tolažil, da mora zdržati zaradi družine, ki se ji tudi lahko maščujejo. In gospodar Johan je vzdržal.

Ko je bil že zaprt, je nek možakar prinesel k njegovim domov njegov suknjič iz zapora. Povedal je, da je v ovratniku skrit listič s sporočilom. Mati je mislila, da gre spet za kako ukano in dolgo ni upala odparati ovratnika. Ko pa ga je končno le odprla, je resnično našla listek z vsebino: »Mama, ne zakoljite tistih dveh ovac.« Mati je razumela. Ni priznal. Pa tudi ona ne sme priznati.

Možaku je razložila, da imajo res dve ovci in da se mož boji, da bi ju zaklali. Kasneje se je izkazalo, da je bil tisti možakar pošteni in mami je bilo hudo, da ga ni bolje postregla.

Zopet so prišli po očeta v celico in bil je prepričan, da ga bodo zopet mučili. Vendar je imel tokrat srečo. Gestapovec mu je nasmejan dejal: »Delopst, če te izpustimo, boš pognil v hosto?« »Ne bom. Družino imam. Ne smem, ne morem...«

»Bomo videli. Drugič pa se obnašaj, kakor se za poštenega Štajerca spodobi! Zdaj se pa poberi domov in varuj glavo, imaš samo eno!«

»Vsi smo bili nepopisno srečni, ko smo ga spet zagledali na dvorišču. Nekam bolj sproščeno smo zaživel, čeprav je bil oče nekam potr in je kar naprej nekaj premišljal.«

»Ze ob tednu je prišel mimo naše hiše del 14. divizije – trinajsta brigada menda. Zgodaj zjutraj so klicali, naj oče zapreže, ker so v Topolšici izpraznili trgovino in poklali nekaj prašičev. Oče jim je

povedal, da je komaj prišel iz zapora. Dejal jim je, naj kar sami vzamejo vola in ju zaprežejo. Razumeli so in tako tudi storili. Brigada je krenila naprej, čez čas pa je prišlo še nekaj borcev, ki so bili precej dobre volje. Govorili so, da so sami javili policiji v Šoštanj, da naj pride, saj je partizanov za nekaj brigad. Govorili so resnico. Nemci so se kmalu pokazali. Prihajali so od vseh strani in že je začelo pokati. Eden od partizanov je očetu ukazal spraviti družino v klet, češ, da se bodo udarili.«

»Mene tisto jutro ni bilo doma«, pripoveduje Pušnikova Tilčka in si briše solze. »Nesla sem mleko v Šoštanj. Nemci pa so pritiskali k hiši. Partizan Novak, doma iz Ribnice na Dolenjskem je tekel prek dvorišča. Bil je ranjen v nogo. Hotel si je poiskati zaklon in si tam obvezati nogo. Ni se mu posrečilo.

Dohitele so ga nemške kroglice. Padel je. Pritekli so Švabi in ga začeli tolči s puškinimi kopiti. Tako so udrihali, da so mu prebili trebuh. Umrl je strašne smrti. Kar za hišo je padel Dobovičnik-Krt iz Ljubljane. Še malo prej je na ves glas kričal: »Juriš na preklete Švabe!«

»Nemški obroč se je vedno bolj ožil. Misleč, da so tudi v kleti partizani, so začeli Nemci meriti v majhna okna. Naši pa so se stiskali za sodi. Oče je na rokah držal osem mesečno hčerko, mojo sestro, ko je v klet padla ročna bomba in se razpočila. Ranjena sta bila oče in brat. Oče je odložil otroka in ves v krvi pritekel na dvorišče. Mahal je z rokami, kričal in prosil:

»Ne streljajte, v kleti je vsa moja družina. Prosim vas, ne streljajte, oče in gospodar sem...!«

»Spet se je oglasil rafal in oče se je zgrudil po domačem dvorišču. Prvi Nemci, ki so ga dosegli, so ga začeli suvati in brcati.

»Na, na, tu imaš družino, bandit!«

»Šele, ko so pridrveli v klet, so spoznali, da je oče

govoril resnico. Eden izmed policistov je pobral dojenčka, mu obrisal kri, ga stresel in mu govoril v svojem jeziku: »Mucek saj ni tako hudo, saj bo spet dobro.« Mati pa je pretila z rokami in jokala: »Otroka ste mi ubili – morilci!«

Ni še vedela, da so ji moža, da so nam otrokom vzeli očeta... Ko je bila spet vsa družina na dvorišču, ko je najmlajša sestra spet zadihala, je mati vsa skrušena, strta obstala ob očetu, ranjenem do smrti. Vsa se je tresla, ko je potihlo ihtela: »Johan, tak si le moral umreti...«

Oče še ni bil mrtev. Nemci so ga odpeljali v Topolščico. Vso pot je v smrtnih krčih hropel: »Kaj ste storili... kaj ste storili?« Po nekaj urah je v zdravilišču umrl. Naša domačija je ostala brez gospodarja, otroci brez očeta in mati brez moža.«

»Kmalu zatem je odšel v partizane brat Stanko. Šestnajst let mu je bilo.

Dolgo nismo vedeli zanj. V mislih smo trpeli, prepričani, da je tudi on padel. Potem je prispela novica, da je živ, da bje boj z belci na Dolenjskem. In še to je sporočil: »Bodite trdni, varujte dom, kmalu se vrnem!«

Doma je ostala mati s petimi otroki. Bili so hudi tedni, meseci – zadnji trljaji zelene pošasti v štirinširidesetem in petinširidesetem letu. Mati, ki nam je bila zdaj tudi oče, je vzpodbujala: »Hudo je, hudo, ali druge izbire ni, kot da vsi poprimemo za delo, da bodo dale njive na jesen obilo pridelkov, da bo vse tako, kakor si je spomladi želel oče.«

Zunaj narahlo sneži, bele snežinke plešejo med deževnimi kapljami, nebo je zastrto z oblaki, v nosu je čutiti vonj bližajoče pomladi. Gledam Tilčko, ki si ob grenkem spominu briše solze, gledam njene sina, kako strmi v svojo, še mlado mamico, slihim utrip naših src, slišim besede, ki jih izgovarja ves pošteni svet, ki jih govorijo milijoni zemljanov:

»VOJNE NIKOLI VEČ«!!
DRAGO KUMER

RADOVLJICA

Tehnična kultura na novi poti

Prejšnji teden je bil v Radovljici občni zbor zveze organizacij za tehnično kulturo, kjer je predsednik občinskega sveta zveze organizacij za tehnično kulturo v Radovljici Miro Prešeren podrobno seznanil delegate z opravljenim delom v minulem triletnem obdobju. Ob tej priliki je med drugim dejal:

»V današnji samoupravni organiziranosti je nujno uskladiti sodelovanje vseh organizacij, društev in delovnih organizacij, če želimo stremeti k napredku tehnične kulture. Občinski svet je redno spremljal delovanje organizacij ter skupno s sodelovanjem drugih dejavnikov v občini, organiziral številne posvete za utrjevanje in izpopolnjevanje nalog na vseh področjih tehnike in ljudske obrambe.

Naša organizacija je dosegla lepe uspehe pri vključevanju občanov v sistem SLO, predvsem še pri izobraževanju pilotov, letalskih jadralcev, padalcev, radiotelegrafistov, voznikov motornih vozil, motornih brodarjev, jadralcev brogarskih in jadralnih modelov, fotografskih in filmskih amaterjev in drugih.«

V nadaljevanju poročila je predsednik še podrobneje opisal delo zveze organizacij za tehnično kulturo in sodelovanje s številnimi društvi in klubi med katerimi jih v radovljiški občini kar trinajst aktivno deluje.

Na tem občnem zboru so delegati sprejeli program dela za letošnje leto, ki je mimogrede rečeno dokaj smel in zahteven ter izvolili novo vodstvo v občinski svet zveze organizacij za tehnično kulturo v Radovljici.

CIRIL ROZMAN

GRIŽE

Še večja udeležba mladih

Na nedavnem posvetovanju o programu proslav v občini Žalec v letošnjem letu, ki ga je pripravila občinska konferenca SZDL Žalec, so med drugim tudi sklenili, da bodo tudi letos nadaljevali s pohodi in številnimi drugimi prireditvami. Osrednja letošnja prireditev v žalski občini bo proslava ob 35-letnici pokrajinske partijske konference v Šmiglovi židanci nad Grajsko vasjo.

Telesnokulturna skupnost bo poskrbela, da se bo čim več planincev udeležilo osrednjih spominskih pohodov, kot je pohod na Stol, Porezen in »Ob žici okupirane Ljubljane«.

Ob zaključku prireditev v maju bodo organizirali spominski pohod v spomin, ko je okupator ustrelil talce v Pongracu in ko je bila uničena Veličkova skupina na Jegriščih.

Jeseni bodo tudi odkrili spominsko obeležje na kraju kjer je heroj Stane postrojil 1. štajerski bataljon pred pohodom na brežiški pohod. Spominsko ploščo bodo odkrili tudi na mestu, kjer je delovala Cankarjeva tiskarna.

Seveda tudi na proslave ob praznovanju krajevnih praznikov, dneva OF in na srečanja borcev ne bodo pozabili.

FRANC JEŽOVNIK

KOČEVJE

Še vedno delavni

Volilne konference ZB v Kočevju se je udeležilo 60 delegatov in gostov, med njimi tudi Viktor Stopar iz Ljubljane. Poročilo in razprava o štiriletnem delu organizacije so opozorili na vrsto še nerešenih vprašanj.

V kočevski občini je še 1723 članov in članic borčevske organizacije, 13 nosilcev spomenice 1941, en narodni heroj, 104 VVI in le še 17 nekdanjih borcev za severno mejo, ki so bili do sedaj vključeni v 15 krajevnih združenjih. Med člani je še 311 redno zaposlenih, 238 pa jih je vključenih v ZKS.

Združitev krajevnih odborov je ena izmed številnih nalog, ki se jo bodo člani ZB kmalu lotili. Poleg tega je bilo na volilni konferenci veliko pripomb glede zdravstvenega varstva borcev pri čemer so izrekli dr. Vizjaku priznanje za zares požrtvovalno in strokovno delo, vendar le tri ure na teden, kolikor je zdravnik v ZD Kočevje na voljo borcem je zares veliko premalo.

PETER ŠOBAR st.

POSTOJNA

Niso pozabili na svoje tovariše

Člani mestne organizacije ZZB NOV iz Postojne so tudi tokrat ob koncu minulega leta obiskali vse ostarele in bolne tovariše. Ob tej priliki so jih tudi obdarili in jim zaželeli čim hitrejšega okrevanja in trdnega zdravja v prihodnje. Nenadejanega obiska so se še posebej razveselili nekdanji borci in aktivisti, ki sedaj živijo v domu upokojencev in niso vključeni v postojnsko organizacijo ZB.

I. M.

IZOLA

Tako zavzeto tudi v prihodnje

V minulem mandatnem obdobju, vsaj tako je bilo poudarjeno na volilni konferenci, so borci v izolski občini opravili plodovito delo. Med drugim so tudi rešili 101 stanovanjski problem in poskrbeli za materialno pomoč borcem, ki so bili take pomoči potrebni.

Člani ZZB NOV v Izoli delujejo v sedmih aktivih med katerimi sta najbolj delavna v Mehanotehniki in Delamari-su.

Dobro so ocenili tudi delo komisije za vojaške vojne invalide, ki so ustanovili svoje športno društvo in tudi na tem področju že dosegli dobre športne uspehe.

Komisija za prošnje in pritožbe je obravnavala 27 prošenj za priznanje posebne delovne dobe borcem NOB iz zamejstva.

Seveda pa pri tem niso pozabili na svoje tovariše, ki jih je bolezen ali starost priklenila na svoje domove.

Ob vseh teh nalogah pa ne gre pozabiti, da so bili člani borčevske organizacije v mnogih primerih tudi tvorniki soustvarjalci pri uveljavljanju delegatskega sistema, zakona o združenem delu, graditvi samoupravnih in socialističnih odnosov itd.

Borci čaka v prihodnje še veliko dela. In tega se dobro zavedajo. Svoje naloge pa bodo vedno opravili tako zavzeto, kot so jih uspeli opraviti do sedaj.

ALBINA ŠKAPIN

MURSKA SOBOTA

Obsežen program ZVVI

Združenje vojaških vojnih invalidov v Murski Soboti je tudi za leto 1978 pripravilo obsežen program svojega dela. Med drugim, tako so sklenili, bodo skrbeli tudi za pravočasno obveščanje in prisotnost članstva na akcijah, proslavah in prireditvah. Vse tiste, ki zaradi oslabelosti ali invalidnosti ne morejo sodelovati bodo vabili na območne sestanke. Skozi vse leto pa se bodo vrstili obiski poverjenikov in članov izvršnega odbora ZVVI pri posameznikih na domu.

Ob dnevu žena bodo povabili vse članice, ki so med vojno in po vojni darovale najdražje za današnjo socialistično stvarnost. Prav tako pa se bodo spomnili vseh, ki bodo v tem letu praznovali svoj življenjski jubilej. Ob dnevu starejših občanov se bo združenje VVI povezalo v skupni akciji z delavci socialnega skrbstva ter mladimi pri organiziranju srečanja starejših občanov. Za sposobnejše članke bodo organizirali izlet v kraje, znane iz časov NOV, za manj sposobne pa srečanja s kulturnim programom mladim in prikazovanjem filmov s tematiko družbene samozagrade in ljudske obrambe.

Obujanje in razvijanje tradicij NOV je tudi ena pomembnejših nalog programa v letu 1978: predavanja na šolah o NOV, v enotah TO, ob Kurirčkovih pošti in Stafeti mladosti srečanja z mladimi, kakor tudi ob vseh pomembnejših republiških in državnih praznikih. Športna sekcija je že v preteklosti dosegla lepe uspehe in s temi naj bi nadaljevala tudi v prihodnje. Poleg nabave najnujnejše opreme za tekmovalce (zračne puške, drese, copate), so v programu redni treningi in športna srečanja (srečanje članov borčevskih organizacij Varaždina in M. Sobote) ter tekmovanja (srečanje invalidov ob mednarodnem dnevu invalidov, tekmovanje ob dnevu JLA ter medsebojna tekmovanja).

Ne nazadnje pa se daje pomemben poudarek zdravstvenemu varstvu in neposredni pomoči članom, kar je stalna naloga članov združenja vojaških vojnih invalidov.

FILIP MATKO

KAPELE

Občni zbor ZRVS

Po predavanju p. polkovnika Cirila Ruperta je bilo ob koncu minulega leta v gasilskem domu v Kapelah občanov zbor ZRVS Kapele, ki so se ga udeležili domala vsi člani. Še predstavniki ostalih množičnih organizacij. Občinski odbor ZRVS iz Brežic je predstavljal predsednik Leopold Merhar, ki je med drugim še posebej poudaril, da je organizacija ZRVS v Kapelah med najboljšimi, saj imajo mladinci, ki so prvič tekmovali zasedli tretje mesto ekipni uvrstitvi in prav tako tretje mesto (Darko Ferla) med posamezniki.

Na občnem zboru so se člani ponovno odločili in izvolili dosedanj odbor, ki jih bo s predsednikom Andrejem Bortičem, tajnikom Rudijem Volčanjškom in blagajnikom Karlom Erbanom vodil tudi v prihodnjem mandatnem obdobju.

D. V.

RADOVLJICA

Novo vodstvo

Delegati iz vseh krajevnih organizacij ZRVS so na volilni konferenci občinske organizacije ZRVS, ki je bila 1. januarja v Radovljici, ocenili delo občinskega odbora in njegovih organov v zadnjem mandatnem obdobju, sprejeli nova pravila občinske organizacije in program dela za leto 1978. Program vključuje tudi naloge vseh organov občinskega odbora in naloge osnovnih in krajevnih organizacij, ki so bile lani organizirane v občini. Za novega predsednika so izvolili rezervnega podporočnika Janeza Stuska, diplomanta visoke šole za sociologijo, politiko in vede in novinarstvo, zaposlenega v tovarni Verig v Lescah. Za podpredsednika je bil izvoljen rezervni kapetan in tajnik Milan Jerala, zaposlen na Zavodu za urbanizem Bled. Za tajnika pa rezervni major Jule Vobič, upokojenec iz kapetanskega vodstva. Razen 29 članskega predsedstva v katerem so zastopani vsi predsedniki KO ZRVS, so izvolili še 7 članske sekretariat, 5 članski odbor za nadzor materialnega in finančnega poslovanja in 3 člansko samoupravno sodišče, prav tolikim številom namestnikov.

J. M.

Najdeni d

Potem ko je večji del dnevnika Hitlerjevega propagandnega ministra Josepha Goebbelsa doživel številne objave v knjigah in časopisih, je del tega še vse do nedavna predstavljalo precejšnjo uganko. Raziskovalci zgodovine tretjega rajha so vedeli o njem le to, da so ga končnih bojih za Berlin zajeli Rusi in da je zajemal zadnje tedne nacistične agonije nemškega prestolnici. Zdaj pa je le prišel na dan.

Pišoč med razvalinami je – vsaj tako trdi ameriški Newsweek – Goebbels v tem dokumentu naprtil pretežni del krivde za poraz rajhovskemu maršalu in vrhovnemu poveljniku Luftwaffe – Hermanu Goeringu. »Prav pomanjkanje zračne obrambe je v koreninu bilo za vse naše poraze,« je med drugim zapisal. »Goering je samoljuben in nadišavljen tepak, ki zavoljo preobilja vojaških odličij ni mogel more stati pokonci. Toda Führer mu je vse pripravil marsikaj opravičiti. Mislim, da to absolutno narobe, kajti prav nesmiselno je pokazati razumevanje za človeka, ki je pahnil ves rajh v smrtno krizo...«

Vendar pa je kljub očitnim porazom neustrašno napovedoval »le nekaj minut trajajočo čudež« – pomanjkanje živeža pri zahodu

BOHINJSKA BELA

Zaprisega mladih
vojakov

V vojašnici na Bohinjski Beli je bila prejšnji četrtek slovesnost, kjer so vojaki opravili slovesno zaobljubo. Kot že vsa minula leta, so se te pomembne slovesnosti udeležili tudi predstavniki vseh občinskih družbenopolitičnih in krajevnih organizacij iz Bohinjske Bele.

Ob tej priliki je mladim vojakom govoril o revolucionarni preteklosti in dogodkih med NOB na Gorenjskem predsednik občinskega odbora ZZB NOV Radovljica Slavko Staroverski.

JR

SVEČE NA KOROŠKEM

Spominska slovesnost

Vsakoletna spominska slovesnost, ki jo organizira Zveza koroških partizanov Celovec, bo v nedeljo 12. februarja ob 11. uri na pokopališču v Svečah na Koroškem, kjer je pokopan narodni heroj Matija Verdnik-Tomaž. Spominu padlega koroškega borca doma iz Jesenic, se bodo poleg domačinov in koroških borcev iz Avstrije poklonili tudi številni udeleženci NOB iz gorenjskih občin, predvsem iz Jesenic in Radovljice.

O liku heroja Tomaža in o NOB na Koroškem bo na slovesnosti govoril koroški partizanski komandant, predsednik občinskega odbora ZZB NOV Jesenice Jože Ulčar. Poleg domačih kulturnih skupin – pevcev in recitatorjev in predstavnikov koroških mladinskih organizacij, bodo v kulturnem programu nastopili tudi pihalni orkester jesenjskih železarjev in pevci komornega zbora A. T. Linhart iz Radovljice.

Za udeležence slovesnosti, ki ne bodo odšli v Sveče z lastnim vozilom, sta občinska odbora ZZB NOV Jesenice in Radovljica zagotovila avtobusni prevoz. V radovljiški občini bo vozil avtobus iz Gorij, Bleda in Radovljice, vsak udeleženec pa bo prispeval za prevoz 40 din.

Prijave, ki veljajo za vse občane, ne zgolj za člane ZB, bodo sprejemali tokrat po krajevnih organizacijah ZB NOV.

JR

kumenti

narodnih ali nenadni separatni mir s Stalinom, ki bo v zadnjem hipu rešil rajh.

Da pa bi preprečil popolni poraz, je nenehno priganjal Hitlerja, da začne (po japonskem vzoru) trenirati samomorilske pilote, formirati posebne ženske bataljone ali celo rekrutirati »sveže« divizije iz koncentracijskih taborišč. Včasih je bil prav prekanjen; povsem točno je napovedal spremembe v britanski politiki in Churchillov poraz na volitvah po koncu vojne. Toda kljub temu je bil večji del njegovega dnevnika le prazno slepilo političnega obsedenca: »Židje se spet pojavljajo,« je »posvaril« v marcu. »Vsakdo, ki je sposoben ubiti kakega izmed njih, naj ga ubije kot podgano...«

Nemška javnost je ob odkritju tega dokumenta postala zopet pozorna na svojo nedavno preteklost. Dnevnik postaja nacionalna uspešnica in bo nemara prekosil celo slovite Speerove spomine.

Svet pa ga bo brez dvoma sprejel bolj zadržano. Zlasti tisti svet, ki mu je hotel Goebbels skupaj z drugimi nacističnimi veljaki krojiti usodo in ga sistematično podvreči svojemu nacističnemu blodnjaku.

B. VRHOVEC

ŽALEC

Še več mladih v enote TO

Zdaj še bolj kot kdaj koli poprej dajemo poudarek usposabljanju članov naše družbene skupnosti za splošno ljudsko obrambo in družbeno samozaščito. Pri tem imajo nedvomno veliko vlogo občinski štabi za teritorjalno obrambo, organizacije ZRVS, odbori za SLO in DS v KS in TOZD ter vse gasilske organizacije. Poleg vseh teh pa ne gre prezreti deleža, ki ga imajo pri tem družbenopolitične organizacije. Pri tem lahko pohvalimo ZSMS, ki skrbi, da vsako leto vstopi v vrste enot teritorjalne obrambe veliko mladincev prostovoljcev.

Tudi v žalski občini posvečajo temu veliko skrb in do sedaj so sprejeli v enote teritorijalne obrambe že več kot 300 mladincev prostovoljcev. Mnogi izmed njih so se že udeležili vojaških vaj skupaj z ostalimi teritorjalci, sodelovali v raznih akcijah itd. Skratka na v vseh teh področjih dela so se soočali s strelnim orožjem, organizacijo ognjenega sistema, postavljanju zased in drugimi vojaškimi veščinami. Nikakor ne gre prezreti tudi pohodov obujanja tradicij NOB, ki jih je še posebno v letošnjem letu bilo izredno veliko, kjer so prav tako sodelovali mladi teritorjalci-prostovoljci in na katerih so poleg zgodovine NOB spoznavali še nekatere vojaške spretnosti. Razveseljivo je, da se mladi iz žalske občine radi vključujejo v enote teritorjalne obrambe in tako predstavljajo pomembno moč v konceptu SLO in DS. Da pa bi samo izobraževanje in usposabljanje za SLO in DS postalo dostopno vsakemu občanu žalske občine, se je komisija za SLO in DS pri občinski konferenci ZSMS Žalec odločila, da z vso resnostjo pristopi k republiški akciji »Našo Obrambo« v vsako družino.

DARKO NARAGLAV

KRANJ

Vodniki na poti po
Gorenjski

Zveza tabornikov občine Kranj, oziroma člani njene kadrovske komisije, so pripravili vodniški tečaj, ki je potekal ves lanski november, kjer so udeležence podrobneje seznanili s taborniškimi veščinami in nalogami.

Ob koncu tečaja, oziroma ob začetku letošnjih šolskih zimskih počitnic, so si taborniki-vodniki ogledali begunjski Elan, pokopališče itd. Ob tej priliki sem mladim tabornikom pripovedovala o lastnih doživetjih v tej mučilnici slovenskega naroda. Taborniki so me z zanimanjem poslušali, ko sem jim pripovedovala kako so nas zaslisevali in zaničevali, kako globoko seže človeku v srce ječanje mučenih tovarišev in s kakšnimi občutki smo v zgodnjih jutranjih urah poslušali streljanje naših na smrt obsojenih tovarišev. Ob tem pa nas je krepila visoka zavest, da trpimo za našo svobodo in lepšo bodočnost, bodrila nas je pesem, naša pesem, petje revolucionarnih pesmi.

Tudi mladi taborniki so seveda pripravili pester kulturni program. Zatem smo obiskali še Rodine, rojstno hišo pisatelja Janeza Jalna pa rojstno hišo F. S. Finžgarja v Doslovčah, v Žirovnici spomenik talcev in seveda Prešernovo rojstno hišo v Vrbi.

I. S.

KOČEVJE

Vrsta zgodovinskih
dogajanj

Pred dnevi so se v Kočevju zbrali delegati sveta SZDL za negovanje in razvijanje tradicij revolucije in NOB in varstva spomenikov. Sestanka so se udeležili delegati domicilnih enot kočevske občine, družbenih organizacij, šol in ZSMS. V kočevski občini so se med NOB zvrstili številni pomembni zgodovinski dogodki. Naj naštejemo samo nekatere:

Prvi NOO v 1942. letu. Zbor aktivistov OF na Pugledu ob koncu aprila 1943. leta, zbor odposlancev slovenskega naroda v Kočevju 1943. leta, prvi kongres ZMS oktobra 1943. leta v Kočevski Reki, volitve v KNOO in ONOO spomladi 1944. leta itd.

Člane sveta čaka v prihodnje torej obilica dela, prav pa bi bilo, da bi se v ta prizadevanja vključile še nekatere družbenopolitične organizacije in OZD.

P. S.

RADOVLJICA

Še bolj smelo v prihodnje

Na letni konferenci ZRVS v Radovljici je podal poročilo o štiriletnem delu ZRVS njen predsednik Boris Robič. V razpravi, ki je sledila poročilu je bilo še posebej poudarjeno, da je nujno v prihodnje poskrbeti za včlanjevanje rezervnih vojaških starešin v članstvo ZKS in še bolj tesno sodelovati s člani borčevske organizacije ter skrbeti za idejnopolitično in strokovno usposabljanje rezervnih vojaških starešin. Pri tem pa je treba posvetiti še večjo mero pozornosti KO ZRVS in jim nuditi večjo finančno podporo. Na konferenci so sprejeli tudi nova pravila ZRVS občine Radovljica in delovni program za celo letošnje leto.

Poleg številnih akcij bodo organizirali tudi seminarje in posvetovanja za vodstva KO, aktivne ZRVS v OZD, kakor seveda tudi za občinske organe ZRVS.

Ob tem si bodo seveda tudi prizadevali ustanoviti kar največ novih aktivov ZRVS v OZD. V prihodnje bodo tudi govorili o delu aktivov ZRVS v šolah. Poskrbeli bodo tudi, da se bodo ustanovili aktivni ZKS v vseh krajevnih organizacijah ZRVS. Ob tem so zadolžili vodstva krajevnih organizacij, da izdelajo letne načrte dela. Poskrbeli bodo tudi za kadrovanje mladine v vse vrste vojaških šol.

C. R.

sedem dni
7D

**Kdaj bo odkrita
skrivnost Lorne Prime?
Ne proti, temveč za
samoupravljanje
Zakonodajalec naj se
zamisli**

ZAGORJE OB SAVI

Še veliko takih srečanj

Čeprav nas že nekaj mesecev loči od tega, ko smo se vojaški vojni invalidi in vojne vdove zagorske občine zbrali na enodnevem izletu, so nam še vsi vtisi dobro v spominu. Dodobra smo si ogledali Primorsko in nekatere kraje onstran naše državne meje. Naš predsednik Karel Pirnat pa je poskrbel za zares dobro počutje in strokovno razlago. Takih in podobnih izletov si seveda želimo tudi v prihodnje!

S. K.

BELE VODE

Več skrbi za borce

Na volilni konferenci ZB NOV Bele vode so člani ocenili svoje delo v minulem obdobju in se pogovorili o nalogah, ki jih čakajo v prihodnje. V organizaciji ZB je trenutno vključenih le 38 borcev, saj jih je v zadnjih nekaj letih umrlo kar pet. Prav zato so na konferenci posvetili dokajšnjo mero pozornosti bolnim in ostarelim borcem in se zavzemali za boljše zdravstveno varstvo borcev.

Volilne konference se je udeležil tudi predstavnik občinskega odbora ZZB NOV Velenje, ki je seznanil člane z nalogami, ki čakajo sleherni borčevsko organizacijo v prihodnje.

M. V.

Januarja 1944. leta je bilo na Blegošu okrog dva metra snega, cesta pa poleg tega še zametena, tako da je bilo ob cesti snega veliko več; na nekaterih krajih tudi tri do štiri metre. Hodili smo po ozki uhojeni poti, iz katere se sploh nismo videli. Če bi se slučajno srečali s sovražnikom, ne bi nihče mogel stopiti niti koraka v levo ali desno. Zato bi se lahko neposredno bojevala samo prva dva, ker je cesta ovinkasta, hodili pa smo na razdalji nekaj metrov eden za drugim.

V Martinj vrhu so nas Prešernovci lepo sprejeli. Dobili smo okusno in izdatno kosilo, potem pa so nam dali blago.

»To je za štab korpusa,« so nam rekli, ko smo na mulo natovarjali posodo z okrog 50 kg sladkorja in 50 kg medu na eno, na drugo stran pa tekstil, sanitarne potrebnosti in druge drobnarije. Ne vem, kje so Prešernovci to dobili: ali v kakšni prehranjevalni akciji ali od gospodarske komisije.

Ze smo hoteli oditi, ko nam je komandant bataljona rekel, naj še malo počakamo, ker so se na drugi strani hriba, to je v Javorju in Podvrhu v Poljanski dolini, pojavile močnejše sovražne enote. Ker tudi bataljon ni razpolagal s točnimi podatki, je v to smer poslal neko svojo četo. Približno čez eno uro nam je komandant sporočil, da lahko brez skrbi odidemo na pot. Po strmi stezi (gazi v snegu) smo iz Martinj vrha krenili proti cesti, ki pelje proti Črnemu kalu in Blegošu.

Temnilo se je že in bele gozdove je začela objemati megla, kot bi nas hotela skriti pred nevidnim sovražnikom. Nismo še hodili deset minut po cesti, ko smo opazili, da iz gozda iz nasprotne smeri prihaja neznana kolona. Videli smo enega vojaka, pet metrov za njim drugega in nato še tretjega. Potem nismo videli nikogar več. Vedeli smo, da smo videli le rep neke vojaške kolone. Prišli so iz smeri Javorje in Podvrha, kjer so bili popoldne Nemci. Posebno sumljivo nam je bilo to, ker je kolona prišla skozi gozd in pri tem gazi la globok sneg. Partizani na osvobojenem ozemlju nismo gazili snega tam, kjer za to ni bilo potrebe.

Tone si ogleduje sledove

Neznana kolona je šla po isti cesti kot mi, vsega okrog 50 metrov pred nami. Čudno, da zadnji vojak v tej koloni sploh ni pogledal nazaj. Cesta je vijugasta in vsekana v pobočje hriba. Podnevi se odtod vidi vsa Poljanska dolina. Na vsakem ovinku smo izgubili kolono iz vida, pa jo pri naslednjem zopet videli, a vedno le dva, tri vojake. Gorjanec

Izkušnje, ki si jih je vredno zapomniti!

Sledovi v snegu

Bili smo v Novakih pri Cerknem, ko smo od divizijskega intendanta Ivana Sokliča Remija dobili navodilo, naj gremo v Martinj vrh, kjer bomo od prešernovcev dobili nekaj različnega materiala. Na pot čez Blegoš nas je krenilo šest borcev.

Tone Cuden se je sklonil in skoraj z nosom ril po sledovih ter si jih ogledoval. Saj ni pes, da voha, sem si mislil. Bil sem namreč resnično prepričan, da skuša z nosom odkriti, kdo je pred nami: Nemci ali tista četa Prešernove brigade, o kateri nam je pripovedoval komandant bataljona.

Tone se samozavestno dvigne in pribije: »Pred nami so Nemci.« Nihče ga ni vprašal, kako je to odkril oziroma ugotovil. Silvo Frčej z mitraljezom, Tone Čuden in Škofjeločan Pavel Perko s puško so sklenili, da bodo kolono dohiteli in ugotovili, kdo so. Pri dveh mulah

smo ostali trije in čakali.

Silvester se je prvi od zadaj približal zadnjemu v koloni in na nekem ovinku zakričal: »Hej, ti kolega, kdo pa ste?« Zadnji se je sunkovito obrnil in že so odjeknili rafali iz brzostrelke. Silvo mu ni ostal dolžan. Spustil je nekaj rafalov, nato pa so se vsi trije hitro umaknili nazaj.

Komandant nam ne verjame

Ob rafalih smo urno obrnili muli in se kar se da hitro vrnili v Martinj vrh. Bali smo se namreč za

dragocen material. Komandantu bataljona smo povedali kaj smo videli in doživeli.

Ob poslušanju je poveljnik vzrotil: »Napadli ste našo četo!« je kričal. Prepričevali smo ga, da so bili Nemci nad samim Martinj vrhom in da bi lahko to bilo usodno za bataljon.

Ni nam verjel. Ukazal nam je, naj muli privežemo za drevo, mi pa naj gremo v hišo. Kmalu smo opazili, da je pred vrati naše sobe stražar. Torej nas je pravzaprav poveljnik zaprl. Še vedno je bil prepričan, da smo napadli njegovo četo. Zdaj je ča-

kal samo še četrtega kurirja, da mu ta sum potrdi, potem pa se ve, kaj se bo z nami zgodilo.

Ni minilo 15 minut, ko se je z druge strani hriba zaslišalo strahovito streljanje. Poveljnik je v tisto smer poslal še eno četo. Toda še preden je ta prišla na greben, je bila borba končana.

Kaj se je zgodilo? Tista četa, ki jo je poveljnik popoldne poslal v izvidnico in zavarovanje, ko je slišal, da so na drugi strani hriba Nemci, je šla po isti cesti kot mi proti Črnemu kalu. Nemci so opazili partizansko kolono, zato so poslali naravnost v hrib skozi gozd skupino, ki naj

bi udarila partizanom v hrbet. No, to je bila tista kolona, katere rep smo mi videli, ko je iz gozda prispela na cesto in krenila proti Črnemu kalu. Kot sem že omenil, se je takrat že mračilo in megla je začela ovijati hribe.

Četa Prešernove brigade je s Črnega kala krenila proti Žetini. To je prva vas pod Blegošem v Poljanski dolini. Pred vasjo so bile nemške zasede in tu se je začel boj, ki je trajal le nekaj minut, kajti tedaj je iznenada četi udarila v hrbet nemška kolona, ki je prišla za njimi in na katero smo mi streljali. Sploh je čudno, da četa ni slišala tistih strellov. Četa je imela dva mrtva in kot so mi pozneje povedali vaščani Žetine, so tudi Nemci v Gorenjo vas peljali dva mrtva in dva ranjena vojaka.

Kakšni so bili sledovi?

Lahko rečem, da je samo noč rešila četo pred hudim porazom. Zaradi globokega snega je bil vsak manever onemogočen. Pa tudi če ne bi bilo snega, je bila četa dejansko obkoljena. Posledice si lahko mislimo.

Čim je poveljnik zvedel za spopad in da smo govorili resnico, nas je spustil iz sobe. Krenili smo na pot in srečno prispeli v Novače. Material smo odložili pri Podnjivču. Rekli so nam, da ga bodo naprej do štaba korpusa odnesli ali odpeljali korpusni kurirji.

Ko je bila aprila 1944. leta napadena bolnišnica »Franja«, sem prvič stopil v to bolnišnico. V njej sem opazil tisto posodo, v kateri je bil med, ki smo ga prinesli iz Martinj vrha. Tako smo zvedeli, da smo pravzaprav vedno iz Selške in Poljanske doline nosili razne dobrote in potrebnosti za ranjence in ne za štab korpusa.

Drugi dan, ko smo razmišljali o tistem boju, sem Toneta vprašal, po čem je ugotovil, da so pred nami Nemci in ne partizani.

»Enostavno«, mi je odgovoril. »Nemci imajo čevlje z ozkimi petami in podkovicami, v partizanskih delavnicah pa delajo čevlje s širokimi petami. Ker sem opazil sledove samo ozkih peta, sem vedel, da so pred nami Nemci.«

Takrat smo imeli okoli Čerknega več partizanskih čevljarstev delavnic, v katerih so izdelovali čevlje s širokimi petami in podkovicami. Res je veliko partizanov, ki so pobegnili iz nemških vrst pa tudi drugih nosilo čevlje nemške vojske. Toda Tone je po sledovih ugotovil, da so vsi sledovi peta enaki, kar je bilo značilno za vojsko, ki ima enotno uniformo. Partizani pa so imeli različne čevlje in različne obleke.

JOŽE VIDIC

Skodelica kave in partizanska žlica

Vse moje partizanstvo je bilo nekako prežeto s Cankarjem. Prevzel me je že v prvih mesecih okupacije. Prej kot študent tehnike kar nisem imel časa, da bi se podrobneje ukvarjal z domačim slovstvom; tisto poletje pa sem kar hlatal po knjigah, kot bi iskal potrditve in utrditve narodne in družbene zavesti. Do konca jeseni sem prebral vseh deset knjig Cankarjevih zbranih del.

Poleti triinštiridesetega so me partizanske steze privedle v Cankarjevo brigado in ponosen sem bil, da sem Cankarjevec. Že nekaj dni po prihodu v brigado pa sem imel smolo – zahajkal, izgubil sem nahrbtnik. Ne bom se opravičeval kako, to bi bila že druga zgodba. Za partizane je takrat dobesedno veljal latinski rek »Omnia mea mecum porto!« – »Vse svoje nosim s seboj!« V nahrbtniku sem imel rezervno perilo, nekaj parov nogavic in seveda menažko in žlico. Brez perila bi še šlo, brez menažke in žlice si bil pa slab partizan, kvaril si disciplino. Ali naj bi v zboru ponudil kuharju dlani ali kapo, da ti vanjo natrese čorbo? Moral si čakati, da je kdo pojedel in ti posodil jedilni pribor.

No, pa sem si kmalu pomagal. Ob neki mlaki sem dobil menažko; po strokovni ugotovitvi, da je vojaška, ostanek stare jugoslovanske vojske, sem jo zaplenil; saj »rrekviririrati« je kot Kropar sploh ne bi mogel. Četni kuhar Muki mi je dal svojo žlico. Imel je namreč dve; službeno in zasebno. Za službeno je bil zadolžen po spisku, z osebno je razpolagal kot z zasebno lastnino, pa mi jo je podaril. Menažko sem obesil za pas, žlico sem vtaknil v prsni žep in spet sem bil partizan: z rdečo zvezdo na kapi, s pesmijo na ustih, domovino v srcu, zabojem municije na plečih, menažko za pasom in žlico v žepu.

Še nekaj: zaboj municije, ki sem ga nosil kot pomočnik strojničarja, sem imel podložen s šotorsko plahto, nekakim povoščenim platnom; prinesel sem jo še z Jelovice. Tista plahta je imela tako zanimivo zgodovino, da je vredna spomina.

Ob prihodu na Jelovico je bratranec Jože prinesel veliko povoščeno plahto; če smo jo ob dežju razpeli kot šotor, nas je pod njo lahko ležalo osem. Zato smo temu šotoru rekli »hauptkvartir«. Na dan ustanovitve Prešernove brigade so nas razdelili na štiri strani – v brigado, v odred, na teren in na Dolenjsko. Plahto smo razdelili, vsak je dobil svoj del. Jaz sem odšel na Dolenjsko, Jože je ostal na Jelovici. Zato je po vojni kratko opisal svoje partizanstvo: »Med vojno sem hodil po Jelovici pod lažnim imenom Vaclav.« Mene pa je tisti del platna varoval pred dežjem do italijanske kapitulacije, ko so nas dotedani okupatorji bolj vojaško opremili.

In kaj neki ima opraviti v naslovu skodelica kave? Cankarjeva Skodelica kave je zgodba o zamujeni hvaležnosti. Ko sem lani gledal televizijsko nadaljevanje o Kukavičjem Mihcu, kjer naš nekdanji četni kuhar Aleksander Valič igra potepuha Ferenc, se mi je utrnilo: »Hvala ti, Ferenc! Hvala za lepo igro in hvala za partizansko žlico!«

JANEZ ŠMITEK

Vojna, ki jo je avstro-ogrsko monarhija napovedala leta 1914 mali Srbiji in ki naj bi bila kratka, se je razbuhnila kot baklja v prvo svetovno vojno. V četrtem letu vojne je bil položaj na bojiščih za centralni sili – Avstrijo in Nemčijo – še kar ugoden in to še posebno po izločitvi Rusije iz vojne po oktobrski revoluciji. Toda gospodarsko vojno sta ti dve državi že izgubili. Pomanjkanja vseh vrst posebno še hrane, so trkala na vsa vrata. Nezadovoljstvo je naraščalo od dne do dne. Januarja 1918 je prišlo do stavk in demonstracij v raznih krajih monarhije.

Dne 1. februarja 1918 so se uprli mornarji na avstrijskih vojnih ladjah v Boki Kotski. Uprli so se proti vladajočemu režimu, zahtevali so svobodo, kruh in predvsem sklenitev miru. Upor, ki je v začetku dobro uspel, je bil tretjega dne strt. Naglo sodišče je obsodilo na smrt štiri upornike. Usmrtili so jih na pokopališču Škaljari pri Kotoru. V predvojni Jugoslaviji je bila prepovedana vsaka spominska svečanost na grobovih ustrelenih upornikov. Zato se pa tembolj spominjamo teh dogodkov sedaj v novi Jugoslaviji. Še posebno svečano smo proslavili leta 1968 petdesetletnico upora v Kotoru, ko je tja prispela – poleg enot naše vojne mornarice – tudi sovjetska križarka »Grozni« pod poveljstvom admiral.

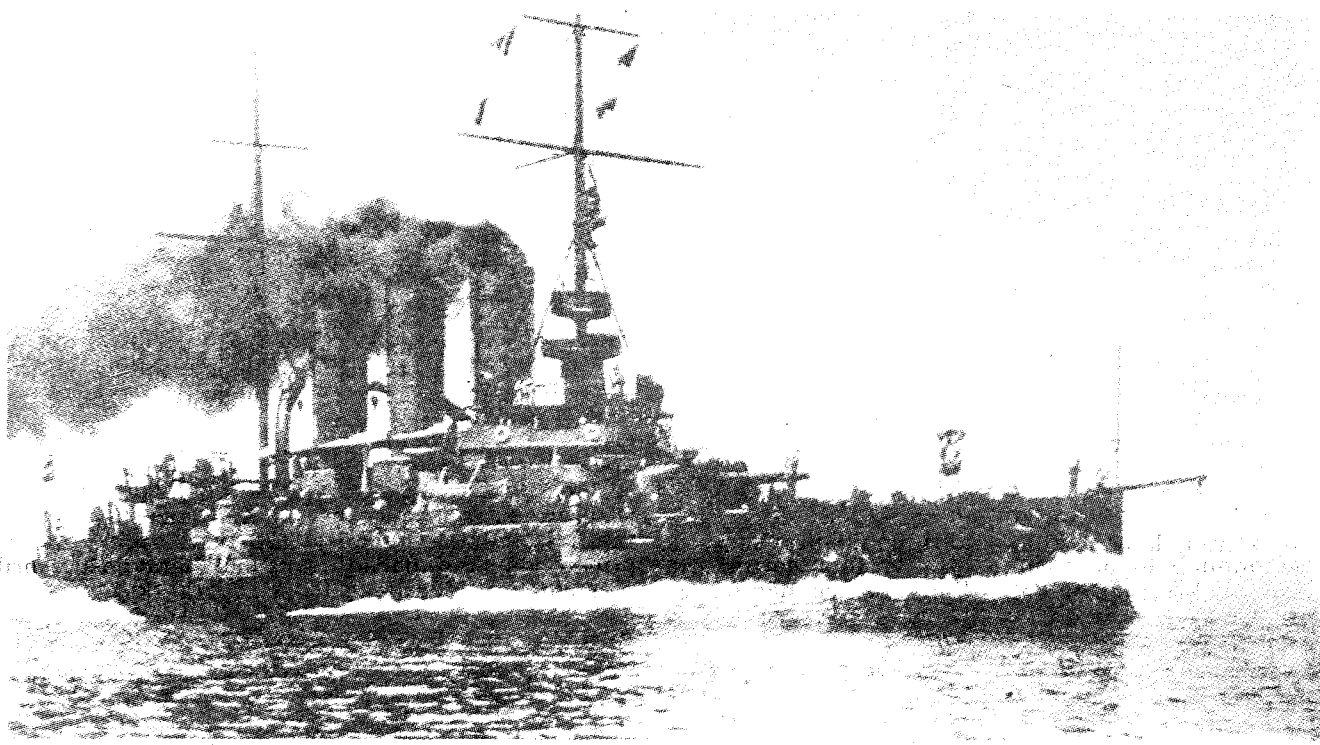
Tudi za letošnjo šestdeseto obletnico se pripravljajo svečanosti večjega obsega.

1. februar 1918 – začetek upora

Več kakor mesec dni so se pripravljali mornarji na upor. Prvega februarja točno ob dvanajsti uri je izbruhnil na admiralski ladji »Sankt Georg«, katere posadka je štela 629 mož. Mornarji oboroženi s puškami so planili iz spodnjih ladijskih prostorov na palubo, streljali so in vzklikali svobodi in miru. Ladijske sirene so zavijale, vmes je bilo slišati tudi kak topovski strel. Na palubo je pridrvel kapetan korvete (major) Zipperer, ki se je hotel s pištolo zoperstaviti upornim mornarjem, toda strel iz puške ga je hudo ranil v glavo, zrušil se je na palubo. Vse oficirje, med njimi tudi admirala Hanso, so uporniki zaprli v oficirske prostore. Ladijska godba na pihla je igrala marseljezo in vmes vesele koračnice. Tudi na ladji »Gaea«, 345 mož posadke, so se mornarji uprli kmalu po dvanajsti. Na obeh ladjah so dvignili rdečo zastavo na vrh jambora. Ob 16. uri se je pojavila rdeča zastava tudi na oklepni križarki »Kaiser Karl VI« s 548 možmi posadke. Na vsaki ladji so ustanovili komite mornarjev, ki je odločal o nadaljnjem poteku upora. V začetku so bili uporniki zelo odločni. To nam na-

Ob 60-letnici upora mornarjev v Boki Kotski

Rdeče zastave

Oklepna križarka Sankt Georg, izdelana leta 1903, iztislina (teža) 7300 ton, hitrost 22 m. milj, posadka 629 mož

zorno kaže primer rušilca »Csepel«. Ta rušilec je prejel še dopoldan, torej predno je izbruhnil upor, povelje naj izpluje ob 15,30 uri z nalogo, da bo spremljal konvoj trgovskih ladij od Boke Kotske do Albanije. Ko so na rušilcu podkurili kotle, je komite upornikov iz

»Novara« (po 340 mož) ter na vseh sedmih rušilcih (po 100 mož). Tudi kopenske baze mornarice na tem področju so se uprle. Zvečer je predala delegacija mornarjev admiralu Hansi na »Georgu« pismene zahteve pod naslovom »Kaj hočemo«. Uporniki so v glavnem zahte-

2. februar 1918 – drugi dan upora

Dopoldan je poslal Guseck upornikom ultimatum zahtevo, da se vzpostavi prejšnje normalno stanje in to do 13,30 ure tega dne.

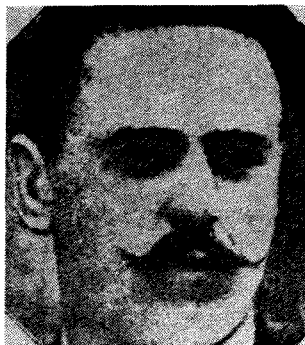
Vojna ladja »Rudolf« s 464 možmi posadke, ki je opravljala stražarsko službo ob vhodu v bokeljski zaliv, je dvignila rdečo zastavo tega dne dopoldan in se je nameravala pridružiti uporniškim ladjam v Djenoviću. Ko je izplula iz svojega sidrišča jo je med vožnjo obstrelje-

Franc Rasch

»Georga« signaliziral »Csepelu« naj ognje v kotlih pogasi, kar je pomenilo da ne bo izplul. Toda komandant rušilca se na to povelje ni oziral. Ob določeni uri je rušilec dvignil sidro in se v nagli vožnji usmeril proti izhodu iz zaliva. Ko je prišel v bližino »Georga« in »Gaea« sta ti dve ladji izprožili dva ostra topovska strela pred kljun rušilca. Ta je naglo zavrl in se pohlevno vrnil na svoje sidrišče. To je bila pomembna zmaga upornikov.

Tega dne popoldan so se pojavile rdeče zastave tudi na sodobnih hitrih križarkah »Helgoland« in

Anton Grabar

vali sklenitev miru, odcepitev od Nemčije, demobilizacijo, samoodločbo narodov, boljšo hrano, več dopusta, odpravo cenzure.

Prvi dan upora je bil za mornarje brez dvoma uspešen. Na večini vojnih ladij se je vila rdeča zastava. Vsega se je uprlo okrog 4000 mornarjev. Toda komanda Boke Kotske z generalom Guseckom na čelu je sklenila, da bo upor s silo zatrla. V širokem krogu okrog bokeljskega zaliva so se spuščale pehotne in topovske enote z gorskih postojank proti morju in uporniškim ladjam.

Jerko Šizgorić

Ta rok so kasneje podaljšali. Sedaj se je prvič pojavil na »Georgu« vodnik Franc Rasch, Nemec iz Češke. Prišel je kot odposlanec upornikov na kopno. Prevzel je vodstvo upora. Ko ga je admiral Hansa vprašal, kaj si domišlja da bo dosegel, mu je Rasch odgovoril: »Mi imamo sedaj oblast in jo ne bomo izpustili iz rok«. Čez osem dni so Rascha obsodili na smrt z ustrelitvijo.

Na torpedovkah ni bil upor tako izrazit. Rdečo zastavo so dvignile šele drugega dne in to na pristisk »Georga« in »Gaea«.

Mate Brničević

vala obalna topovska baterija. Uporniški poveljnik na »Rudolfu« vodnik Sagner je padel, zadet od granate točno v glavo. Poleg njega je padel tudi Čeh Dvořák. Smrt dveh pomorščakov je potrla posadke vseh uporniških ladij.

To je bila prva zmaga poveljnika Boke Kotske, zmaga, ki je opozarjala, da se položaj spreminja. Uporniški duh je prešel svoj zenit in je začel upadati. Tega dne popoldan so se nekatere ladje, na katerih ni prevladala uporniška večina, odcepile. Prva je bila križarka

»Novara«. Izplula je iz Djenovića, v ožini pri Verigah je povlekla rdečo zastavo in vplula v notranji bokeljski zaliv. Njej je sledila križarka »Helgoland« in nato še vsi rušilci. Drugi dan upora ni bil za mornarje nič kaj obetaven, tudi na drugih ladjah so bila znamenja popuščanja vidna.

3. februar 1918 – konec upora

Tega dne zjutraj so se pojavile pri vhodu v bokeljski zaliv tri velike bojne ladje, ki so z vso naglico priplule iz Pule v pomoč generalu Gusecku. Uporniki so do zadnjega upali, da bodo tudi na teh ladjah videli rdeče zastave. Toda teh zastav ni bilo, pač pa so opazili na uporiške ladje usmerjene topove. Rasch je zbral moštvo, obrazložil jim je položaj in pozval mornarje naj se sami odločijo: za nadaljevanje upora ali za ponovno predajo poveljstva oficirjem. Večina je odločila naj bo upor konec. Oficirji so zopet prevzeli oblast.

Epilog

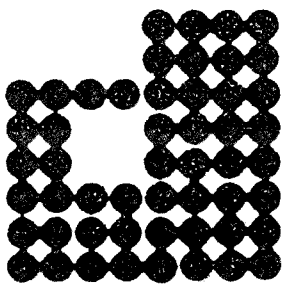
Naglo sodišče komande Boke Kotske je obsodilo na smrt z ustrelitvijo 4 upornike: Franca Rascha, Antona Grabarja, Jerka Šizgorića in Mate Brničevića. Usmrtili so jih 11. februarja. Vojno sodišče pa je v naslednjih mesecih vodilo sodni proces proti 386 upornim mornarjem. Toda dogodki ki so privedli državo do končnega razsula so se naglo vrstili.

Dne. 1. novembra 1918 so avstrijske zastave zadnjič plapolale na vojnih ladjah v Boki Kotski. Zamenjale so jih jugoslovanske. To je bil obenem dan, ko so tudi zadnji uporniki prišli iz zaporov na svobodo.

Upor mornarjev v Boki Kotski ima vse značilnosti socialistične revolucionarne akcije. To se vidi iz glavnih mornarskih zahtev, izraženih v točkah »Kaj hočemo«. Tu so zahtevali predvsem mir, demobilizacijo in samoodločbo narodov. Torej ne samo ekonomski razlogi – ti so vsekakor podkrepili in pospešili uporna dejanja – in tudi ne čisto nacionalni razlogi niso dali upor svojega pečata. Pri upor so sodelovale vse narodnosti in prav zato je to bila socialistično-internacionalna akcija. Res je, da so bili Jugoslovani med obtoženimi najštevilnejši, 42,6%, res je pa tudi, da je bil njihov odstotek med avstrijskimi mornarji največji – 34,1%.

Čeprav ni imel upor v mednarodnem okviru kakega večjega odmeva, je ta pomemben dogodek vplival v notranjosti države na ljudske množice in jih vzpodbujal pri številnih uporih in demonstracijah, ki so se vrstile leta 1918 po vsej monarhiji.

Povzeto iz knjige »Upor mornarjev v Boki Kotski«,

DELO

Časopisno
in grafično
podjetje, Ljubljana

Tiska časopise, revije, knjige,
publikacije, razglednice,
prospekte in reklamne
tiskovine.

Izdeluje enobarvne in
večbarvne klišeje v
najmodernejši tehniki.

V sklopu podjetja je
specializirani obrat za
večbarvni tisk, lakirnica in
plastificirnica. Izdaja osrednji
slovenski dnevnik »Delo«,
Telex, štirinajstdnevnik Naši
razgledi, revijo Avto, revijo
Stop, revijo Jana, Zabavnik.

Zime še ni konec
v vseh slovenskih veleblagovnicah
»nama« pa si že lahko
na razprodaji
od 16. 1.-15. 2.

kupite
moško,
žensko,
in otroško
zimsko
konfekcijo in obutev
za 30%-40%
ceneje

obiščite
»nama«
vseblagovnice
v škofiji loki,
v kočevju,
v velenju,
v sloveni gradu,
na ravnah, in v
ljubljeni

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA NOTRA- NJE ZADEVA SR SLOVENIJE

RAZPISUJE

SPREJEM UČENCEV V ŠOLO ZA MILIČNI- KE KADETE

Pogoji za sprejem: Razpisa se lahko udeleže mladinci, državljani SFRJ, ki izpolnjujejo naslednje pogoje:

- da so uspešno končali osnovno šolo,
- da niso starejši kot 17 let,
- da so telesno in duševno zdravi,
- da zoper nje ni bil izrečen vzgojni ukrep ter da niso v kazenskem postopku,
- da obvladajo slovenski jezik,
- da imajo pismeno privoljenje staršev ali skrbnikov.

ZAČETEK IN TRAJANJE ŠOLANJA:

Začetek šolanja bo 1. septembra 1978 in bo trajalo štiri leta.

KAKO NAJ SE KANDIDATI UDELEŽE RAZPISA:

Kandidati, ki se želijo udeležiti razpisa, naj pošljejo najbližji postaji ali oddelku milice najpozneje do 1. junija 1978 naslednje dokumente:

1. prijavo za vpis v šolo na obrazcu 1,20, kolkovano s 4.- din, ki jo morajo obvezno podpisati starši ali skrbniki, kar je hkrati tudi dokaz o njihovem privoljenju za vpis,
2. spričevalo o uspešno končani osnovni šoli; tisti, ki še obiskujejo osmi razred, naj prilože spričevalo za 1. polletje osmega razreda, spričevalo o končani osnovni šoli pa naj predložijo takoj, ko ga dobijo,
3. pismeno priporočilo in mnenje šole, v kateri se je zadnje leto šolal.

Kandidati, ki bodo izpolnjevali vse razpisne pogoje, bodo poklicani na zdravniški pregled in sprejemni izpit. Sprejemni izpit obsega preizkus znanja iz slovenskega jezika, psihološko testiranje in preizkus telesnih zmogljivosti.

Sprejemni izpiti bodo v šolskem centru za strokovno izobraževanje delavcev v organih za notranje zadeve v Ljubljani, maja in junija. O datumu bodo kandidati pismeno obveščeni.

Pri sprejemu imajo prednost kandidati z boljšim učnim uspehom in tisti, ki bodo pri sprejemnih izpitih dosegli boljši uspeh. O tem, ali je bil kandidat sprejet ali zavržen, bo obveščen do 20. junija 1978.

PRAVICE IN DOLŽNOSTI UČENCEV:

Kandidati, ki bodo sprejeti v šolo, bodo imeli brezplačno stanovanje in hrano, uniformo, obutev, perilo, učne pripomočke, zdravstveno in invalidsko zavarovanje ter pravico do denarnega zneska za osebne potrebe.

Kdor uspešno konča šolanje, je oproščen služenja vojaškega roka in mora po končanem šolanju delati v organih za notranje zadeve najmanj osem let.

O pravicah in dolžnostih učencev se ob sprejemu v šolo sklene pogodba. Tisti, ki uspešno konča šolanje, ima srednjo strokovno izobrazbo.

VSA POJASNILA DAJEJO:

1. republiški sekretariat za notranje zadeve SR Slovenije, telefon št. 327-290,
2. šola za miličnike kadete, Ljubljana, Tacen 48, telefon št. 51-737 in
3. vse postaje in oddelki milice.

REPUBLIŠKI SEKRETARIAT ZA
NOTRANJE ZADEVE SR SLOVENIJE

križanka

SESTAVIL KOPRIVSEK				HRVAŠKA SKUPŠČINA		HERCEGOVEC	POTUJOČA SKUPINA	THOMAS MANN
PENEČE SE VINO								
HAČA- TURJAN								
ZLATNIK								MONGOL
						ASTATIN		
						BOGINJA NESREČE		
TOPOLOV LES				MAŽE	GLINA			
PRIRODA								
MESTO V SZ								
ANTIČNI PLESALEC						ZMIKAVT		
GLASBENO DELO					GR.ČRKA	1		
						OCENJA- NJE		
LOMAČ						ARGON		
						VARJENJE		
OLEV KAČE								TV-15
GR.ČRKA			MESTO V TURČIJI					OČKA
			VRSTA PREPROG					ZLATO JABOLKO
PREDUJEM					DRŽAVA V AZIJI			
					NAZIV			
HITER TEK				NAJVEČJA ŽIVAL		TANTAL		
						TRST		
KARENINA				IMETJE				
ETIOPSKI PLEMIČ								

TO-MO-DI

TOPLI MONTAŽNI DIMNIK Z GIBLJIVO KISLOODPORNO OGNJESTALNO ŠAMOTNO CEVJO

MONTAŽNO INDUSTRIJSKO PODJETJE
61000 LJUBLJANA, OPEKARSKA 13
Tel. 22-113, 20-841
Telex 31420 YU KIP
Tekoči račun 50103-601-23238

Rešitev križanke 161.

VODORAVNO: Strip, trevira, raketar, operacija, Pat, Nimes, denar, Saracen, DO, Aran, kabinet, poba, Ita, amuleti, korepetitor, Nat, mit, Arakan, kemija, Erika, Dakota, svojat, varan.

To pot se je sreča nasmehnila: Jožici MLAKAR, Ptujška 15, 61000 Ljubljana in Stefanu DOMINKU, Stefana Kovača 9. p. 69231 Beltinci.

Nagrade bo poslovalnica založbe BOREC v Ljubljani na Titovi 17 poslala drugo nagrajencu. Tovarišica Jožica Mlakar pa se naj zglesi v Ljubljani v naši poslovalnici na Titovi c. 17., kjer prejme osebno nagrado.

Rešitev križanke 160.

VODORAVNO: Spored, materija, Elo, Oleg, te, teta, Semiti, Metlika, priznaja, NV, Anaa, tla, Eol, RE, karavla, cesta, Reno, VA, tri, Adidas, stanarina, premisa, Tananarive, list, KA, amarilis, kap, Kolar, napon, Tom, tele, irada, Beti, tetis, diolen loft, svit, tabala, OM, klapavica, Akra, aker, AI, lata.

Keramično vazo – unikat poslovalnice Založbe BOREC v Ljubljani, Titova c. 17. to pot prejmeta: Anton SMOLE, cesta Gubčeve brigade 4/a, p. 68210 Trebnje in Vid BAMBIČ, cesta na Ugar 10. p. 61310 Ribnica na Dolenjskem.

Poslovodkinja naše poslovanice v Ljubljani se bo potrudila, da bosta nagradi pravočasno v rokah naših dveh nagrajencev.

Nagrajencema čestitamo in upamo, da bosta pritegnila k reševanju naših nagradnih križank svoje znanke in prijatelje.

Uredništvo in uprava

Zasavje gostitelj
ZRVS Jugoslavije

Letošnje osmo tradicionalno tovariško srečanje rezervnih vojaških starešin Jugoslavije bo potekalo pod geslom »Bratstvo in enotnost 1978«. Tudi tokrat, že drugič po vrsti, bo to srečanje v Sloveniji, oziroma v Zasavju. Čeprav nas do tega srečanja loči še skoraj pol leta, so priprave v Zasavju že v polnem teku, kar opozarja, da so se gostitelji letošnjega srečanja lotili svoje naloge zelo resno in prizadevno.

člani ZRVS v Trbovljah so že pripravili okvirni program srečanja RVS Jugoslavije in katerega so že posredovali republiškemu odboru ZRVS Slovenije in vsem družbenopolitičnim organizacijam v revirjih.

Začetni koraki

Med vrsto drugih družbenih dejavnosti, priprava na splošni ljudski odpor v krajevni skupnosti Horjul, šele v zadnjem času dosega vidnejši napredek. Resda so bile že prej organizirane nekatere obrambne strukture (civilna zaščita, narodna samozaščita ipd.), toda to je bilo odločno premalo.

Lani pa so bili slednjič tudi v tej smeri storjeni prvi večji koraki. Organizirane so bile enote teritorialne obrambe in narodne zaščite, ki v skladu z novim zakonom o ljudski

ZRVS in TO pomembna dejavnika v našem konceptu SLO:

Delo, uspehi, načrti in prizadevanja

v pripravi likovnih ter drugih razstav na tematično SLO in NOB.

Seveda pa sodelovanje še ni doseglo najvišje mogoče ravni. Z organizacijskimi izboljšavami ga nameravamo še znatno okrepiti.

Velika pridobitev v tej smeri, kakor tudi za celoten koncept SLO, bo vsekar razširitev telefonskega omrežja, ki bo posledaj povezovalo tudi najbolj oddaljene vasi in domačije v naši krajevni skupnosti. Pri teh delih so v veliki meri sodelovali tudi sami občani in sicer z delom, materialom in denarjem. Če bodo dela tudi naprej potekala nemoteno, bo omrežje predvidoma nared že v letošnjem letu.

Poleg tega pa že lep čas

ših prizadevanjih ne gre brez težav. Te se kažejo predvsem v pomanjkanju ustreznega kadra (le tega nam namreč jemlje industrija, odnosno organizacije združenega dela), kakor tudi v pomanjkanju denarja. Pa tudi za izpolnitev celotnega koncepta SLO nimamo na voljo dovolj vseh sredstev, ki bi jih potrebovali. Nimamo na primer žag, mlinov (v vsej KS sta le še dva) in nekaterih energetskih virov. Slednjih nam primanjkuje predvsem zaradi preusmeritve nekaterih vodnih strug in pa seveda tudi zaradi predragega vzdrževanja.

Vendar pa upamo, da se bo sčasoma tudi za to našla ustrezna rešitev in da bomo lahko posledaj uspešnejše, predvsem pa učin-

sestavili celotno kandidatno listo za bodočo občinsko konferenco ZRVS in njene organe, kot tudi za krajevni organizaciji ZRVS v obeh trboveljskih krajevnih skupnostih.

Vedno bolj
zahtevne naloge

Predsednik ZRVS Koroska Bela, Božo Pančur je na nedavni volilni skupščini še posebej poudaril, da se članom ZRVS postavljajo vedno bolj zahtevne naloge, ki jim mora biti ta organizacija vedno kos. Pri tem pa ne gre zanemariti dela z mladimi osnovnošolci, s katerimi člani ZRVS tvorno sode-

Pomembna in
odgovorna naloga

Spričo številnih uspehov, ki so jih dosegali člani občinskega odbora ZRVS v Trbovljah v idejnopolitičnem izobraževanju in organizaciji številnih tovrstnih tekmovanj, so tudi letos zaupali Trboveljčanom organizacijo republiškega tekmovanja občinskih ekip ZRVS. Že pred tremi leti je v Trbovljah tekmovalo 79 petčlanskih ekip in nekaj posameznikov, letos pa bo nastopilo 60 tekmovalnih ekip v kateri bodo nastopili trije člani in trije mladinci. Po sedanjih predvidevanjih se bodo na temo »Obramba naseljenega mesta« pomerili za republiške naslove že v začetku letošnjega junija.

armade pa je predstavnik poveljstva ljubljanskega armadnega območja, ob prisotnosti številnih občanov, že drugič izročil tej enoti prehodno zastavico.

Dobri tekmovalni
dosežki

Letošnjega tradicionalnega pohoda »Po poteh Lojzeta Kebeta« v Dražgošah, so se udeležili tudi naši člani ZRVS in mladinci iz Trbovelj. Rezervni oficirji Breznikar, Laznik in Potočnik ter mladinci Humski, Ponikvar in Zupančič, posebno še slednji, so dosegli med številnimi ekipami odlično četrto mesto.

Odlikovanja
najboljšim

Ob praznovanju praznika naše armade, so na posebni slovesnosti podelili trinajstim rezervnim starešinam novogoriške občine medalje za vojaške zasluge, medtem ko je red republike z bronastim vencem prejel udeleženec NOB Milan Lipičar, ki je med drugim sodeloval tudi pri diverzantski akciji v postojnski jami. Medalje in priznanje je odlikovancem podelil sekretar občinske konference ZKS v Novi Gorici Tomaž Beltram.

Med letošnjimi odlikovanci je večina mlajših rezervnih oficirjev, kar je še posebej spodbudno in do-

Ob podelitvi prehodne zastavice najboljši obmejni enoti JLA, so v Ajševici pri Novi Gorici, skupno z vojaki zaplesali kolo tudi številni občani, ki so prisostvovali podelitvi tega velikega in pomembnega priznanja. (Foto: M. Gojkovič)

Sekretar občinske konference ZKS v Novi Gorici Tomaž Beltram izroča MILANU LIPICARJU red republike z bronastim vencem. (Foto: M. Gojkovič)

obrambi že pripravljajo prve potrebne akcije.

»Do zdaj smo izvedli že štiri pomembnejše akcije,« je povedal komandant štaba teritorialne obrambe pri KS Horjul, Stefan Vrhovec. »Akcije so potekale na območju naše krajevnne skupnosti, udeležile pa so se jih, poleg omenjenih dveh, tudi še nekatere druge družbenopolitične organizacije v kraju. Omeniti zlasti velja sodelovanje z osnovno šolo. To sodelovanje se kaže predvsem v organiziranju skupnih pohodov (ob obrambnih dnevih), predavanjih o teritorialni obrambi in pa seveda tudi

stremimo tudi za tem, da bi v višjih legah dobili kak industrijski obrat. Ta naj bi zadržal tamkajšnje prebivalstvo, ki nezažrno odhaja v dolino. Prebivalstvo, odnosno domačije v teh višjih predelih KS, so za SLO nadvse pomemben dejavnik, ki ga nikakor ne gre prezreti. In – kar prav tako sodi v okvir teh naših prizadevanj – že nekajkrat smo izvedli tudi akcijo za pridobitev novih naročnikov revije »Naša obramba«, ki seznanja občane z obrambnimi pripravi in jih obenem obvešča v duhu splošne koncepcije ljudske obrambe. Seveda pri vseh teh na-

koviteje izpolnjevali naše obrambne naloge,« je zaključil Stefan Vrhovec.

Priprave na volilne
konference

Sedanjemu vodstvu ZRVS v Trbovljah poteka štiriletna mandatna doba. S pripravi na nove volilne konference so pričeli že novembra lani. Posebno pozornost so v teh pripravah posvetili kadrovskemu vprašanju. Iz vrst evidentiranih kandidatov, ki sta jih koordinacijski odbor za kadrovska vprašanja pri OK SZDL in sekretariat aktiva ZK ZRVS tudi potrdila, so že

lujejo pri organizaciji obrambnega dneva v šoli, kakor tudi pri številnih strokovnih predavanjih. Tesno pa sodelujejo tudi z enoto graničarjev v karauli »Karavanških kurirjev« v Javorniških rovtih.

»Tvorno delo članov KO ZRVS Javornik se odraža tudi pri uresničevanju izobraževalnega programa in ohranjanju borbenih tradicij NOB« in kot je poudaril v poročilu predsednik Ciril Cenček so vse zastavljene naloge uspešno izvršili. V prihodnje pa čakajo obe KO ZRVS številne naloge pri krepitvi našega obrambnega sistema.

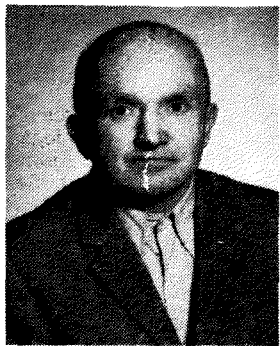
Mejašem prehodna
zastavica

V vsearmadnem tekmovanju »Iščemo najboljšo enoto JLA« je osvojila prvo mesto v obmejnih enotah JLA enota Sime Karadže iz Nove Gorice, ki skrbno varuje našo državno mejo in dosega izredne uspehe pri krepitvi bojne pripravljenosti ter moralnopolitičnih vrednot in enotnosti. Vzorno sodelujejo tudi z domačini.

Za izredne zasluge je bilo odlikovanih deset graničarjev, nagradili so jih 35 in kar 45 pohvalili. Ob nedavnem prazniku naše

kaz, da tudi mlajše generacije vlagajo vse sile za čimboljšo obrambno pripravljenost naše domovine.

V sodelovanju z našimi dopisniki
RUDLJEM
MATKOM iz
Trbovelj,
BRANKOM
VRHOVCEM iz
Horjula,
JOŽETOM
URHOM z
Javornika in
MILETOM
GOJKOVIČEM iz
Nove Gorice
pripravil gradivo
TONE URBAS

Franc Pajntar

Kot sin siromašnih staršev in oče številne družine, je Franc Pajntar okusil grenkobo izkoriščanja in zaslužnjevanja. Že v začetku leta 1943 je postal podporni član NOB. Po razpadu Italije je 11. 9. 1943 vstopil v partizanske vrste ter opravljal različne naloge v brigadah devetega korpusa do konca leta 1945. Na pokopališču v Orehku pri Cerknem so tovariša Pajntarja pokopali 22. decembra lani.

Milenko Vodopivec

Nepričakovano se je utrnila življenjska pot tovariša Milenka Vodopivca, pedagoga in družbenopolitičnega delavca iz Ajdovščine. Ravno pred koncem šolanja se je znašel sredi vojne vihre in okusil vse strahote koncentracijskih taborišč od Gonarsa do Dachaua. V osvobodeno domovino se je vrnil z zavestjo, da ga potrebuje. Vključil se je v pedagoško delo na Primorskem in mu ostal zvest vse do smrti. Poleg dela z mladino je bil vseskozi aktiven v družbenopolitičnem delu – tudi po upokojitvi.

Franc Kenda-Miklavž

Na Dobračevi pri Žireh so pospremili v lanskem septembru k zadnji poti tovariša Franca Kendo-Miklavža, po domače Brdarja z Breznice. Dočkal je 73 let starosti. Bil je skromen in predan sodelavec NOV, aktivist, obveščevalec in kasneje borec Vojkove brigade. Kljub rahlemu zdravju se ni nikdar izmikal nalogam, ki sta mu jih nalagala vojni in povojni čas. Bil je tudi odlikovan. Tovarišem bo ostal v trajnem spominu.

Viktor Dolšek

V gornji Jablanici pri Litiji je decembra 1977 umrl Viktor Dolšek, star 62 let. Pri »Jančkovem Vikotu« so bila podnevi in ponoči odprta vrata terencem in borcem litijskega okrožja, na oknu pa sta vedno čakala mimoideče partizane latvica mleka in hlebec kruha. Tu so aktiviste in borce čakala pomembna sporočila, opozorila in važni podatki. Na tovariša Vika bo ostal lep spomin.

Ludvik Jesenovec

Po daljši bolezni je komaj v 55. letu umrl tovariš Ludvik Jesenovec. V začetku vojne je bil mobiliziran v nemško vojsko, od koder je pobegnil k partizanom, se priključil Koprškemu odredu, kasneje postal borec v Vojkovi brigadi, za tem komandir artilerijske baterije pri 31. diviziji. O njegovih junaštvih pričajo tudi številna vojaška odličja, ki jih je prejel. Po vojni je v domačem kraju prevzel odgovorno nalogo vodje mladinske predvojaške vzgoje ter opravljal še druge odgovorne naloge.

Jožica Smole-Polonca

Zahrbtna bolezen je prekinila življenjsko pot tovarišici Jožici Smole-Polonci, delovni poverjenici ZZB NOV.

Tovarišica Polonca je med NOB požrtvovalno vršila naloge aktivistke Kozjanskega odreda in 14. divizije, v svobodi pa je bila ves čas družbenopolitično aktivna. Bila je delegatka Zbora krajevnih skupnosti za občino Celje in je neumorno delala dokler ji je zdravje dopuščalo.

Jože Matičič

Na pokopališču v Planini pri Rakeku smo se v velikem številu poslovili od Jožeta Matičiča. Rojen je bil leta 1923 v Planini. Bil je borec NOV in predsednik krajevnega organizacije ZB NOV Planina, kjer je aktivno delal vse do trenutka, ko ga je napadla zahrbtna bolezen. Tovariš Jože je preстал mnogo gorja v koncentracijskih taboriščih fašistične Italije in Nemčije.

Karl Golčman

Na Pobrežju v Mariboru smo se avgusta lanskega leta zbrali borci in ostali občani in se poslovili od našega oplotniškega partizana Karla Golčmana. Bil je eden prvih organizatorjev NOG v Oplotnici, ki je bil povezan s 1. Pohorskim bataljonom. V začetku leta 1944 se je moral umakniti v ilegalo in se je aktivno vključil v NOV. Opravljal je zaupne naloge kot intendant v partizanski bolnišnici »Košuta« in druge dolžnosti na terenu. Za svoje zasluge je bil odlikovan z več odlikovanji. Umrl je v starosti 66 let.

Janez Hlabše

V lanskem decembru je v Ložu v loški dolini nenadoma preminil 67-letni Janez Hlabše. V NOB je začel sodelovati leta 1942. Italijani so mu požgali dom in ga odpeljali v taborišče na Rab. Po kapitulaciji Italije in po vrnitvi z Raba je takoj vstopil v Loško brigado ter se v sestavi štirinajste divizije udeležil pohoda na Štajersko. Po osvoboditvi je opravljal odgovorne naloge v organih za notranje zadeve.

Srečanje borcev in aktivistov Briško-beneškega odreda

Obalna sekcija Briško-beneškega odreda vabi borce in aktiviste, ki so delovali na območju Brd, Benečije, Rezijske doline Soče in severno-vzhodne Furlanije na tovariško srečanje, ki bo v soboto – 18. februarja 1978 ob 18.00 uri – v Gostinskem šolskem centru Hotel Riviera v Izoli.

Pridite na naš družabni večer, z družinskimi člani in prijatelji!

OBALNA SEKCIJA BBO KOPER

Zahvala

ZZB NOV Ribnici se zahvaljujem za podeljeno plaketo »Ogenjca 1942–1977« in knjigo dr. Gale »Ogenjca« za pokojnega Cirila Vidmarja-Vinka. Hkrati se zahvaljujem ZB NOV Kočevjemesto za novoletno čestitko in darilo.

MARIJA
MAČEK-VIDMAR
Podgorska 44
p. Kočevje

Borcem

Borci in borke, kakor tudi aktivisti s področja delovanja Briško-beneškega odreda, se bomo sestali v Klubu delegatov na Puharjevi cesti v Ljubljani v četrtek, 2. februarja 1978 ob 18. uri.

Pogovorili se bomo o družabnem večeru in drugih tekočih vprašanjih.

Pridite v čim večjem številu!
Odbor sekcije BBO
Ljubljana

Žalna slovesnost

ZZB NOV Škofja Loka in ZB NOV Škofja Loka organizirata v četrtek, 9. februarja 1978, ob 16. uri pri spomeniku za Kamnitnikom žalno slovesnost v spomin petdesetim ustreljenim talcem. Zbiranje povorke bo istega dne ob 15.30 uri na Mestnem trgu v Škofji Loki.

Vabimo svojce padlih in druge občane, da se žalne slovesnosti udeležijo v čim večjem številu.

Borcem Štirinajste divizije

Vabimo borce Bračičeve, Šerčerjeve in Tomšičeve brigade ter štaba Štirinajste divizije na petnajsto že tradicionalno srečanje borcev Štirinajste divizije, ki bo v soboto 4. februarja letos ob 19. uri v spodnji dvorani Doma JLA v Ljubljani.

Odbor Štirinajste divizije

Borcem 10. SNOUB »Ljubljanske«

Stalni odbor 10. SNOUB »Ljubljanske« prosi borce, da pošljejo točne naslove. Potrebujemo jih zaradi monografije 10. SNOUB »Ljubljanske«, ki jo pripravljamo! Hkrati prosimo, da nam (proti vrnitvi) posredujete zgodovinska gradiva (slike, poročila itd), ki se nanašajo na brigado in njeno delovanje na naslov: **stalni odbor 10. SNOUB »Ljubljanske«, 61000 Ljubljana, Vrtača 11.**

Akcija Briško-beneškega odreda: v Ločniku – januarja 1944

Prosimo udeležence akcije Briško-beneškega odreda v Ločniku (januarja 1944), da se pisмено javijo na naslov: **DANILO PERČIČ, Adamičeva 3, 61000 Ljubljana ali na telefon: 558-350.** Gre za opis omenjene akcije, ki naj bi rabil za prispevek k zgodovini Briško-beneškega odreda.

LJUBLJANSKA
SEKCIJA
BRIŠKO-BENEŠKEGA
ODREDA

Kranjčevi iz
Maribora

Mamica in babica sta mi pripovedovali o življenju družine Kranjc, ki prebiva v Gvajčevi ulici; moja mamica je živela na Pobrežju, zato jih dobro pozna.

Ko se je začela vojna, so se oče, mati in obe hčerki povezali s prvimi partizani. Mlajša hčerka Anica je bila takrat stara petnajst let in je hodila na učiteljske. Zaradi sestan- kov s partizani je večkrat za- mujala pouk. Toda njena učiteljica jo je vedno opravičila, ker je vedela, kam Anica ho- di. Starejša hčerka Marija se je zaposlila v tovarni in tudi pomagala narodnoosvobo- dilnemu gibanju. Doma pa so imeli na podstrešju sobico, v kateri so zdravili bolne parti- zane. Tam je bil tudi stroj za tiskanje partizanskih leta- kov.

Nemci so bili obveščeni, da se pri Kranjčevih zbirajo sumljivi ljudje. Poslali so po- licijo. Na podstrešju so bili takrat: hči Anica, partizan Joco iz Studenc in še neki partizan. Ko so slišali Nemce, se niso mogli več umakniti. Vsak si je pripravil bombo, ker niso hoteli priti Nemcem živi v roke. Kranjčeva mama se je spodaj trudila, da bi Nemce premotila. Dala jim je žganja in tako ji je nekako uspelo, da niso odšli še na podstrešje.

Potem so Kranjčevi delali za partizane naprej. Moja ba- bica je za njih pletla in zbiral- karte za kruh, pa še marsikaj ter vse nosila v Gvajčevo uli- co.

Toda, Kranjčevi so bili spet izdani. Hčerko Marijo so do- ma pretepli do nezvesti in jo nato odpeljali v taborišče Ra- vensbrück. Tam je bila do konca vojne. Mati, oče in Ani- ca pa so dobili zvezo in so čez nekaj dni odšli v gozdove. Ti- sto nedeljo je šla moja babica mimo njihove hiše. V sobi je gorela majhna luč in to je bil znak, da so odšli.

Kranjčevi so bili, potem na Gorenjskem. Oče in hčerka sta bila borca v četi, mati je delala v bolnišnici Franji. Njena naloga je bila nositi oziroma voditi ranjence v bolnišnico, ozdravljene pa je potem tudi po več ur vodila po gozdovih. Pravijo, da je bila hčerka Anica hrabra bor- ka. Ob nekem sovražniko- vem napadu, bilo je pozimi, se je skrila v potok in ostala v njem (do pasu) nekaj ur.

Ko je bilo konec vojne, so se vsi štirje Kranjčevi vrnili domov. Anica je že bolehal- a in čez tri leta je umrla. Moja mamica se je dobro spomi- nja, saj jo je vsak dan obisko- vala. Le nekaj dni pred smrtjo ji je podarila ogrlico iz belih in rdečih kroglic. »Za spomin,« ji je rekla Anica. Se- daj živi samo še mati in hčerka Marija.

Kranjčevi iz Maribora so bilipravpartizanska družina.

BREDA SUŠA

Naš gost: glasilo Osnovne šole Bratov Polančič iz
MariboraMi smo šola
slavnih bratov...

Pripravila: MILENA ŠTRAJNAR

Bila je tekstilna delavka, ki se je v predvojnem Mariboru zavzemala za večji kos kruha in sodelovala v vseh akcijah delavske solidarnosti. Bila je udeleženka v veliki stavki tekstilnih delavcev. Sinova sta z materjo občutila vso krutost tedanje izkoriščeval- ske družbe. Spremljala sta jo na protestnih zborovanjih. Lovro jih je ob eni takih priložnosti pošteno skupil. Poli- caj se je zapodil vanje in otro- ka udaril s tako močjo, da je imel roko več tednov vso črno.

Kljub takemu življenju je v njihovo malo kuhinjo posija- lo sonce sreče, ko je prihajal k njim inženir Jože Herman- ko... Učil ju je borbenih pe- smi, oba sta bila namreč do- bra pevca.

★

Ivo Polančič je bil rojen 9. septembra 1921 v Libeličah pri Dravogradu. Ko mu je bi- lo tri leta, so se z materjo in enoletnim bratom Lovrom preselili v Maribor. V šol- skem letu 1935/36 je s prav dobrim uspehom končal četr- ti razred deške meščanske šole, ki je imela prostore v naši stavbi. V Kranju se je izsolal za tekstilnega tehnika in se v Mariboru tudi zaposlil. Postal je član KP in ožji sode-

lavec Miloša Zidanška. Zara- di komunističnega delovanja je bil nekaj časa zaprt. Leta 1941 pa je odšel s prvimi par- tizani na Pohorje, kjer se je vključil v Pohorsko četo. Udeleževal se je vseh važnej- ših akcij, kot v Ribnici, na Klopnem vrhu, v Šoštanju in drugje. Kot kurir je prihajal v Maribor in Celje. Tako je mor- al 29. novembra istega leta spet v Celje na javko, da bi se sestal z Milošem Zidan- škom. Za sestanek v slašči- čarni Goleš so zvedeli Nemci in ju obkolili. Zidanšku se je posrečilo uiti, Iva pa so gesta- povci prijeli. Na poti v zapor jim je skušal pobegniti, a mu ni uspelo. Streljali so nanj in ga ubili.

Lovro Polančič je bil dve leti mlajši, rojen 6. avgusta 1923. Kot Ivo, je tudi on kon- čal četrty razred deške me- ščanske šole. Izučil se je za elektromehanika. Ob priho- du okupatorja je šel prostovoljno v bivšo jugoslovansko vojsko, da bi branil domovi- no. Nemci so ga ujeli. Leta 1943 se mu je posrečilo priti iz ujetništva in že 16. junija istega leta se je pridružil par- tizanom Koroškega bataljo- na. Z njimi je bil na Uršlji gori tri mesece, nato so ga poslali na Dolenjsko v politični te- čaj. Deloval je v Zvezi komu- nistične mladine Jugoslavi- je, v enotah 7. korpusa. Leta

1944 so ga poslali na Štajer- sko, kjer so ga ujeli Nemci. Skupaj s sto talci je bil obe- šen februarja 1945 v Strani- cah pri Frankolovem.

MOJCA MALEK
BREDA SUŠA
TANJA GRANDOŠEKOhranili jih bomo v
spominu

Bilo je spomladi, ko smo se zbrali pred našo šolo, kjer so nas že čakali avtobusi. Sku- paj smo se odpeljali na Osan- karico. Pred kočo smo se ustavili in peš nadaljevali pot do spomenika. Postavljen je v gozdu, kjer je padel Pohor- ski bataljon... Spomin nanj smo počastili s partizanskimi pesmimi. Ko sem stala pred spomenikom, sem se spo- mnila vsega, kar sem že slišala o junaškem boju bataljona. Brala sem tudi imena in rojst- ne letnice borcev ter spozna- la, da so to bili v glavnem mladi ljudje. Občudujem nji- hovo hrabrost, saj so svoja mlada življenja žrtvovali za svobodo nas vseh.

★

Stojim ob spomeniku pri Treh žeblih. Zimsko jutro med pohorskimi gozdovi. Ti-

★

Stopal sem po gozdni poti. Pod nogami mi je šumelo gozdno listje. Drevje je pog-

šina sredi visokih smrek in moje misli.

Nenadoma so se oglasili strelji. Partizani so vedeli, da so jih Nemci tam že čakali. »Na položaje!« je zavpil ko- mandant Grega. Ze so se oglasili mitraljezi. Sovražnik je obkolil taborišče. Pokalo je z vseh strani. Zemlja se je tresla od eksplozij in ročnih bomb. Vsi borci so se zaveda- li, da bijejo poslednji boj. Srdi- to so se upirali. Odločili so se za preboj. Skupini borcev je uspelo prebiti tri obroče. Pri četrtem so pod rafali nemških strojníc padli vsi. Le tu in tam je bilo še slišati kak strel. Borcem je zmanj- kalo streliva. Ostalo jih je še kakšnih deset. Niso hoteli, da bi jih Nemci dobili žive. Skle- nili so, da se pokončajo sami. Zatem so odjeknile eksplozi- je ročnih bomb. Sledila je ti- šina. Spet je bilo na Pohorju vse mirno. Med okleščenimi drevesi so ležala razmetana trupla. Mrtev je bil ves ženski vod. V snegu sta obležala Šar- hova sinova, sredi njih pa oče Alfonz Šarh.

Po licu so mi drsele solze.

BRANIL JE DOMOVINO

TO RESNIČNO ZGODBICO MI JE POVE- DAL DEDEK-PARTIZAN:

»KOMAJ DVA DNI SEM BIL PRI PARTIZA- NIH, KO SMO NAPADALI FAŠISTE PRI NEKI VASI V BOSNI. NISEM ŠE VEDEL, KAKO SE MORAM BORITI. FAŠISTI SO STRELJALI V NAS. POLEG MENE JE BIL MLAD PARTI- ZAN, KI MU JE BILO IME ISMET. BIL JE POGUMEN BOREC IN OBČUDOVAL SEM GA.«

DANES JE ISMET OFICIR V NAŠI ARMADI IN MLADE VOJAKE UČI, KAKO MORAJO BRANITI NAŠO DOMOVINO.

ANDREJA KRANJC

BILO JE HUDO

MAMICA JE BILA STARA SEDEM LET, KO SO NEMCI NJO IN VSE NJENE IZSELILI V SRBIJO:

»S SESTRO SVA BILI TAKRAT PRI TETI. USTAVIL SE JE ČRNO AVTOMOBIL. IZ NJEGA SO SKOČILI TRIJE ČRNO OBLEČENI NEM- ŠKI VOJAKI. ZGRABILI SO NAJU IN ODPE- LJALI K STARŠEM. POTEM SO NAS IN NAŠO SKROMNO PRTLJAGO NAMETALI NA TO- VORNJAK IN ODPELJALI. MOJA MAMA JE ZELO JOKALA.«

KO SEM TO POSLUŠAL, SEM BIL ŽALO- STEN.

ZORAN LEDINEK

Ime jima je bilo:
Ivo in Lovro

Naša šola je poimenovana po bratih Polančič, Ivu in Lo- vru, partizanskih junakih; mladi si prizadevamo posne- mati njun svetel lik, ki nam je vzor.

★

Njuna družina je bila de- lavska in tako sta že v rani mladosti okusila vse tegobe takratnega težavnega življe- nja delavskega razreda. Juli- ja Polančič, mati Iva in Lo- vra, je prehodila borbeno pot žene med obema vojnoma.

nalo prve bledozelene nežne liste. V gozdu sem vedno ra- zigran, a takrat mi ni bilo do tega, da bi pogledal za vsak štor in skakal preko podrtih dreves. Bil sem na poti do zadnjega bojišča Pohorskega bataljona. Pred oči so mi pri- hajale podobe partizanov, ki sem jih videl v muzeju na Osankarici. Mislim sem na nji- hov pogum in ljubezen do domovine, ko sem se nena- doma znašel na prizorišču zadnje bitke. Poiskal sem spominske kamne, kjer so padli Šarhovi sinovi. Pomi- slil sem, da so bili približno toliko stari, kot sem zdaj jaz, ko so žrtvovali svoja življe- nja. Kako bi bilo z menoj, če bi bil postavljen v enak polo- žaj? Ali bi bil dovolj pogu- men? Nisem prepričan.

Ko sem se vračal, je skozi mogočne smreke potegnil veter.

Začel sem razmišljati o po- horskih junakih. O njih, ki so nam nakazali pot, kako je po- trebno braniti svobodo, če bi nam jo kdo hotel vzeti. Težko je najti besede, s katerimi bi jim izrekli našo hvaležnost, ohranili pa jih v spominu.

IVO BAUMAN
SUZANA KERT
TINA CAFNIKSpomini na
Marjana
Bantana-Stojana

Ustavili smo se pred starim gospodarskim poslopjem kmetije Gačnik 53 in na njej zagledali spominsko ploščo z napisom: »V tej hiši je bila med narodnoosvobodilnim bojem postojanka OF in Lac- kovega odreda«. Stopili smo k vratom in potrkali. Odprla nam je žena srednjih let, manjše postave. Povabila nas je v lepo urejeno kuhinjo. »Sem Marija Tuš, med vojno pa sem se pisala Marija Šabe- der-Vida,« se je predstavila. »Bi nam povedali kaj o Marjanu Bantanu-Stojanu?« smo ji prosili.

»Marjan je bil sekretar SKOJ za Maribor, levi breg. Marca leta 1944 je zbolel za tifusom. Vendar je to nevar- no bolezen, ob pomoči zdrav- nika Cundriča in drugih za- vednih ljudi, ki so mu poma- gali, prebolel. Tedaj so iskali varno zavetišče za mladega ilegalca. Našli so ga pri nas doma, saj je bila tu partizan- ska postojanka. Zgradili so tudi bunker, kjer je delovala tehnika. Marjan je pri nas okrevljal polnih šest mesecev. Zaradi bolezni je izgubil tudi lase. Še ni bil povsem zdrav, ko sta z mojim bratom Ivan- om, ki je delal v OF, sta začela delovati. Ljudje iz se- verovzhodnih pokrajin so ga zelo spoštovali. Bil je priljub- len. In visok, širokopleč, ve- der fant je bil. Meseca avgu- sta je bilo, ko sta z mojim bratom Ivanom odšla na te- ren. Bila je noč. Ob enajsti uri so zadoneli strelji. Moj brat se je rešil, čeprav je bil ranjen, Marjan Bantan-Stojan je pa- del. Nemci so ga zavlekli do Kaniže in ga ob mlaki poko- pali. Leta 1945 so grob preko- pali in njegove posmrtné ostanke prenesli na pokopa- lišče na Pobrežju.«

Na Stojana, mladega bor- ca, ki je mnogokrat rekel: »Boriti se za svobodo, boriti se za prostost, je lepo!«, nas danes spominja spomenik, tam ob cesti na tromeji Vaj- gen-Gačnik-Kaniža. Če greste mimo, se ustavite! Spomnite se junaka in se mu oddolžite z zvestobo naši so- cialistični domovini.

Zahvalili smo se tovarišici Vidi za pripoved, se poslovili in — zdelo se nam je, da smo postali močnejši, bogatejši.

LEONIDA PETKOVIČ
MIROSLAVA KRAMBER-
GER
NATAŠA KOSIRNIK

Andrej Zlobec

2

Ilegalec Miško

Bil je osmi dan zasliševanj in lakote. Mislil sem, da bom zblaznel ob misli na kruh. Tisto ropotanje loncev na hodniku, ko je bil čas za razdeljevanje hrane, me je spravljal na rob blaznosti. Še danes trpim, če vidim kje zavržen kos kruha. Kos kruha – nekdanj kos življenja. Zdi pa se, da se te lekcije ne da naučiti, treba jo je doživeti!

Glodal sem zid. Lizal sem led in ivje, pomešano s peskom. Bolečina v želodcu je postajala še bolj neznosna. Do kod se bodo povzpele duševne in telesne muke, mi je vrelo v možganih. To so bili trenutki, ko telo in živci v njem še normalno dojemajo bolečino, strah, skrbi. Pozneje, ko začnejo funkcije možgan slabit, človek mnogo lažje prenaša trpljenje.

Razbolelo se je sleherni vlakno pretepenega telesa. Od mraza so mi drgetali zobje. Mislil sem, da mi bo razneslo glavo. Še posebno močno me je bolelo ranjeno uho. Izgubil sem občutek za čas, dnevov pa tako ali drugače nisem mogel ločiti od noči. Še vedno sem bil v celici s številko 39. V prvih dneh sem šel in se prestopal iz noge na nogo. Meril sem utrip žil – šestdeset: šest prestopov iz noge na nogo. Izbrskal sem vse svoje sile, da sem bil sposoben štetja. Dolgo nisem zdržal. Kmalu tudi stati nisem mogel več. Celo paznik je obupal nad menoj. Prenehal me je udarjati, ker za udarci ni videl zadovoljivih rezultatov. Ležal sem na mrzlih tleh, zavesten, polzavesten, nezavesten in s prividi...

SIHE

Bil sem v obdobju pred aretacijo. Razmišljal sem o vsem, kar sem tvegaj ob akcijah. Mislil sem na Dušana in na najine skupne podvige. Poznal sem ga le po ilegalnem imenu. Ne vem, komu je predajal mojo pošto, ki je bila namenjena tovarišem zunaj bodeče žice. Tega ilegalci nismo smeli vedeti. Vem pa tudi, da Dušan ni dočakal svobode. Slava mu, dobremu prijatelju!

Razmišljal sem o najini akciji, ko sva drugič priklicala naša letala iz svobodnega ozemlja. Takrat so mitraljirali zaloge bencina ob Celovski cesti. Tudi o tej akciji najini zasliševalci niso ničesar zvedeli.

Spominjam se, kako zelo me je vznemirjal pogled na številne nemške tovornjake, ki so dan za dnem nekaj vozili za visoki zid ob Celovski cesti. Na prostoru ob kopališču Ilirija pa skoraj do tam, kjer danes zavije cesta k Tivolski dvorani, je bil med vojno vojaški objekt. Obdan je bil s tri metre visokim zidom.

Hotel sem izvedeti, kaj Nemci vozijo za ta zastraženi zid. Vzpostavil sem povezavo s svojo ilegalno zvezo v Mostah, kjer je danes vojašnica. Tam sta delala nemška vojaka, brata, ki sta bila po poklicu peka. Bila sta tudi protinaci-sta. Bila sta zaposlena pri razporejanju pošiljk kruha. Redno, vsak teden, sta mi poročala koliko hlebcev kruha potuje v posamezne dele Slovenije. Koliko hlebcev kruha – toliko nemških in domobranskih vojakov! Posredovala sta mi tudi prenekateri dragocen podatek o razporedu pošiljk streliva. Vse te podatke sem skrbno vrisaval v zemljevide, ki sem jih pošiljal preko bloka.

Nekega dne, ko sem na videz brezskrbno korakal mimo sedanje bolnišnice na Zaloški cesti, sem se »zaletel« v nemškega vojaka. Osorno me je pogledal, češ, kaj se zaletavaš. V istem trenutku pa sem začutil v roki list papirja. Močno sem ga stisnil v dlan. Šele doma sem upal prebrati: »Nemci za zidom kopljejo jarke in vanje dovažajo bencin, ki jim bo služil kot dragocena rezerva.«

Tako torej! Jarki z gorivom! To bo odlična tarča za naše fante v črnih letalih. Takoj sem se lotil risanja zemljevida. Dušan mi je čez nekaj dni prinesel odgovor. Komanda naših letal ni bila zadovoljna z mojimi podatki o dolžini in smeri rogov.

Ponovno sem šel v akcijo. »Postopal« sem ob Celovski cesti in skrbno štel korake. Zapisoval sem si jih v spomin, vsako malenkost. Komanda naših letal je bila z novo skico zadovoljna. Sporočili so uro in dan napada.

Nestrpno sem čakal obiska naših fantov. Bili so točni. Kot strela z jasnega. Tudi tokrat so prihrumeli preko Šišenskega hriba. Šiška se je nenadoma znašla v ropotu in trušču pa v črni zavesi dimov. Ljudje so zbegano hiteli po cesti. Pridružil sem se jim in jih spraševal: »Kaj je, kaj se je zgodilo?«

Kako rad bi pomiril ljudi okoli sebe, kako rad bi jim rekel, da so naši napadli sovražnikove zaloge goriva. Napad je trajal le nekaj sekund. Moram molčati. Globoko vase skrijem občutek zmagovalstva in hitim naprej. Naučil sem se molčati, vsaj nekaj, kar mi v tej zloglasni ječi krepko koristi.

se nadaljuje

Sto šol – sto junakov

4

Osnovna šola »Danile Kumarjeve« v Stožicah

Danila Kumarjeva-Andreja

Danila je obiskovala prvi razred osnovne šole v rodnem Kojskem, ki je bilo po prvi svetovni vojni s krivično rapalsko pogodbo dodeljeno fašistični Italiji. Danilinemu očetu se je le posrečilo 1928. leta dobiti ponarejen potni list in z njim pripeljati celo družino iz Italije v Jugoslavijo. Tako je Danila prišla sredi Šolskega leta v prvi razred osnovne šole na Ježici. Po končani meščanski šoli v Ljubljani je želela nadaljevati študij, vendar ji takratne razmere tega niso dovoljevale.

Pa vendar kjerkoli je živela in delela, si je Danila vedno našla prijatelje, kar ji je tudi omogočilo, da ji je že v prvih dneh okupacije uspelo zbrati veliko potrebnega materiala za partizanske tiskarne.

Danila se je v partizanih priključila borcem Tomšičeve udarne brigade kjer je bila bolničarka. Številni ranjeni borci se še danes spominjajo pogumne bolničarke »Andreje«, ki jim je reševala življenja.

Kot članica pokrajinskega odbora AFŽ je morala, čeprav nerada iz brigade, kjer je na terenu opravljala pomembno delo.

Osemnajstega marca 1944. leta pa se je življenje Danile Kumarjeve-Andreje končalo na Lubniku, ko je padla v sovražno zasedo.

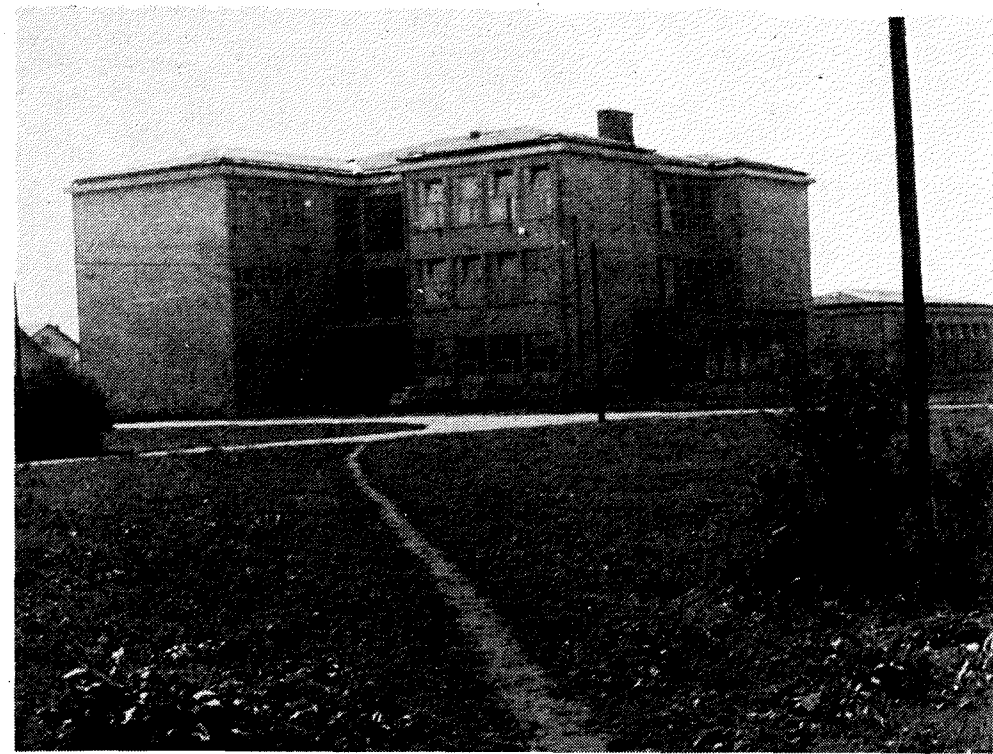
Sleherni prosti čas je Danila porabila za branje knjig. Najraje je segala po knjigah, ki jih je stara Jugoslavija prepovedala in ki so opisovale trpljenje in boj zatiranega delavskega razreda. V letih pred vojno pa se je seznanila tudi z marksistično literaturo, ki jo ji je preskrbel njen oče Andrej. Te knjige so ji razkrivale življenje in jo pripravljale za revolucionarno življenje. Komaj sedemnajst let ji je bilo, ko je že javno nastopila kot govornica pred številno množico poslušalcev na Limbarski gori nad Moravčami. Tudi zandarji in tajni policisti so bili vmes. Danila se ni ustrašila njihove prisotnosti. Govorila je o krivicah, ki jih trpi kmet in delavec. Čeprav so ji orožniki preperečili, da bi svoj govor končala, je v množici ljudi zapustila močan vtis.

Zaradi tega nastopa na Limbarski gori se je seveda morala zagovarjati na ljubljanski policiji. Vendar jo tudi to ni prestrašilo. Še bolj je utrjevala svoje znanje s pomočjo marksistične literature. Danila je uporabila knjigo kot najmočnejše orožje proti mračnim silam takratne Jugoslavije. Tudi razpad Jugoslavije jo ni presenetil. Hitro je zbrala okoli sebe zaupne ljudi s katerimi je skupaj netila upor do sovražnika.

Osnovno šolo Danile Kumarjeve-Andreje v Stožicah so poimenovali že 1962. leta, ob začetku letošnjega šolskega leta pa so pri šoli, ob praznovanju krajevnega praznika krajevnega skupnosti Posavje, odkrili še njen doprni kip.

V letošnjem šolskem letu je v šoli vpisanih 988 učencev, ki obiskujejo sicer še enozimski pouk, vendar bodo spričo novih stanovalcev soseske BS-7 že v prihodnjih dveh letih, ko bo v to naselje prišlo 300 do 400 novih učencev, prisiljeni na 1,5 izmenski ali celo na dvoimenski pouk.

Osnovna šola Danile Kumarjeve-Andreje v Stožicah (Foto: A. Selan)

Stisnil sem jim dlan...

Čudil sem se tem našim ljudem, kako so skromni... kot da bi ne vedeli, da je prav vsak izmed njih pomagal tkati nit svobode

Pred novim letom sva s članom borčevske organizacije obiskala več starejših vaščanov v naši krajevni skupnosti. Veste, predstavniki ZB NOV Dovje-Mojstrana večkrat obiščejo svoje starejše člane, nekdanje borce in terenske politične delavce. Pa sem bil vesel, da je podpredsednik Zdravko Kotnik k tej akciji povabil tudi mene.

Prisluhnite, kaj sem zapisal:
Na Velikem bregu v Mojstrani stanuje Terezija Krznarič. To je delavna žena. Kljub letom opravlja še vsa dela po hiši, v hlevu in na polju. Imela je trdo življenje. Ko je prišla vojna, se je vsa njena družina priključila narodnoosvobodilnemu gibanju. Mož Miha je bil terenski politični delavec, sin Miha pa borec Jurišnega bataljona 30. divizije. Sinova Pavel in Mate sta se še zelo mlada pridružila osvobodilnemu gibanju. Tudi sama je pomagala partizanom. Trosila je letake, širila partizansko literaturo, skrbela za hrano.

»Najbolj sem bila vesela, ko je bilo konec vojne,« pravi teta Reza, kot ji rečejo vsi, ki jo poznajo.
Pod Grančiščem stanuje Franc Gaber. Ni še dolgo tega, ko je prejel Red dela s srebrnim vencem, ki mu ga je podelil tovariš Tito. Tudi Gaber je bil partizan. Po vojni je bil aktivni družbenopolitični delavec v vasi vse dotlej, dokler mu bolezen ni vzela moči in volje. Najbolj ponosen pa je na vnukinji. Posebno mala Darja mu prinaša radost in veselje.

Na Dovjem naju je sprejel prijeten mož. Janez Peterman-Mihtar mu pravijo po domače. »Prav nič lepega nisem imel v življenju,« pravi štiriinosemdesetletni mož. Že v prvi svetovni vojni je bil ranjen. Vojna mu je vzela tudi tri brate. Bil je med uporniki v znani decembrski vstaji leta 1941 in je sodeloval v narodnoosvobodilnem gibanju še po njej. Občutil je trpljenje v begunjskih zaporih. Ljubil je slovensko zemljo. Ni mu bilo vseeno, kdo bo gospodaril na njej. Srečen je bil, ko je po vojni prijel za plug in oral na svoji, svobodni zemlji. Ta pa mu ni dala počitka. Stisnil sem mu žuljave dlani ter mu zaželel zdravja in moči v novem letu.

Potrkala sva tudi pri Blašču. To je velika kmečka hiša sredi vasi. Gospodinja Marico sva zmotila pri opraviu v hlevu. Za kratko kramljanje je vedno pripravljena. Raje pa se pogovarja o vsakdanjih rečeh kot o svojem trdem življenju. Poprosil sem jo, če jo lahko še obiščem. »Kar pridi,« mi je rekla.

Bajič z Dovjega pa se rad spominja mladosti v Užiški Požegi. Rad bi zvedel kaj več o bojih krajiške 17. udarne brigade, v kateri se je boril.

Tisti večer sta obiskala še nekaj žensk na Dovjem: Marija Melink je že več let vezana na posteljo. Bolezen ji je izpila vse moči. Le pogled še govori, kako vesela je, če se kdo spomni nanjo. Za zdaj devetdesetletno ženo skrbi hčerka Danica. Pogovor z njo je stekel o mami, o njeni negi in podobno. Ko sem tovarišico Marijo vprašal po spominih iz vojnih dni, mi je dejala: »Še živo se spominjam, kako so me odvedli v Begunje. Tam so me pretepali in mučili. Hoteli so zvedeti, s kom imam zvezo in komu pomagam.« Pa niso zvedeli.

Zanimiv je bil tudi pogovor z Katarino Lakota in Ano Legatovo. Ženici sedemdesetih let sta prav prijetno pokramljali z menoj. Obe sta pomagali partizanom v Karavankah, le da ena za drugo nista vedeli. Celo z nezaupanjem sta se gledali, če sta se srečali na stezicah za vasjo. Tako je bilo med vojno.

★

Prijetno mi je bilo pri srcu, ko sem se tisti večer vračal domov. Bil sem srečen in za mnogo bogatejši. Čudil sem se tem našim ljudem, kako so skromni... kot da bi ne vedeli, da je prav vsak izmed njih pomagal tkati nit svobode. In takih ljudi je v našem kraju še veliko! Delajo, živijo skromno in mirno. Vsak nosi v sebi svojo zgodbo. Pa srečni so, ker vidijo, kako srečno živi mladi rod.

MIHA BENET
Osnovna šola »16. december«
Mojstrana

Šmihel je svoboden

Marsikomu so takrat po licih tekale solze sreče, veselja

Mnogo vojn je že preživelo človeštvo. Najhujše je prav gotovo bilo med drugo svetovno vojno. Po uradnih podatkih je terjala pri nas 1.700.000 žrtev. Naše ljudstvo je v teh dneh bilo boj za biti ali ne biti. Večina ljudi se je opredelila za narodnoosvobodilni boj. Med njimi so bili tudi otroci, saj so z odprtimi pogledi sledili dogajanjem in vedeli so, kaj je in kaj ni prav.

Med slednjimi je bil tudi moj očka. Najbolj se še spominja osvoboditve Šmihela, ki še ni bil del Novega mesta:

»Imel sem deset let in bilo je v prvih majskih dneh leta 1945. Zdelo se je, kot da je svoboda že pred vrati. Vsepovsod je bilo tiho, mirno. Nikjer ni počil strel. Otroci smo se lahko podili po vasi brez bojazni pred Nemci, ki so imeli bunkerje okoli vasi, a se niso ganili iz njih. Kmalu so začeli odhajati. Še posebno šestega in sedmega maja. Vedeli so, da je za njih vse izgubljeno in vedeli so, da se v okoliških gozdovih zadržujejo partizani.

Potem je prišlo tisto nepozabno, toplo popoldne 8. maja! S tovariši sem se igral na travniku ob cesti, ko sem zaslišal konjski peket. Zagledal sem partizana. Stekel sem v vas in povedal vaščanom, kaj sem videl. Kmalu zatem so vkorakali v vas še drugi borci za svobodo. Obsipali smo jih s cvetjem, jih objemali in

Odstranjevanje ovir, ki so jih postavili Nemci v Kandiji

poljubovali. Izobesili smo tudi slovensko zastavo. Zavladovalo je nepopisno navdušenje. Marsikomu so takrat po licih tekale solze sreče, veselja.

Spet je zavladovala svoboda. Pregnali smo sovražnika! To je res nekaj velikega.

S temi besedami je očka sklenil pripoved o osvoboditvi domačega kraja.

SABINA JERMAN
Osnovna šola Grm,
Novo mesto

Pionirka med vojno

Ko je bila vojna, je bila moja tovarišica pionirka. Prvi dve leti je hodila v italijansko šolo, kot pionirka pa je obiskovala partizansko šolo. Učila jo je partizanska učiteljica. Bila je pridna učenka, le s črko S je imela vedno težavo, saj jo je tako rada obrnila na glavo. Tako se je zgodilo, da je isto napako ponovila, ko je pozno zvečer na zid ob cesti napisala »Smrt fašizmu – svobodo narodu«. Partizanska učiteljica je takoj vedela, kdo je to napisal. Šla je k njej domov. Pohvalila jo je, da je pogumna pionirka, le da je črko napisala napak. Mojo tovarišico je bilo sram. Drugi dan je šla in z mokro cunjo zbrisala obrnjene črke. Napisala je: »Smrt fašizmu – svobodo narodu« še enkrat in to pravilno. Tudi to je partizanska učiteljica opazila.

DAVID MOZETIČ
Osnovna šola »Elvire Vatovec,
Prade

KRAMLJANJE KRAMLJANJE K

Krajši odmor dene celo takšnim mojstrom peresa kot so člani novinarskega krožka iz Mojstrane. Pa nikar ne mislite, da je bil to odmor brez dela. Ne, še zdaleč ne! Le oglasili se niso nekaj časa. »Delamo naprej po naših programih, samo kdaj in kdaj nas premoti občutek, da smo v zvezi z dopisništvom premalo izvirni,« razmišljajo v svojem pisemcu najmlajši iz osnovne šole, ki nosi ime znane decembrske vstaje v teh krajih. »Želimo napredovati na tem področju, pa se bojimo, da brez vaših nasvetov ne bo šlo. Morda smo potrebni le malo spodbude, to je vse.«

Le kje bi začela? Morda bi bilo za danes dovolj, če povem tole: Nikakor in nikakor mi ne gre v glavo, da tako vztrajno pošiljate sestavke brez fotografij. Stvar bi niti ne bila tako nenavadna, če ne bi vedela (tako ste mi povedali, ko sem vas obiskala!), da vaš fotografski krožek nekaj pomeni tudi v republiškem merilu. Je med vami premalo dogovarjanja?

Iz pisma, ki je bilo kar precej dolgo, predstavljamo še nekaj misli:

»To pot pošiljamo prispevek Mihe Beneta. Da ni zanimiv, se ne bojimo. Malo nas moti sama zgradba. Po pogovoru s podpredsednikom ZB NOV Mojstrana smo začutili, da borčevska organizacija prav želi, da bi o tej akciji kaj več napisali. Pa smo napisali. Podatki so preverjeni in zato bi bili veseli, če bi ga objavili.« In kaj je pripisala mentorica novinarskega krožka? »Zdi se mi, da je takšna oblika posredovanja spominov na vojno mlademu človeku še najbolj dostopna in da se tako tkejo tudi vezi med mlado in starejšo generacijo.«

V imenu teh in takšnih vezi, dragi mladi sodelavci iz Mojstrane, se spet kmalu oglasi! In – rada vam verjamem, da je »snežna odeja« podoba vašega kraja še polepšala.

Iz šole v Smartnem ob Paki, kjer so učenci po pripovedovanju zapisali vrsto spisov na temo narodnoosvobodilnega boja, še ni glasu. In kako vem za njihovo prizadevnost? »Dobro bi bilo, če bi zbrano blago predstavili v našem časopisu, posebno v TV-15, ki takšno pisanje rad objavlja,« nas je nedolgo tega opozoril tovariš Zorko Kotnik.

Komaj čakam, to je vse, kar bi lahko povedala mladim iz Smartna ob Paki!

Lepo pozdravljeni!

MILENA

KRAMLJANJE KRAMLJANJE K

POROČAMO POROČAMO POROČAMO

Ob sklepu solidarnostnih akcij

Ob sklepu solidarnostnih akcij z Afriko in Palestino, smo imeli na naši šoli prireditve, ki smo jo združili s počastitvijo petintridesete obletnice legendarnega Pohorskega bataljona. Na prireditve smo povabili tudi prof. Toma Martelanca, ki je predavatelj na visoki šoli za politične vede in novinarstvo.

Najprej je pevski zbor zapel pesem. Potem sta nas dve učenki seznanili s tem, koliko so zbrali posamezni razredi v letošnji solidarnostni akciji. Sledil je recital o Pohorskem bataljonu. Bil ni je zelo všeč. Spregovoril je tudi Tomo Martelanc. Ker je bil v Afriki, nam je pripovedoval, kako živijo tam ljudje. Za konec je pokazal tudi film, ki ga je posnel na potovanju.

Tako smo se vsaj malo seznanili z deželami, s katerimi je bila letos povezana naša solidarnost.

ALENKA KOTAR
Osnovna šola Šentrupert,
Šentrupert

POROČAMO POROČAMO POROČAMO

POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORI POGOVORIPOGOVORI

Moči je ostalo dovolj in volje — za še eno tako življenje

»Norec leseni,« je lepo rečel šofer. »Odskočil bi na kup snega, če si videl, da me nese na pločnik.« »Oprostite,« je rekel Jože, ko se je pobral iz snega. »Brez nog je,« je dodal človek za njegovim hrbtom...

Trbovlje v letih med obema vojnama. V večni polmrak pogreznjena soba s štedilnikom in posteljo za dva. Ivan je v rudniku, Julijana se vdinja na kmetih, fanta pa...! Četrtek je. Stojita v dolgi vrsti lačnih otrok, pred konzumom, in čakata na štruco kruha. Mirko je bos. Danes je Jože na vrsti, da nosi čevlje.

Dnevi se obračajo kot staro, na pol razpadlo mlinsko kolo. Prekleti knapovski pankrt, mu je pred dnevi vrgel v obraz močic, eno vrsto pred njim. Učitelj je malo pohrkal in svareče dejal: »Spet nesojeni Sitar, čigar rejnik se je kranjske Janeze šel!!!«

Dober človek je Sitar, je tuhtal mali Jože in v jok ga je sililo. Zanj je skrbel, kot bi bil njegov. Kaj zato, če se je vsakega štirinajstega v mesecu, ko je boro rudarsko mezdostisnil pod plašč, opil in veseljačil, kot bi bil svet en sam pisan vrt. Da, na soški fronti je bil Sitarjev Ivan, pri 17. peš polku je služil soldate. Poslej pa so mu govorili, da je upornik in kranjski Janez. Še sreča, da so mu dovolili riti pod zemljo. »Bo že prišel naš čas,« je govoril Jožetu in pomenljivo zrl v teman koder dima nad cementarno.

Vojna. V stari Jugoslaviji oropani človeške vrednosti, so bili nenadoma oropani tudi svobode. Na cesti Nemci, na šolskih stavbah topovi, v ljudeh mrznja — kaj se dogaja, so tuhtali otroci.

Sitar ni več pil, ampak z njim skoraj ni bilo mogoče več govoriti. Zaprl se je vase kot školjka, bil je kot tema v noči.

Jože je šel in je prosil za delo. V kamnolomu so potipali ramena in mu macolo potisnili v roke. Bilo je to januarja leta 1942. Premiščali so ga sem in tja, celo v cementarni je delal nekaj noči. Partizanov ni videl, vedel pa je za njihove akcije, saj so Nemci v Trbovljah pokopavali tu-

di svoje vojake. Jožetu je prišlo na uho, da so jim partizani na Planinski vasi, na Dobrni in na Retju pa na Kisovcu pošteno zagodli. Partizani? Torej le niso banditi in avanturisti, ki se jim ne ljubi delati, kot so govorili po šolah učitelji. Moral bi vprašati, moral bi najti zaupnega človeka...

Premestili so ga v kamnolom Retje. Spoznal je skupino mladeničev, nekdanjih nogometašev športnega kluba Amater iz Trbovelj. Pogosto so govorili o Osvobodilni fronti, o ciljih, za katere se bori partizanska vojska. Z njimi je bil tudi delovodja, pravi in resnični aktivist OF. Jožeta so povabili na sestanek. Nekega dne...

Jože Blatnik, že petnajst let vodja uprave našega časnika

Del Šlandrove brigade je skupaj s trboveljskimi aktivisti organiziral napad na kamnolom v Valslah. Tudi Jože je bil med tistimi, ki so vedeli za akcijo. Partizani so res prišli, onesposobili naprave in se vrnili okrepljeni s približno dvajsetimi mladeniči. Bilo je to junija 1944. Jože je postal partizan, ko še ni imel sedemnajst let.

Z borci Šlandrove brigade so odšli na Čebine, po treh dneh do Jevnice, kjer je bil organiziral prevoz s čolni čez Savo. Prišli so na Janče, od tam pa so Jožeta poslali na vojaško urjenje na Dvor pri Žužemberku. In še bi lahko nizali njegova pota: komanda notranjskega vojnega področja, komanda mesta v Starem trgu, bolničarski tečaj v Prezidu na Hrvaškem, dokler...

Šest mesecev je minilo. Bilo je natančno 29. novembra, dan, ki ga Jože tako ali drugače ni mogel

pozabiti. Bil je na komandi mesta Stari trg. Z dvema tovarišema je bil poslan v patroljo. Opazovali naj bi cesto Prezid — Loška dolina — Mašun — Ilirska Bistrica. Dva kilometra od vasi Kozarišče pri gradu Snežnik, na nekem ovinku, je zaropotalo...! Puškomitraljezec je bil mrtev takoj. Jožeta je oplazilo po obeh nogah, v peto in stopalo. Pravkar se je začelo nočiti. Tudi sneg je začel naletavati.

Tovariš ga je zavlekel pod smreko. Slek mu je srajco in mu nogi prevezal tako, da je za silo ustavil krvavitev. »Kolikor bo mogoče hitro bomo prišli pote,« je rekel in odšel. Ponoči je pritisnil mraz. Sreča! Nogi sta zmrznili in kri ni mogla odteči. Minili so trije dnevi in tri noči. Jože je bil sam, brez misli, brez bolečin in na smrt žejen. Potem so prišli tovariši. Nevarno je bilo zaradi nemških zased in še iskati so ga morali v visokem snegu. Toda prišli so! Z vozom so ga pripeljali v Nadlesk. Skrili so ga med živino v hlev. Potem bolnišnica Prezid in pot v Kočevski Rog. Noge so bile zelene. Meso je odpadalo kot listje z vej. S kretinjo, zelo na kratko so mu pojasnili, da bodo odrezali obe nogi. Operacijo je opravil dr. Pišot. Jože se spominja, da so mu dali morfij, da je preštel do sedemindeset in...

Dogodkov je veliko. Tretjega marca v Gradac, od tam v vas Krasinc, kjer je bilo letališče za zavezniška letala. Šestega marca je bil visoko nad Jadranskim morjem, na poti v Bari.

»Pred dvajsetimi ali tridesetimi leti me je moja invalidnost motila bolj kot danes,« pravi Jože. Veliko težav je bilo, da se je lahko invalid brez nog vključil v normalno življenje. In to življenje se je začelo po invalidskih domovih, na berglah, protezah, ob palici in z neomajno voljo do dela in življenja. Pred nedavnim mu je mrena zaplenila še eno oko. Zdaj se pogosteje kot nekoč vozi pod planine in strmi v lepote, v vrhove, po katerih je od nekdaj želel hoditi. Ampak moči je ostalo dovolj in volje za še eno tako življenje.

SILVO TERŠEK

Črna statistika

Težko je verjeti, da nekatere delovne organizacije »proizvajajo« invalide dela. Prav tako ali pa mogoče še teže je razumeti nekatere podatke (iz vseh republik!), iz katerih je moč razbrati, da je zaščita pri delu — nikakršna. Kako bi sicer lahko drugače pojasnili, da je v Sloveniji, na primer, samo v zadnjih sedmih letih število invalidov dela zrastle za 90%. Ali, da je v Hrvaški, od leta 1963 do lani število ponesrečenih na gradbiščih zrastle od 95.000 na 170.000. In v Bosni in Hercegovini, kjer v poprečju vsako leto izgubi življenja okoli 70 rudarjev na delovnem mestu, več kot 90.000 pa jih prejema invalidsko pokojnino, čeprav imajo za seboj petnajst do dvaindvajset let delovne dobe.

MLADOST — 20. januar 1978

Rekord, ki ni v ponos

Po branju knjig smo zadnji v Evropi. Z Albanci delimo zadnje in predzadnje mesto. Zato pa smo v pitju pijač v samem evropskem vrhu. S Francozi delimo prvo in drugo mesto.

SVIJET — 27. januar 1978

Župančičev zgled je neponovljiv, enkrat

Emil Cesar:

... Kako nam je bilo toplo ob zavesti, da smo imeli v obdobju narodnoosvobodilnega boja Otona Župančiča! Z bojevnimi entuziazmom je spregovoril s preroško besedo ne le za slovenski, temveč tudi za jugoslovanski prostor in z zgledom pozval kulturne delavce, naj postanejo literarni glasniki upornega slovenskega ljudstva. Župančičev zgled je neponovljiv, enkrat. Tako se je rodil čas čudovitega sozvočja generacij od Župančiča do mladega Kajuha — čas, ko se je svojevrstno in do popolnosti izoblikoval mladostni entuziazem, oplemeniten s pretehtano življenjsko modrostjo. In ne samo to. V slovenski književnosti tega obdobja poznamo svojevrstne in izrazite vrhunce v ustvarjanju posameznih umetniških izpovedovalcev. Po vsem znanem moramo o taki svojevrstnosti govoriti tudi pri Otonu Župančiču, ki je po dol-

gih letih zaprtosti prav v tem času odprl svoje srce s tisto značilno zgovornostjo in iskrenostjo, ki jo je zahteval izredni zgodovinski trenutek. Spregovoril je v govorici, ki je doslej pri pesniku nismo poznali. Narekoval mu je ni le srd nad sovražno okupacijo in njenimi nosilci, temveč tudi nad sovražniki v lastnih vrstah. Župančičeva pesem je z intimno zavzetostjo spremljala ta boj in je zaradi tega najbolj avtentični literarni dokument obtožbe okupatorja in dokument našega zmaganja.

KOMUNIST — 23. januar 1977

Borci pozdravljajo delovni polet mladih!

V letošnjem letu bo prostovoljno mladinsko delo spet dalo velik prispevek — predvsem v izgradnji objektov družbenega standarda — in njihova delovišča bodo odprta širom po Jugoslaviji. Mlade čakajo v letu 1978 velike naloge, pa tudi njihova pripravljenost, da grade svojo socialistično samoupravno skupnost, je velika. Delalo bo 568 mladinskih delovnih brigad v treh izmenah, po 50 brigadirjev! Morda še zanimivost: mladi bodo, kot njihovi očeti in njihove matere, delali tudi na progi Samac—Sarajevo, kjer bodo gradili njen drugi tir.

Borci so srečni, ker lahko pozdravijo delovni polet mladih, predvsem zato, ker je to velika delovna šola, pa šola samoupravljanja in tovarištva, kovačnica bratstva in enotnosti...

4. JULIJ — 24. januar 1978

Tudi mi bi bili kot Tihi ali Prle

Mirjana, študentka svetovne književnosti:

— Z velikim užitkom sem spremljala televizijsko nanizanko »Odpisani«, moram pa priznati, da mi »Vrnitev odpisanih« še bolj ugaja. V veliko zadovoljstvo so mi scene, v katerih so mladi skojevci pripravljeni žrtvovati svoja življenja za domovino. Prepričana sem, o tem sem govorila tudi s kolegi, da bi tudi mi bili kot Tihi ali Prle.

NADA — 20. januar 1978

Junaki televizijske nanizanke »Odpisani«

Opozorjamo

Dom vojaških vojnih invalidov v Strunjanu ima svojo zdravstveno službo, ki jo sestavljajo: zdravnik, dve medicinski sestri in dve fizioterapevtki. Gostje, ki so na klimatskem zdravljenju, imajo brezplačne zdravstvene usluge, kot to predvideva pravilnik. Člani ZB in VVI, ki so koristili desetdnevni

oddih z napotnico ali s prijavnico, so imeli dva zdravniška pregleda brezplačno, vse druge zdravstvene usluge pa so morali plačati po obstoječem ceniku. Svet doma je na svoji zadnji seji sklenil, da bodo imeli brezplačne zdravstvene usluge tudi člani ZB in VVI, ki bodo prišli v dom na desetdnevni oddih z napotnico ali prijavnico.